104. TIISTAINA 19. SYYSKUUTA 2000

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

1) Polttonesteiden hintojen alentaminen 3340
Välikysymys VK 3/2000 vp

Lähetekeskustelu

2) Hallituksen esitys vuoden 2000 toiseksi lisätalousarvioksi 3345
Hallituksen esitys HE 111/2000 vp

3) Hallituksen esitys laiksi ampuma-aselain muuttamisesta 3365
Hallituksen esitys HE 110/2000 vp

4) Hallituksen esitys oluen matkustajatuomisten määriä koskevan lainsäädännön muuttamisesta 3374
Hallituksen esitys HE 112/2000 vp

5) Hallituksen esitys laiksi korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta 3376
Hallituksen esitys HE 113/2000 vp

6) Hallituksen esitys Elintarvikeviraston ja Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen perustamista koskevaksi lainsäädännöksi..... 3383
Hallituksen esitys HE 114/2000 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi maatalouden tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja maatalouden taloudellisesta tutkimuslaitoksesta annetun lain kumoamisesta 3383
Hallituksen esitys HE 115/2000 vp

8) Hallituksen esitys laiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain muuttamisesta 3384

Hallituksen esitys HE 116/2000 vp

9) Hallituksen esitys laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 2001 perittävästä maksusta 3384

Hallituksen esitys HE 117/2000 vp

10) Hallituksen esitys laiksi äitiysavustuslain 3 §:n muuttamisesta 3385

Hallituksen esitys HE 118/2000 vp

11) Hallituksen esitys laiksi työvoimapalvelulain muuttamisesta 3387

Hallituksen esitys HE 119/2000 vp

12) Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1999 3389

Kertomus K 10/2000 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
Janina Andersson /vihr
Jouni Backman /sd
Eva Biaudet /r
Tuija Brax /vihr
Jan-Erik Enestam /r
Jyri Häkämies /kok
Reijo Kallio /sd
Matti Kangas /vas
Toimi Kankaanniemi /skl
Kimmo Kiljunen /sd
Paula Kokkonen /kok
Riitta Korhonen /kok
Ossi Korteniemi /kesk
Johannes Koskinen /sd
Irina Krohn /vihr
Reijo Laitinen /sd
Markku Laukkanen /kesk
Suvi Lindén /kok
Mika Lintilä /kesk
Markku Markkula /kok
Håkan Nordman /r
Kalevi Olin /sd
Margareta Pietikäinen /r
Kirsi Piha /kok
Virpa Puisto /sd
Leena Rauhala /skl
Juha Rehula /kesk
Sari Sarkomaa /kok
Kimmo Sasi /kok
Arto Seppälä /sd
Katja Syvärinen /vas
Säde Tahvanainen /sd
Hannu Takkula /kesk
Martti Tiuri /kok
Irja Tulonen /kok
Kari Uotila /vas
Marjatta Vehkaoja /sd
Jorma Vokkolainen /vas

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Matti Kangas /vas
Jorma Vokkolainen /vas
Irja Tulonen /kok
Virpa Puisto /sd
Jyri Häkämies /kok

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

19.9. edustajat
Jouni Backman /sd
Reijo Kallio /sd
Toimi Kankaanniemi /skl
Paula Kokkonen /kok
Johannes Koskinen /sd
Irina Krohn /vihr
Markku Laukkanen /kesk
Suvi Lindén /kok
Mika Lintilä /kesk
Markku Markkula /kok
Kalevi Olin /sd
Margareta Pietikäinen /r
Virpa Puisto /sd
Juha Rehula /kesk
Martti Tiuri /kok

19. ja 20.9. edustajat
Tuija Brax /vihr
Kimmo Kiljunen /sd
Riitta Korhonen /kok
Håkan Nordman /r
Leena Rauhala /skl
Kari Uotila /vas

19.—22.9. edustaja
Jan-Erik Enestam /r

19.—26.9. edustaja
Kimmo Sasi /kok

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

19.—22.9. edustaja
Säde Tahvanainen /sd

19.9.2000—16.7.2001 edustaja
Eva Biaudet /r (äitiysvapaa)

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

19.9. edustajat
Matti Kangas /vas
Reijo Laitinen /sd
Arto Seppälä /sd
Irja Tulonen /kok
Marjatta Vehkaoja /sd
Jorma Vokkolainen /vas

19.—21.9. edustaja
Hannu Takkula /kesk

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtioneuvosto on 14 päivänä syyskuuta 2000 päivätyllä kirjelmällään toimittanut eduskunnalle perustuslain 96 §:n 2 momentissa tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 35, 36/2000 vp.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle

asian n:o U 35 osalta maa- ja metsätalousvaliokunnan sekä

asian n:o U 36 osalta talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Ulkoasiainvaliokunnan jäsenet

Puhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Biaudet vapautusta ulkoasiainvaliokunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa pyyntöä.

Pyyntöön suostutaan.

Puhemies: Ilmoitetaan, että ulkoasiainvaliokunnan täydennysvaali toimitetaan ensi perjantaina 22 päivänä syyskuuta kello 13 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 13 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

ULKOPUOLELLA PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ESITELTÄVÄT ASIAT:

1) Polttonesteiden hintojen alentaminen

Välikysymys VK 3/2000 vp

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen annetaan vastaus ed. Korkeaojan ym. allekirjoittamaan välikysymykseen n:o 3 polttonesteiden hintojen alentamisesta.

Sitten kun välikysymyksen johdosta käyty keskustelu on päättynyt, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi työjärjestyksen 22 §:n 3 momentin mukaisen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee työjärjestyksen 22 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotus perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi tai asian lähettämisestä valiokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! Ed. Korkeaoja ynnä muut ovat esittäneet valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan välikysymyksen: "Mitä hallitus aikoo tehdä polttonesteiden hintojen pikaiseksi alentamiseksi?"

Arvoisa puhemies! Hallitus on huolestuneena seurannut polttonesteiden hinnan kehitystä. Viime kesäkuussa, jolloin hallitus vastasi edellisen kerran polttonesteiden hintoja koskevaan välikysymykseen, bensiinin hinta saavutti toistaiseksi lakipisteensä, keskimäärin 7,35 markkaa litralta. Tuon jälkeen bensiinin hinta alkoi pudota ja aleni jopa enemmän kuin välikysymyksessä veronalennuksena vaadittiin. (Ed. Ala-Nissilä: Hyvä kysymys!) Elokuussa keskihinnaksi muodostui 6,88 markkaa litralta eli 47 penniä vähemmän. Sittemmin bensiinin hinta alkoi uudelleen kohota, ja viimeisin keskihinta lienee noin 10 penniä elokuuta korkeampi litrahinta. (Ed. Väistö: Tämän kysymyksen jälkeen se taas alenee!)

Polttonesteiden hintojen alentamista vaativat jyrkätkin mielenilmaisut ovat levinneet pitkin Eurooppaa, myös Pohjoismaihin. EU-maat painivat saman ongelman kanssa. Korkea hinta vaikeuttaa taloudellista toimeliaisuutta monilla aloilla.

Hallitus ymmärtää hyvin kansalaisten kiukun korkeita hintoja kohtaan, mutta kuten muuallakin Euroopassa, varmaa mekanismia hinnan alentamiseksi ei omissa käsissä ole. Sitä ei ole edes polttoaineiden verojen alentaminen.

Moni asia on ennallaan. Hallituksen vastauksessa viime kesäkuiseen opposition välikysymykseen polttoaineen hinnasta muutama seikka tuli painotetusti esille. Koska nämä asiat eivät ole menettäneet ajankohtaisuuttaan, on ne syytä tässä yhteydessä todeta uudelleen.

1. Polttonesteiden hintojen nousun taustalla on raakaöljyn maailmanmarkkinahintojen voimakas kohoaminen. Hintaan vaikuttavia veromuutoksia ei ole tehty. Näin asia on edelleen.

2. Öljytuotteiden maailmanmarkkinahinnat ovat seuranneet raakaöljyn hinnankehitystä. Aivan viime aikoina öljytuotteiden hinnat ovat kuitenkin nousseet selvästi raakaöljyn hintaa nopeammin. Eräiden laskelmien mukaan viimeaikaisesta hintojen noususta noin puolet johtuisi raakaöljyn hinnan kohoamisesta. Kolmannes hinnan noususta selittyy euron arvon alenemisella ja ketjulla, jossa öljy jalostuu lopputuotteiksi kuluttajille.

3. Suomen polttonesteiden verotusta ei voida pitää poikkeuksellisena. Liikennepolttonesteitä verotetaan kaikkialla Euroopassa selvästi ankarammin kuin muita energiatuotteita. EU-maissa veron osuus bensiinin hinnasta on keskimäärin 63,2 prosenttia. Suomi mukaan luettuna kymmenessä EU-maassa ylitetään tuo keskiarvo. Suomea korkeampi verojen osuus on Tanskalla, Saksalla, Ruotsilla, Ranskalla ja Englannilla. Norjassa verojen osuus hinnasta on 69,1 prosenttia.

4. Mahdollisuudet öljyn hinnasta aiheutuvien hintavaihtelujen säätelyyn ovat rajalliset. Jo nyt maan sisällä kuluttajahinnat vaihtelevat kilpailutilanteen mukaan paikkakunnittain ja huoltoasemittain. Hintaero huoltoasemien välillä saattaa olla jopa suurempi kuin mitä on vaadittu yleiseksi bensiiniveron alennukseksi. Esimerkiksi tuorein nettivertailu bensiinin hinnasta Helsingin seudulla osoittaa lähes 50 pennin hintavaihteluja.

5. Kuljetusalalla polttoaineiden hintojen nousu on eittämättä aiheuttanut ongelmia. Yrittäjien on ollut vaikea viedä polttoaineiden hintojen nousua omiin hintoihinsa pitkäaikaisista kuljetussopimuksista johtuen. Kuljetuselinkeinon kiistattomien ongelmien vuoksi hallitus päätti tänään tukea kuorma-autoliikennettä myöntämällä

kuorma-autoille tavaraliikenteessä vapautuksen kuluvan vuoden ajoneuvoveron neljännen maksuerän suorittamisesta. Asiaan liittyy väistämättä se havainto, että monet suuret kuljetusten käyttäjät, kuten metsäteollisuus, ovat hyötyneet alhaisesta euron hinnasta. Euron arvo taas on toisaalta lisännyt kuljetusyrittäjien kustannuksia.

6. Suomen erinomaisen kansainvälisen kilpailukyvyn ei voida olettaa polttoaineiden hinnan muutosten johdosta merkittävästi muuttuvan, koska Suomen pääasialliset kilpakumppanit ovat samassa asemassa. Maamme inflaatio on tällä hetkellä selkeästi korkeampi kuin EU-maissa keskimäärin. Hallitus ennakoi kuitenkin ensi vuodelle hintojen nousun puolittuvan tämän vuoden huippuluvuista.

7. Suomi on kiistatta kireän verotuksen maa. Erityisen kovaa meillä on työn verottaminen. Tämän vuoksi hallitus on asettanut painopisteekseen juuri työn verotuksen keventämisen. Työn verotuksen keventäminen on myös työllisyyden kannalta parasta veropolitiikkaa.

Ensi vuonna tuloverotukseen tehdään lähes 6,5 miljardin markan kevennys. Ainoa veronkevennys, jonka hyöty varmuudella meneekin lyhentämättömänä tulonsaajan kukkaroon, on juuri tuloveron kevennys. Välillisten verojen keventämisen vaikutus hintoihin riippuu monista tekijöistä, joten ehdotonta varmuutta niiden hintoja alentavasta vaikutuksesta ei voida antaa. (Ed. Ala-Nissilä: Kuorma-autoilijat menevät konkurssiin!)

Viime kuukaudet ovat tuoneet eräisiin näistä asioista uutta näkökulmaa ja tietoa.

Erityisesti raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan muodostuminen on herättänyt paljon pohdintaa. Miksi öljyn hinta ei sitten putoa, vaikka tuotanto kasvaa? Öljynviejämaiden kattojärjestö Opec ennakoi taannoin katsauksessaan raakaöljyn hinnan vakiintuvan tänä vuonna 25 dollariin tynnyriltä. Koska hinta onkin näyttänyt vakiintuvan pikemminkin yli 30 dollariin tynnyriltä, Opec-maat ovat useampaan otteeseen ilmoittaneet tuotannon lisäyksistä, viimeksi runsas viikko sitten. Raakaöljyn hinta on kuitenkin pysynyt sitkeästi yli 30 dollarin tynnyriltä eli hyvin kaukana Opecin tavoitteista. Yleensä olemme tottuneet siihen, että tarjonnan lisääminen laskee hintaa. Näin ei kuitenkaan tunnu olevan, kun on kysymys öljystä.

Hieman pidemmällä aikavälillä on odotettavissa öljyn hinnan melko selvääkin laskua. Niin sanotussa forward-kaupassa hinnat liikkuvat noin 24—26 dollarissa tynnyriltä. Myös Etla on ennakoinut saman tyyppistä kehitystä. (Ed. Kuoppa: Etla ei myy yhtään tynnyriä öljyä!)

Eräs keskeinen syy nykyiseen hinnan korkealla pysymiseen on ollut suurten öljyvarastojen ajaminen alas, koska on odotettu raakaöljyn hinnan tulevaisuudessa alenevan. Tänään ei kannata ostaa, kun huomenna saa ehkä halvemmalla.

Opec on myös omilla lausunnoillaan herättänyt epäilyjä raakaöljyn hinnan kehittymisestä. Vastikään sen taholta esitettiin toive, että teollisuusmaiden tulisi keventää polttonesteisiin kohdistuvaa verotusta. Opec siis halunnee, että teollisuusmaissa pidetään öljytuotteiden kysyntää yllä ennen kaikkea polttoaineiden verotusta keventämällä eikä niinkään odottamalla, että jyrkästi kohonnutta raaka-aineen hintaa alennettaisiin lisäämällä tuotantoa. Polttoaineen verotuksen keventäminen vähentäisi luonnollisesti Opecin paineita puuttua raakaöljyn hintaan. Saattaisi jopa käydä niinkin, että jonkin ajan kuluttua veronalennus olisi valunut raaka-aineen hintaan ja olisimme jälleen samassa tilanteessa kuin nyt.

Opec seuraakin hyvin tarkkaan, miten läntiset teollisuusmaat verotuksensa kanssa menettelevät. EU-maiden valtiovarainministerit totesivat yhteisesti, että kansallisilla hallituksilla ei ole aikomuksia muuttaa politiikkaansa polttoaineiden verotuksessa. Tämä oli hyvin selkeä viesti myös Opec-maiden suuntaan. (Ed. Elo: Mutta monet ovat muuttaneet!)

Opec on luonnollisesti huolissaan öljyn käyttämisestä energian tuottamisessa yleensäkin. Teollisuusmaiden riippuvuus öljystä onkin sitten 70-luvun öljykriisin pudonnut huomattavasti. Vielä vuonna 1973 öljyn osuus energiatuotannossa oli noin 60 prosenttia. Nyt se on pudonnut puoleen.

Eräs tekijä polttoaineen hinnanmuodostuksessa on jo aiemmin mainittu öljyn jalostaminen, joka toki ei ole Opec-maiden toimintaa. Öljyn jalostaminen on viime aikoina ollutkin varsin kannattavaa liiketoimintaa.

Kun puhutaan polttoaineverojen alentamisesta, mikään mahti ei valitettavasti takaa sitä, että hyödyn veron alentamisesta saa suomalainen kuluttaja, vaan hyödyn voi yhtä hyvin kerätä öljyntuottajamaa ja vieläpä suomalaisen veronmaksajan tuella.

Hallitus on hyvin tietoinen kuljetusalan ongelmista ja eritoten polttoaineen kallistumisesta joh-

tuvista vaikeuksista. Perävaunullisten ajoneuvojen osuus vuotuisesta kuljetussuoritteesta on tavarankuljetustilaston mukaan noin 85 prosenttia. Polttoainekustannusten osuus tämän päivän kokonaiskustannuksista vaihtelee 20 ja 40 prosentin välillä yrityskoosta ja kuljetustyypistä riippuen. Esimerkiksi turpeen kuljetuksessa polttoaineen osuus pienellä yrityksellä on 35—40 prosenttia. Linjaliikenteessä taas suurilla kuljetusliikkeillä vastaava osuus on 20—26 prosenttia.

Osalla kuljetusalan yrittäjistä on ollut vaikeuksia siirtää kohonneita kustannuksia sellaisinaan kuljetusmaksuihin. Tämä on hankaloittanut erityisesti pienten kuljetusyrittäjien tilannetta. Huomattavaa on, että monet suuret toimeksiantajat ovat hyötyneet alhaisesta euron arvosta, joka kuitenkin on samalla lisännyt juuri kuljetuskustannuksia. On yrityksiä, jotka eivät ole saaneet tarkistettua kuljetusmaksujaan lainkaan sinä aikana, kun polttoaineen hinnat ovat kohonneet. Monet kuljetusyrittäjät ajavatkin tällä hetkellä tappiollisesti. Tämän vuoksi hallitus on tänään päättänyt esittää kuorma-auto- ja rekkaliikenteelle vapautuksen vuoden 2000 varsinaisen ajoneuvoveron neljännen maksuerän suorittamisesta. Tämän tuen kokonaisvaikutus on noin 100 miljoonaa markkaa.

Raakaöljyn maailmanmarkkinahintojen kolminkertaistumisen aikana bensiinin ja dieselöljyn kuluttajahinnat ovat kohonneet kolmanneksen ja kevyen sekä raskaan polttoöljyn hinnat lähes kaksinkertaistuneet. Viime vuoden aikana öljytuotteiden hintojen kohoamisen välitön vaikutus kuluttajahintaindeksin nousuun oli noin 1 prosenttiyksikkö. Välilliset vaikutukset mukaan lukien öljytuotteiden hintatasoa nostava kokonaisvaikutus oli hivenen suurempi.

Kuluvan vuoden aikana — joulukuusta 1999 elokuuhun tätä vuotta — öljytuotteiden välitön vaikutus kuluttajahintatason nousuun oli 0,6 prosenttiyksikköä. Lisäksi linja-automaksujen ja taksimaksujen korotus nosti hintatasoa vajaat 0,1 prosenttiyksikköä. Tästäkin suuri osa aiheutui palkkakustannusten kohoamisesta.

Viime vuonna toteutunut öljytuotteiden hintojen kohoaminen on myös nostanut tuotantokustannuksia ja kerrostalohuoneistojen lämmityskustannuksia. Kaukolämmöstä vajaa kymmenes tuotetaan öljyllä. Viime vuodesta kaukolämmön hinta on noussut 2,5 prosenttia. Jos öljytuotteiden hinnat pysyvät nykytasolla, niiden kuluttajahintatasoa nostava vaikutus on kuluvan vuoden aikana suunnilleen samaa suuruusluokkaa kuin viime vuonna, jolloin se siis oli 1 prosenttiyksikkö.

Öljytuotteiden nykyhinnoilla arvioituna myös ensi vuodeksi on jäämässä huomattavasti vähemmän purkamattomia hintapaineita kuin yleisesti pelätään. Esimerkiksi linja-automaksujen ja taksimaksujen korotus kesällä perustui polttoaineiden osalta maaliskuun hintatasoon. Tämä vastasi likipitäen nykyistä hintatasoa. Tulevan vuoden inflaation ja kilpailukyvyn kannalta keskeinen riski ei olekaan jo toteutunut öljyn hinnan nousu.

Arvoisa puhemies! Hallitus jakaa huolen polttoaineiden hintojen nopeasta ja jyrkästä nousemisesta. Hallitus myös lähtee siitä, että kansallisin toimin on tuettava eniten hintojen noususta kärsiviä oman maan kansalaisia. Hallituksen linjaus perustuu seuraaviin lähtökohtiin:

1. Veronkevennykset on kohdistettava erityisesti tuloveron alentamiseen. Ensi vuoden budjetissa on lähes 6,5 miljardin markan tuloveron kevennykset.

2. On vältettävä sellaisia toimia, joissa kansantuotetta käytännössä siirretään omasta taloudesta esimerkiksi Opec-maiden talouksiin.

3. Öljyn hintojen nousu lisää tarvetta vähentää edelleen talouden öljyriippuvuutta, joka onkin jo 30 vuodessa pudonnut puoleen.

4. Kuljetusalan erityisongelmien vuoksi hallitus on päättänyt kuluvan vuoden ajoneuvoverohuojennuksesta, kuten vastauksessa selostettiin.

Valtiovarainministeri Niinistön vastaus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Riksdagsledamot Korkeaoja m.fl. har förelagt följande interpellaton att besvaras av behörig medlem av statsrådet: "Vad har regeringen för avsikt att göra för att snabbt få ner bränslepriserna?"

Regeringen har med oro följt utvecklingen av priserna på flytande bränslen. I juni, då regeringen senast besvarade en interpellation om priserna på flytande bränslen, nådde bensinpriset sin kulmen hittills, i genomsnitt 753 penni per liter. Därefter började bensinpriset sjunka och sjönk t.o.m. mera än vad som i interpellationen krävdes som skattesänkning. I augusti blev genomsnittspriset 688 penni per liter, dvs. en nedgång med 47 penni. Senare började bensinpriset stiga på nytt, och det senaste genomsnittspriset torde vara cirka 10 penni högre än i augusti.

T.o.m. häftiga opinionsyttringar med krav på sänkta priser på flytande bränslen har spritt sig över Europa, ja även till de nordiska länderna. EU-länderna brottas med samma problem: det höga priset försvårar den ekonomiska aktiviteten på många områden.

Regeringen förstår mycket väl att medborgarna är uppbragda över de höga priserna, men i likhet med det övriga Europa har vi inte någon säker mekanism för sänkning av priset; inte ens en sänkning av bränsleskatterna är en sådan mekanism.

Många omständigheter är oförändrade. I regeringens svar på oppositionens interpellation i juni gällande bränslepriserna underströks vissa omständigheter. Eftersom de inte har blivit mindre aktuella är det skäl att konstatera dem på nytt.

1. I bakgrunden till de höjda priserna på flytande bränslen finns det faktum att världsmarknadspriserna på råolja har gått upp kraftigt. Skattehöjningar som inverkar på priserna har inte företagits. Så förhåller det sig alltjämt.

2. Världsmarknadspriserna på oljeprodukter har följt utvecklingen i fråga om råoljepriserna. På den allra senaste tiden har priserna på oljeprodukter emellertid stigit betydligt snabbare än priset på råolja. Enligt vissa beräkningar föranleds omkring hälften av de höjda priserna på sista tiden av att priset på råolja har gått upp. En tredjedel av prishöjningen förklaras av eurons sänkta värde och den kedja där oljan raffineras till en slutprodukt för konsumenten.

3. Beskattningen av flytande bränslen i Finland kan inte anses vara exceptionell. Flytande bränslen för trafikbruk beskattas överallt i Europa avsevärt strängare än andra energiprodukter.

I EU-länderna utgör skattens andel av bensinpriset i genomsnitt 63,2 procent. Genomsnittet överskrids i tio EU-länder, Finland inbegripet. I Danmark, Tyskland, Sverige, Frankrike och England är skatternas andel högre än i Finland. I Norge är skattens andel av priset 69,1 procent.

4. Möjligheterna att reglera prisfluktuationer som beror på oljepriset är begränsade. Inom landet varierar konsumentpriserna redan nu från en ort till en annan och från en servicestation till en annan, allt enligt konkurrenssituationen.

Prisskillnaderna mellan servicestationerna kan t.o.m. vara större än vad som har krävts som en allmän sänkning av skatten på bensin. Exempelvis visar den färskaste jämförelsen på nätet av bensinpriset i Helsingforsregionen en variation på upp till 50 penni.

5. Inom transportsektorn har uppgången i bränslepriserna onekligen föranlett problem. På grund av de långfristiga transportavtalen har det varit svårt för företagarna att ta ut prishöjningarna i sina egna taxor.

På grund av de obestridliga problemen inom transportnäringen beslöt regeringen i dag att stöda lastbilstrafiken genom att befria lastbilarna från fjärde raten av fordonsskatten för innevarande år. Frågan är oundvikligen förenad med iakttagelsen att många stora transportanvändare, t.ex. skogsindustrin, har dragit nytta av eurons låga värde. På annat håll har eurons värde åter ökat kostnaderna för transportföretagarna.

6. Det kan inte antas att Finlands utmärkta internationella konkurrenskraft förändras i betydande grad till följd av förändringarna i bränslepriserna, eftersom Finlands viktigaste konkurrenter är i samma sits.

I vårt land är inflationen för närvarande klart högre än i EU-länderna i genomsnitt. Regeringen förutser dock för nästa år att prisförhöjningarna halveras jämfört med rekordnoteringarna i år.

7. Beskattningen i Finland är obestridligen sträng. Särskilt strängt beskattas arbete hos oss. Därför prioriterar regeringen just lättnader i beskattningen av arbete. En lindring på det området är också den bästa skattepolitiken från sysselsättningssynpunkt.

Nästa år lindras inkomstbeskattningen med inemot 6,5 miljarder mark. En lindring av inkomstbeskattningen är den enda skattelättnad där nyttan i oavkortad form med säkerhet går till inkomsttagarens plånbok. Verkan av lindringar i de indirekta skatterna på priserna beror på många faktorer, varför någon prisnedsättande effekt inte kan utlovas med absolut säkerhet.

De senaste månaderna har medfört ett nytt perspektiv på och ny information om vissa av angelägenheterna. I synnerhet prisbildningen i fråga om världsmarknadspriserna på råolja har väckt många funderingar.

Varför sjunker inte oljepriset fastän produktionen ökar? Takorganisationen för de oljeproducerande länderna, Opec, förutsåg nyligen i en översikt att priset på råolja i år stabiliserar sig kring 25 dollar per fat. Eftersom priset snarare tycks ha stabiliserat sig kring något över 30 dollar per fat har Opec-länderna upprepade gånger

meddelat om produktionsökningar, senast för drygt en vecka sedan.

Priset på råolja har dock ihärdigt legat på över 30 dollar per fat, dvs. mycket långt från Opec:s mål. Vi har i allmänhet vant oss vid att ett ökat utbud sänker priset. Det tycks dock inte gälla i fråga om oljan.

På något längre sikt är t.o.m. en relativt tydlig sänkning av oljepriset att vänta. Inom den s.k. forward-handeln rör sig priserna för nästa sommar kring 24—26 dollar per fat. Näringslivets forskningsinstitut (Etla) har också prognostiserat en liknande utveckling.

En viktig orsak till att priset hålls på en hög nivå är att de stora oljeupplagen har avvecklats, eftersom det har förväntats att priset på råolja kommer att sjunka: det lönar sig inte att i dag köpa det som eventuellt kan fås förmånligare i morgon.

Opec har också genom egna uttalanden väckt farhågor beträffande hur priset på råolja kommer att utvecklas. Från Opec framfördes nyligen ett önskemål om att industriländerna bör lindra bränslebeskattningen. Opec torde alltså snarare önska att efterfrågan på oljeprodukter i industriländerna framför allt upprätthålls genom att bränslebeskattningen lindras än genom att vänta att det kraftigt stegrade råvarupriset sänks genom att produktionen ökas.

En lindring av bränslebeskattningen minskar naturligtvis trycket på Opec att ingripa i priset på råolja. Det kan rentav hända att skattesänkningen efter en tid glider ner till råvarupriset, och då befinner vi oss åter i samma situation som för närvarande. Opec följer mycket noga hur industriländerna i västvärlden går till väga med sin beskattning. EU-ländernas finansministrar konstaterade gemensamt att de nationella regeringarna inte har för avsikt att ändra sin politik i fråga om bränslebeskattningen. Detta var ett mycket klart budskap till Opec-länderna.

Opec är naturligtvis bekymrat över användningen av olja i energiproduktionen över lag. Industriländernas beroende av oljan har också minskat betydligt sedan oljekrisen på 70-talet. Inom energiproduktionen uppgick oljans andel ännu 1973 till cirka 60 procent. Nu har den sjunkit till ungefär hälften.

En faktor i bränsleprisbildningen är den redan nämnda oljeraffineringen, som visserligen inte ligger i händerna på Opec-länderna. På sista tiden har oljeraffineringen varit synnerligen lönande affärsverksamhet.

När man talar om att sänka bränsleskatterna finns det tyvärr inte någon makt som garanterar att nyttan av skattesänkningen kommer konsumenterna i Finland till del. I stället kan nyttan gå till det oljeproducerande landet, till på köpet med de finländska skattebetalarnas stöd.

Bränslekostnaderna står för en betydande andel av kostnaderna i transportbranschen. Regeringen är mycket medveten om problemen i transportbranschen och i all synnerhet på det klara med de svårigheter som följer av att bränslet blir dyrare. De släpvagnsförsedda fordonens andel av den årliga transportvolymen är, enligt varutransportstatistiken, cirka 85 procent. Bränslekostnadernas andel av de sammanlagda kostnaderna varierar i dag mellan 20 och 40 procent beroende på företagets storlek och transporttyperna. När det gäller t.ex. torvtransporterna uppgår bränslets andel för de små företagens del till 35—40 procent. Inom linjetrafiken är motsvarande andel för de stora transportföretagen 20—26 procent.

En del av företagarna inom transportsektorn har haft svårigheter att direkt överföra de höjda kostnaderna som sådana på transportavgifterna. Detta har försvårat situationen för framför allt de små transportföretagarna. Det bör observeras att många stora uppdragsgivare har dragit nytta av det låga värdet på euron, vilket dock har höjt transportkostnaderna.

Vissa företag har inte alls förmått justera sina transportavgifter under den period då bränsleavgifterna har stigit. För många transportföretagare är verksamheten därför förlustbringande i dag. Därför har regeringen i dag beslutat föreslå att lastbils- och långtradartrafiken befrias från fjärde raten av den egentliga fordonsskatten för år 2000. Stödets totala inverkan är cirka 100 miljoner mark.

Under den tid då världsmarknadspriset på råolja har tredubblats har konsumentpriserna på bensin och dieselolja ökat med en tredjedel samt priserna på lätt och tung brännolja nästan fördubblats. De höjda priserna på oljeprodukter hade i fjol som direkt effekt att konsumentprisindex steg med omkring en procentenhet. Siffran inkluderar de ökade uppvärmningskostnaderna för oljeuppvärmda egnahemshus. Om de indirekta verkningarna beaktas, var den sammanlagda effekten av den höjda prisnivån på oljeprodukter något större. Under innevarande år — från de-

cember 1999 till augusti 2000 — har oljeprodukternas direkta effekt på stegringen i konsumentprisnivån varit 0,6 procentenheter. Dessutom höjde höjningen av buss- och taxitarifferna prisnivån med knappt 0,1 procentenhet. Också här orsakades en stor del av de ökade lönekostnaderna.

De prishöjningar som i fjol verkställdes i fråga om oljeprodukter har också höjt produktionskostnaderna och kostnaderna för uppvärmning av våningshuslägenheter. En knapp tiondedel av fjärrvärmen produceras med olja. Priset på fjärrvärme har sedan i fjol stigit med 2,5 procent. Om priserna på oljeprodukter kvarstår på den nuvarande nivån, kommer de under innevarande år att ha en höjande effekt på konsumentprisnivån som är av högst samma storleksklass som ifjol, då den alltså var 1 procentenhet.

Om man utgår ifrån de nuvarande priserna på oljeprodukter kommer det också nästa år att föreligga ett betydligt mindre tryck på uppdämda prisförhöjningar än vad som i allmänhet befaras. Exempelvis grundades sig höjningen av buss- och taxitarifferna i somras på den prisnivå som i mars gällde för bränslenas del. Denna motsvarade i stort sett den nuvarande prisnivån. Med hänsyn till inflationen och konkurrensförmågan nästa år är den centrala risken inte den redan realiserade höjningen av oljepriset.

Även regeringen är bekymrad över den snabba och branta uppgången i bränslepriserna. Regeringen utgår också ifrån att man genom nationella åtgärder måste stöda de finländska medborgare som drabbats hårdast av prishöjningarna. Regeringens linjedragning baserar sig på följande utgångspunkter:

1. Skattelättnaderna måste i första hand inriktas på en sänkning av inkomstskatten. Budgeten för nästa år innehåller lindringar i inkomstskatten på inemot 6,5 miljarder mark.

2. Sådana åtgärder måste undvikas som leder till att nationalprodukt i praktiken överförs från den egna ekonomin till ekonomier i exempelvis Opec-länderna.

3. Uppgången i oljepriserna är ägnad att öka behovet av att minska ekonomins beroende av oljan ytterligare; beroendet har redan halverats under de senaste 30 åren.

4. Till följd av de speciella problem som gäller transportbranschen har regeringen fattat beslut om en lindring av fordonsskatten innevarande år.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Keskustelua jatketaan huomenna keskiviikkona kello 14 alkavassa täysistunnossa.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

2) Hallituksen esitys vuoden 2000 toiseksi lisätalousarvioksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 111/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! Eduskunnalle on annettu tämän vuoden toinen lisätalousarvioehdotus, joka pääosiltaan noudattelee sitä normaalia syksyn kaavaa, että nyt paikataan vuoden ja kesän aikana tapahtuneet muutokset verrattuna alkuperäisiin arvioihin.

Kiinnitän arvoisien kansanedustajien huomiota siihen, että lisäbudjetissa on tarkoitus lyhentää valtionvelkaa edelleen noin 6 miljardia markkaa. Tässä ei ole nyt kysymys siitä, että jostakin olisi saatu yllättäen näin paljon lisätuloja, vaan tarkoituksena on, että nyt eduskunta saa samanaikaisesti käsiteltäväkseen myös lakiehdotuksen, jossa väljennetään mahdollisuuksia purkaa aikaisempien vuosien ylijäämää. Tuollainen lainsäädäntöhän muutama vuosi sitten tehtiin, annettiin mahdollisuus. Nyt on kuitenkin katsottu, että kertyneitten ylijäämien ja kassan suuren koon vuoksi olisi tarkoituksenmukaista purkaa ylijäämiä hivenen enemmän kuin voimassa oleva laki antaisi valtuuksia.

Toivon, että eduskunta voisi suhtautua tähän esitykseen myönteisesti. Muussa tapauksessahan tilanne on se, että meillä on toisaalta velkaa, josta maksamme korkoa, ja toisaalta talletuksia, sijoituksia, joista saamme korkoa, mutta aina, valitettavasti, pikkuisen vähemmän vain.

Tässä varmasti huomionne kiinnittyy myös siihen, että verotulojen kokonaisarvio jossain määrin muuttuu, ei kuitenkaan kovin paljon. Kun

on keskusteltu verotulojen arvioinnista ja siitä varovaisuudesta, jota valtiovarainministeriössä ehkä harjoitetaan — tässäkin verotulojen määrä ylittää odotetun — kiinnitän huomiotanne siihen, että eri veromuotojen kohdalla arviot ovat käyttäytyneet aika lailla eri tavalla, joten kyllä siellä on myöskin yliarviointeja tietyissä yksittäisissä verotulokohteissa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että eduskunta voisi hyväksyä tämän lisätalousarvion.

[2] **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Keskusta on jättänyt tähän lisätalousarvioon lisätalousarvioaloitteen koskien valtion henkilöstön palkkausmenoja. Vuoden 2000 varsinaisen talousarvion hallinnonalojen toimintamäärärahoihin ei sisältynyt lisäyksiä kuluvan vuoden palkankorotusten perusteella. Tällöin talousarvioesityksestä antamassaan mietinnössä valtiovarainvaliokunta ja myöhemmin eduskunta katsoivatkin, että virastojen toimintamenomäärärahat on mitoitettu niin niukoiksi, ettei niillä kyetä rahoittamaan sopimuskorotuksia ilman henkilöstön vähentämisuhkaa. Samalla valtiovarainvaliokunta korosti, että virastojen toimintamenomäärärahojen tasoon olisi palattava jo ensimmäisen lisätalousarvion yhteydessä siinä vaiheessa, kun sopimuskorotusten taso on tiedossa.

Hallitus ei kuitenkaan ottanut lisätalousarvioesityksessään täysimääräisesti huomioon 23. päivä helmikuuta tehdyssä virka- ja työehtosopimuksessa sovittuja palkankorotuksia. Hallitus esitti pääsääntöisesti määrärahalisäyksenä huomioon otettavaksi vain puolta sovituista palkankorotuksista. Tällöin asia oli myös perustuslakivaliokunnan käsiteltävänä. Perustuslakivaliokunnan mielestä hallituksen ehdottamaa menettelyä ei voida pitää talousarvion täydellisyysperiaatteen mukaisena, jos on tiedossa, että hallinnonala tai virasto ei voi sille ehdotetulla lisämäärärahalla ja siltä edellytettävillä toimintamenosäästöillä suoriutua palkkaratkaisusta johtuvista sidotuista menoistaan.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa tuli silloin ja on nyt myöhemmin tullut kiistatta esille, että hallituksen menettelystä on aiheutumassa erittäin ongelmallisia tilanteita muun muassa poliisitoimessa ja harjoittelukouluissa, vain joitakin esimerkkejä mainitakseni. Lisätalousarvion perusteluihin keskusta kyllä esitti konkreettiset määrärahalisäykset, mutta emme saaneet riittävästi tukea. Perusteluissa eduskunta totesi yksimielisesti hyväksyessään vuoden 2000 ensimmäisen lisätalousarvion: "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle syyskuun loppuun mennessä toisen lisätalousarvioesityksen, jossa on otettu huomioon valtion virka- ja työehtosopimusten kustannusvaikutuksista saadut uudet tiedot ja talousarvioon sisältyvien määrärahojen riittävyys - - ."

Nyt kuitenkin hallitus on katsonut tämän edellyttävän yhteensä ainoastaan 29 miljoonan markan lisäystä 14 virastolle niiden toimintaedellytysten turvaamiseksi. Sopimuskorotuksista jäi budjetoimatta ensimmäisen lisäbudjetin jälkeen kaikkiaan noin 188 miljoonaa markkaa. Nyt ehdotettu summa, joka on tässä lisätalousarviossa, kattaa siten virastojen tarpeesta vain noin 15 prosenttia. Tätä ei voida pitää hyväksyttävänä.

Hallituksen toiminta mielestämme heikentää valtion kilpailukykyä työnantajana. Tiedämme, että monilla aloilla on jo ongelmana se, että valtio ei ole kilpailukykyinen työnantaja. Tämä antaa valtiosta myöskin sopimuskumppanina epäluotettavan kuvan. Myöskin virastojen mahdollisuudet saavuttaa tulostavoitteensa nyt vaarantuvat.

Nyt esitetty ratkaisu on aiheuttamassa virastojen henkilömäärien supistumista, koska sijaisia ei voitaisi entisessä määrin palkata eikä määräaikaisia sopimuksia uusia. Tiedossa on, että eräissä virastoissa jopa vakinaista henkilökuntaa olisi lomautettava, mikäli syksyllä ei saada lisämäärärahoja.

Totean vielä, että budjetin täydellisyysperiaate edellyttää, että kaikki määrärahat tulisi budjetoida. Tässä tulee väistämättä, jos ajattelee tilannetta nyt valtion henkilöstön kannalta, vähän tällainen, rohkenen sanoa, koirakoulumainen tunnelma, kun jatkuvasti on epäselvyyttä sikäli, että palkankorotusmäärärahoja ei budjetoida.

Keskusta ehdottaa aloitteessaan palkankorotusten budjetoimista täysimääräisesti kaikkien virastojen osalta yksityiskohtaisten perustelujen mukaisesti. Esitämme määrärahoja myös sellaisille momenteille, joille määrärahoja hallituksen lisätalousarviossa ei ole ehdotettu. Ehdottamamme virka- ja työehtosopimuksen mukaiset palkkarahat ovat kokonaisuus, ja niitä on käsiteltävä yhtenäisesti.

Arvoisa puhemies! Toivon, että eduskunta voi lisätalousarvion käsittelyssä korjata tämän ongelman ja valtion palkankorotukset budjetoidaan oikeudenmukaisesti.

[3] **Jukka Gustafsson /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy kyllä todeta ääneen, että ei oppositio ole aina väärässä. Nimittäin asia, josta ed. Ala-Nissilä puheensa loppuosassa puhui, oli vakavan mielenkiinnon ja keskustelun kohteena. (Ed. Rajamäki: Demarien ansiosta!) — Demarien ansiosta, toteaa vierustoveri Kari Rajamäki. — Me todella edellytimme, että ministeriöissä ja virastoissa käydään perusteellinen tilannekartoitus, koska emme pidä kohtuullisena ja oikeana, kun muille työntekijöille yhteiskunnassa palkankorotusmäärärahat tulevat enemmän tai vähemmän automaattisesti, että julkinen työnantaja kohtelee työntekijöitään tällä tavalla, että ainoastaan työntekijöitä irtisanomalla tai lomauttamalla kyetään maksamaan palkankorotukset.

Edellytän kyllä, että nyt, kun lisätalousarvio on tullut käsittelyyn, me tähän asiaan käymme oikein tosissamme kiinni. Luulen, että tässä joudutaan hakemaan uusi muoto, kun se määrärahataso tuskin on riittävä, mikä tässä nyt on hallituksen käsittelyn pohjana. Mutta onko se nyt sitten tuokaan, mitä keskustapuolue esitti, se käydään valiokunnissa lävitse.

Puhemies: Saatan tiedoksi, että vastauspuheenvuorojen mitta on nyt minuutti!

[4] **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Gustafssonin puheenvuoron johdosta voi ensinnäkin todeta, että aloitteemme ei ole turha, vaan ehkä se todella voi johtaa käytännön tuloksiin. Missään tapauksessa se ei ole turha, koska ongelmahan on olemassa valtion työntekijöiden osalta, niin kuin tiedämme, monessa suhteessa.

Viimeksi ed. Gustafsson taisi olla läsnä, kun kuulimme vankeinhoidon ylijohtajaa ja sitä tilannetta, mikä on vankiloissa tällä hetkellä. Vankeinhoitolaitos ei pysty rekrytoimaan enää pätevää työvoimaa, varsinkin kun on vielä tämä tilanne, että määrärahat osoittautuvat riittämättömiksi. Toivomme todella, että te, ed. Gustafsson, tulette koko voimalla tukemaan tätä aloitetta.

[5] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Kun valtion nettokuoletuksiin on esityksessä merkitty 6 178 miljoonaa, niin todella toivoisi, ettei valtionvelkaa niin nettokuoleteta, että esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimi kuoleentuu tai vammautuu ja tulee entistä vaikeammaksi. Toivoisin todella, että eduskunta pystyisi myös omassa toiminnassaan huomioimaan tämän havainnon, että valtion tulot ovat todellakin kasvussa. Niin kuin tässäkin todetaan, tulojen lisäyksen on arvioitu olevan yli 7 000 miljoonaa markkaa.

Pääluokka 33 on seitsemältä kohdaltaan auki toisessa lisätalousarviossa. Tältä osin haluaisin kyllä painottaa, kun myös alakohta 32 "Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuoltokin" on tässä ikään kuin avoinna, että myös esimerkiksi suun terveydenhoito saisi sen todellisen taloudellisen toimintaedellytyksen, mihin eduskunnan tahto ja aikaisemmat päätöksetkin ovat tähdänneet. Nythän on todettu, että tarve olisi suurempi, kun olemme pudottaneet syntymävuodesta 56 syntymävuoteen 46 mahdollisuuden päästä Kansaneläkelaitoksen korvaaman suun terveydenhoidon piiriin. Näin ollen toiminta tulee tämänkin kautta kasvamaan ja vaatimus kuntien terveydenhoitoa kohtaan tältä osin, toisaalta yhteiskunnan ja ennen muuta Kansaneläkelaitoksen korvaussysteemejä kohtaan, laajenemaan.

Toinen asia, joka liittyy tähän kokonaisuuteen: Kansalaisen kannaltahan ei ole oleellista, tulevatko rahat Kansaneläkelaitoksen kautta vai tulevatko ne kuntien toimintapisteen kautta tai valtion budjetista. Kansalaiselle on tärkeätä yleensäkin, että hän saa kompensaation terveydenhoidon maksuista taikka sitten niin, että terveydenhoidon maksut eivät ole sitä kokoluokkaa, että ne ovat hänelle mahdottomia.

Hyvin tärkeätä on Kansaneläkelaitoksen korvausmenettelyn jatkuminen, ja haluan, arvoisa puhemies, lopuksi viitata siihen, että keskustelu, minkä ministeri Mönkäre on siivittänyt siitä, että Kansaneläkelaitoksen osuus yksityisen yleislääkäritoiminnan kohdalta loppuisi, ei ole asianmukaista koko terveydenhoidon kannalta, johon kokonaisuuteen toki myöskin tämä toinen lisätalousarvio tähtää. Me emme voi viipaloida tätä yhteiskunnan osuutta hyvin kapeisiin, ohuisiin viipaleisiin ja ikään kuin käsitellä niitä aina yksi kerrallaan hyvin erikseen toisistaan.

Kaiken kaikkiaan lopuksi toteaisin, että valtiontalouden tila lisätalousarvion tekstin perusteella on todellakin hyvä. Se antakoon sekä valtion toimeenpanovallalle että eduskunnalle nimenomaan rohkeutta korjata niitä ongelmia, jotka 90-luvun alun aikana syntyivät.

[6] **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Suuri mielenkiinto tässä lisätalousarviossa koh-

dentuu valtion virastojen palkkamenojen ja palkankorotusten budjetointiin. Hallitushan ei viime keväänä ensimmäisessä lisäbudjetissaan ottanut täysimääräisesti huomioon valtion työehtosopimuksen mukaisia palkankorotuksia. Pääosin ne otettiin huomioon 50-prosenttisesti, osa virastoista sai 75 prosenttia ja osa, hyvin harvat kuitenkin, 100 prosenttia palkankorotuksista.

Valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä tämä linja osoittautui kestämättömäksi siksi, että eräissä virastoissa oli uhkaamassa tänä syksynä lomautuksia tai jopa irtisanomisia palkankorotusrahojen puutteen takia. Valiokunta edellytti perustuslakivaliokunnan lausunnon saatuaan, että hallitus selvittää syyskuun loppuun mennessä, millaiset määrärahatarpeet virastoissa on, ja selvitys tuli tehdä virastokohtaisesti, jotta myöskin ensi vuoden eli vuoden 2001 budjetin toimintamäärärahoille saataisiin oikea lähtötaso.

On kuitenkin varsin yllättävää, että hallitus on tässä lisäbudjetissa esittänyt vain 29 miljoonaa markkaa toimintamäärärahojen lisäyksiä 14 virastolle. Herää kysymys, onko valtioneuvoston piirissä todellisuudessa tehty eduskunnan ja valtiovarainvaliokunnan edellyttämää virastokohtaista selvitystä näiden lisämäärärahojen tarpeesta. Minusta on välttämätöntä, että valtiovarainvaliokunnassa tähän asiaan tarkkaan perehdytään ja selvitetään, mikä tilanne tosiasiallisesti on. Eduskuntahan siirsi virastokohtaisen selvittämisen pallon viime keväänä hallitukselle juuri siksi, että eduskunnalla ei sen parin viikon aikana, jonka lisäbudjetti oli eduskunnassa käsittelyssä, ollut mahdollista tällaista yksityiskohtaista selvitystä tehdä, ja sitä nimenomaan eduskunta hallitukselta nyt tämän lisäbudjetin pohjaksi on edellyttänyt.

Näiden palkankorotusten täysimääräiselle budjetoinnille on asiaperusteita paitsi valtion työnantajapolitiikan johdonmukaisuuden kannalta myös siltä kannalta, että ministeriöthän ovat käyneet tätä vuotta koskevat tulosneuvottelunsa viime vuoden puolella ja toimintamenot mitoitettiin silloin näiden virastoilta edellytettyjen palvelujen ja tulostavoitteiden mukaisesti. Nyt palkankorotusten vajaabudjetointi pakottaa virastot kesken vuoden muuttamaan toimintaansa, ja tätähän ei myöskään valtiovarainvaliokunta ole pitänyt asianmukaisena.

Ongelmallisinta tämä hyvin tempoileva määrärahojen budjetointi on kuitenkin valtiotyönantaja-aseman vakauden ja uskottavuuden kannalta. Näillä määrärahoilla loppujen lopuksi on finanssipoliittisesti ajatellen aika marginaalinen merkitys, mutta tempoilu saa aikaan aika paljon hallaa siinä, minkälaisena valtio koetaan työnantajana, onko se vakaa, henkilökuntaansa arvostava työnantaja vai enempi eri virastoille ja niiden toiminnoille kiusaa tekevä työnantaja. Toivon ja uskon, että valiokunnassa ja sen hallinto- ja tarkastusjaostossa nyt tarkasti näiden määrärahojen tilanne ja tosiasiallinen riittävyys selvitetään.

Muutoin, arvoisa puhemies, minusta on myönteistä, että lisäbudjetissa aloitetaan rautatieliikenteen turvallisuuden lisääminen radioverkkoa rakentamalla. Valtiovarainvaliokuntakin on tätä perännyt varsinaisen budjetin yhteydessä.

Kiinnitän kuitenkin huomiota siihen yleisongelmana, että näyttää siltä, että syksyn lisäbudjeteissa vuodesta toiseen samat määrärahat, samat budjettikohdat, osoittautuvat riittämättömiksi. On kolme sellaista määrärahakohtaa, joihin lisäyksiä on johdonmukaisesti tullut lähes jokaisessa syksyn lisäbudjetissa. Ne ovat työmarkkinatuki, maatalouden lomituspalvelut ja pakolaisten vastaanoton menot. Ilmeisesti on kyse siitä, että nämä sosiaali- ja terveysministeriön ja työministeriön määrärahakohdat ovat ikään kuin jatkuvasti alibudjetoituja.

Työmarkkinatuen osalta olen erityisen huolestunut. Sen kokonaismäärärahat eivät ole viime vuosina alentuneet lainkaan. Ensi vuoden budjetissahan on uutena toimenpiteenä niin sanottu kuntouttava työtoiminta, joka kohdentuu erityisesti nuorille ja jonka tavoitteena varmasti on juuri vähentää työmarkkinatuen määrärahoja. Mutta luulen, että se ei yksinomaisena ole riittävää, vaan tarvittaisiin myöskin laajempaa toimenpidepakettia pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi. Tarvittaisiin sitä, että pitkäaikaistyöttömyyttä vähentäviin toimenpiteisiin ryhdyttäisiin heti eikä vuoden päästä henkilön työttömäksi joutumisesta. Tarvittaisiin sujuvampia kouluttautumismahdollisuuksia, tarvittaisiin sujuvampaa sosiaaliturvan ja pienten tulojen yhteensovitusta ja myöskin tarvittaisiin jatkoa pienipalkkaisen työn työnantajamaksujen alentamiselle, jotta näille henkilöille, jotka toivottavasti tämän uudenlaisen kuntouttavan työtoiminnan kautta kuntoutuvat, olisi tarjolla työtä esimerkiksi palveluammateissa.

Arvoisa puhemies! Valtion palkankorotusten budjetointia lukuun ottamatta tämähän on aika

rutiininomainen lisäbudjetti. Tähän liittyy vain yksi lakiesitys eli lakiesitys siitä, että valtion tilinpäätöksen osoittamaa kumulatiivista ylijäämää on mahdollista käyttää talousarvion katteeksi. Mielestäni tämä on järkevä lainmuutos. Tässä yhteydessähän ylijäämästä ehdotetaan käytettäväksi valtionvelan lyhentämiseen 5 miljardia markkaa, jota myöten sitten tämän vuoden valtionvelan kuoletukset kohoavatkin aika kunnioitettavaan ja valtionvelan hoidon kannalta ihan hyvään loppusummaan.

[7] **Ben Zyskowicz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On mielestäni aivan perusteltua, että valtiovarainvaliokunta, kuten puheenjohtajansa kertoi, tulee käymään läpi virastokohtaisten palkkausrahojen riittävyyden. On kuitenkin täysin yksiselitteistä, että lakien ja sopimusten mukaan valtion työnantajana on nämä palkat maksettava. Siinä mielessä luotan siihen, että riittävät rahat ovat olemassa. Ne on budjetoitu tai budjetoidaan sitten myöhemmin.

Mutta olisin halunnut nyt vakavasti kiinnittää valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan ja valiokunnan huomiota siihen, että kyllä toimintamenokohteissa voidaan edellyttää ja tulee edellyttää virastoilta ja laitoksilta säästöjä jatkossakin. Kiinnitin varsinaisen budjetin lähetekeskustelussa huomiota esimerkiksi vuokramenoihin, joita eri virastoilla ja laitoksilla on. Vaikka ne esimerkit, jotka toin esiin, ehkä vaikuttivat vähän koomisilta, tosiasia on se, että ei valtion kaikkien virastojen ja laitosten kaikkien virkamiesten tarvitse kalleimmilla liikepaikoilla Helsingissä olla, Esplanadin ja Mikonkadun kulmassa, vaan voi mennä vähän kauemmaksi, Itä-Pasilaan tai jonnekin, ja näin säästää huomattavat vuokramenot. Toivon, että valtiovarainvaliokunta ottaisi tämän tosissaan.

Puhemies (koputtaa): Minuutti on kulunut!

[8] **Pekka Kuosmanen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aula puuttui aivan oikeaan asiaan, kun hän kiinnitti huomiota valtion työntekijöitten palkankorotuksiin, koska valtion pitää näyttää mallia muille, yksityisille työnantajille, luotettavana työnantajana ja budjetoida riittävästi palkkamenoja aina valtion tuloja menoarvioon.

Toinen asia, mihin henkilökohtaisesti kiinnitän huomiota, on rautateitten turvallisuus. Meillä Suomessa on tuhansia vartioimattomia rautatieylikäytäviä, joihin ehdottomasti pitäisi panostaa lisää rahaa ja saada turvalaitteet aikaan. Samoin rautatiekalusto on minusta hyvin vanhentunutta, varsinkin tavarankuljetuskalusto. Siihen pitäisi enemmän kiinnittää huomiota, koska se lisäisi rautateitten turvallisuutta.

[9] **Maria Kaisa Aula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Zyskowicz kiinnitti huomiota sikäli ihan oikeaan asiaan, että on varmasti tarvetta joissakin kohdissa alentaakin toimintamenoja tai löytää niistä säästöjä tai hoitaa asioita tehokkaammin tai yleensä rajoittaa keskushallinnon henkilöstömäärän kasvua, mikä on ollut viime aikojen aika vahva trendi.

Mutta on ihan toinen asia, miten valtio toimii työnantajana johdonmukaisesti, pitkäjänteisesti. Teidän esittämänne toimenpiteet pitää sitten miettiä aina kunkin talousarvion yhteydessä, mutta se ei minusta estä sitä, että palkankorotukset budjetoidaan johdonmukaisesti pitkäjänteisesti, niin että virastot voivat suunnitella toimintaansa, ettei niiden tarvitse joka vuosi elää ikään kuin veitsenterällä, onko meillä rahat kaikkien palkkojen maksuun vai eikö ole, onko muutettava kesken vuotta tulossopimuksia ja tavoitteita. Sitä ajan takaa, että valtion tulee olla työnantajana luotettava ja kilpailukykyinen, jotta valtiolle hakeutuu hyvää ja pätevää työvoimaa. Minusta tämmöinen tempoilu, mitä viime vuosina on valtiotyönantajan puolelta valtiovarainministeriö harjoittanut, ei edistä tätä tavoitetta.

[10] **Ben Zyskowicz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä tuo, mitä ed. Aula edellisessä puheenvuorossaan totesi, on hyvin pitkälle totta. En silti malta olla kiinnittämättä huomiota siihen, että virastoissa, ministeriöissä ja laitoksissa, rupeaa paljon paremmalla motivaatiolla löytymään säästökohteita toimintamenoissa siinä vaiheessa, kun todetaan, että sitä kautta myös tarvitaan rahoitusta palkkamenoihin. Toisin sanoen tarkoitan nyt kyynisesti sitä, että jos palkkamenot on aina täysimääräisesti budjetoitu eikä mitään eräällä tavoin "sanktioita" ole siihen, että toimintamenoista yritetään säästöjä löytää, luulen, että aito halu löytää toimintamenoissa säästöjä on pienempi.

Puhemies! Ihan vakavasti kiinnitän huomiota siihen, että nyt kun Helsingin keskustassa on todella huippuvuokrat, joita löytyy maksamaan

monia ulkopuolisia yksityisiä yrityksiä, kyllä voisi katsoa vähän uudelleen, missä valtion virastot ja laitokset eräiltä osin sijaitsevat. Totta kai ydintoiminnot kuuluvat sinne, missä ne ovatkin, ydinkeskustaan.

[11] **Maria Kaisa Aula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin nyt patistaa ed. Zyskowiczia kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtajana ja tärkeänä vaikuttajana hallituksen suuntaan siihen, että erotettaisiin toisistaan pitkän tähtäimen rakenteelliset toimet, mitä varmaan valtionhallinnossakin tarvitaan, ja sitten vuosittainen johdonmukaisuus, valtion toiminta työnantajana.

Otan yhden esimerkin menojen epätarkoituksenmukaisesta kiristämisestä. Ilmavoimille on ostettu kalliilla hinnalla esimerkiksi Hornet-lentokoneet, mutta kun koko ajan kiristetään toiminta- ja palkkamenoja, tilanne on kohta siinä, että koneita ei voida käyttää. Isoja investointeja seisoo ikään kuin tyhjän panttina. Tämä on ehkä äärimmäinen esimerkki, mutta esimerkiksi poliisipalveluissa on myöskin samanlaisia esimerkkejä. Se johtaa siihen, että poliisit voivat päivystää vain virka-aikaan, eivätkä rikolliset kuitenkaan varmaan keskitä toimiaan virka-aikaan, vaan toimivat niinä aikoina, minä nyt poliisit eivät pysty palkkarahojen niukkuuden takia päivystämään.

[12] **Ola Rosendahl /r:** Arvoisa rouva puhemies, värderade fru talman! Den andra tilläggsbudgeten är egentligen den tredje, eftersom den första tilläggsbudgeten, som gavs i maj, senare i juni kompletterades med en särskild kompletteringsbudget. Den första tilläggsbudgeten, som innehöll intäkter från bl.a. aktieförsäljning, ökade låneamorteringen med 11 miljarder mark utöver den ordinarie budgetens anspråkslösa 6 miljarder. Den andra tilläggsbudgeten ökar nu låneamorteringen med ytterligare 6,3 miljarder mark, alltså till sammanlagt 23 miljarder. Detta står helt i linje med regeringsprogrammet och den uppfattning som vi förfäktade i budgetdebatten. Lånebördan behöver lättas upp under högkonjunkturen för att senare ge spelrum i statsekonomin.

Arvoisa rouva puhemies! Koska tämän lisätalousarvion loppusumma on 7 miljardia markkaa, josta 6,3 menee lainojen lyhennyksiin, kyse on eri talousarvion kohtien hienosäädöstä lukuunottamatta eräitä tässä käsiteltäviä poikkeuksia.

Lisätalousarvio katetaan pääasiassa siten, että valtion tilinpäätöksen kumulatiivisesta ylijäämästä lisätään jo varattuun 4 miljardiin markkaan 5 miljardia markkaa, yhteensä 9 miljardia markkaa. Valtion talousarviota koskevan lain muutos mahdollistaa tämän suuren tulonsiirron siten, että kumulatiivista ylijäämää voidaan käyttää talousarvion kattamiseen 500 miljoonaa euroa ylittävältä osalta. Aikaisemmin talousarvion kattamiseen on voitu käyttää korkeintaan kolmasosa ylijäämästä.

Värderade fru talman! Årets första tilläggsbudget upptog en ökning av intäkterna från inkomst- och förmögenhetsskatten med 5 miljarder mark, som nu ytterligare ökas med 600 miljoner. Överlåtelseskatten inbringar 450 miljoner mark mera än beräknat och alkoholskatten 250 miljoner mark mera än vad som beaktades i den ordinarie budgeten.

Polttoaineverosta saatavan tulon arvioidaan sen sijaan vähenevän 900 miljoonalla markalla 15,7 miljardiin markkaan tänä vuonna alhaisemman bensiininmyynnin ja autokannan rakenteellisten muutosten takia.

Tulot arvonlisäverosta kasvavat 270 miljoonalla markalla jo ensimmäisessä lisätalousarviossa huomioidun 1 500 miljoonan markan lisäyksen lisäksi. Kulutuksen kasvu ja muun muassa öljyn hinnan nousu selittävät arvonlisäverosta saatavat suuremmat verotulot.

Kevään lisätalousarvion yhteydessä eduskunta oli huolissaan siitä, että talousarvio ei kokonaisuudessaan ottanut huomioon palkkaratkaisun vaikutuksia kustannuksiin, vain ainoastaan 75 prosenttia eräiden viranomaisten osalta. Silloin varattu 433 miljoonan markan määräraha kasvaa nyt 29 miljoonalla markalla. On tärkeää, että valtio huolehtii vastuustaan työnantajana ja että palkat eivät kokonaan syö toimintamenoja. Esitetty lisäys voi edelleen olla alakantissa, mutta asiaa tutkitaan valiokunnassa.

Lisätalousarviosta ilmenee, että EU:n palauttama 300 miljoonan markan ylijäämä voidaan käyttää tänä vuonna EU:lle suoritettavan maksun rahoittamiseen. Maksun arvioidaan olevan 6,9 miljardia markkaa. Tämä on noin miljardi enemmän kuin maksumme EU:lle vielä kaksi vuotta sitten. Jäsenyys on kallista ja tulee vielä kalliimmaksi EU:n käynnistäessä kehittämisohjelmiaan ja tukitoimiaan Jugoslavian jälleenra-

kentamiseksi ja kymmenen jäsenyyttä hakevan maan kehittämiseksi EU:n laajentuessa itään.

Voimme saada takaisin tuntuvan osan maksuista ainoastaan maatalouden ja alueellisten ohjelmien kautta. EU:n maataloustuki Suomelle on tänä vuonna 4 miljardia markkaa eli noin 80 prosenttia EU:n meille maksamasta kokonaissummasta.

Värderade fru talman! Inom jord- och skogsbruksministeriets huvudtitel genomförs i budgeten en rad ändringar med anledning av de olika programmen i EU:s lantbrukspolitik, som blivit fastställda först nu och som inte kunnat beaktas i den ordinarie budgeten.

Finland har sökt och även erhållit ett förskott, som kommer att beaktas vid programperiodens slut, men som redan nu kan disponeras. Det faktum att 90 procent av åkerarealen omfattas av miljöprogrammet i stället för 75 procent, som man först räknat med, ökar givetvis betalningarna från EU. Stödformen kräver ett tillägg om 185 miljoner mark som ingår i denna tilläggsbudget utöver det belopp som överförs från senaste år. EU:s andel av tillägget är 103 miljoner mark. Arrangemanget innebär att miljöstödet stannar på ungefär samma nivå, 1,7 miljarder mark, som under den förra programperioden. Detta är bra med tanke på de stora investeringar och kostnader lantbruket påläggs genom miljöprogrammet.

Utvecklingsprogrammet för landsbygden åren 2000—2006 omfattar ett kompensationsbidrag, det s.k. lfa-stödet, för hela landet och som i år stiger till 2529 miljoner mark, varav EU:s andel är 771 miljoner. Regeringen bör få ett erkännande för att den lyckades reparera denna brist i anslutningsavtalet och nu utsträcka lfa-stödet till hela landet, inklusive Åland.

Arvoisa rouva puhemies! Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on maininnan arvoista, että Ratahallintokeskukselle annetaan valtuudet solmia enintään 300 miljoonan markan kokonaisrahoitussopimus uuden rautatieliikenteen radioverkon rakentamiseksi. Päätös on järkevä ja myöskin tärkeä turvallisuuden kannalta sekä antaa mahdollisuuden rautatieliikenteen radioyhteysjärjestelmän uudistumiseen. Määräraha jakaantuu seuraaville vuosille aina vuoteen 2004 saakka. Lisätalousarviossa on lisäksi 78,5 miljoonaa markkaa Suomen Erillisverkot Oy:n osakkeiden lunastamiseksi, mihin varattiin jo 10 miljoonaa markkaa ensimmäisessä lisätalousarviossa liittyen edelliseen hankkeeseen.

Eduskunnan tämän vuoden eri talousarvioissa hyväksymä noin 750 miljoonan markan lisärahoitus on ratkaisevalla tavalla helpottanut tienpidon rahoitustilannetta. Öljytuotteiden hinnankorotusten johdosta tierakennusalan kustannukset ovat nousseet vuositasolla noin 8 prosenttia, minkä vaikutuksia ei ole riittävästi voitu ennakoida budjetissa. Mikäli ei voida osoittaa lisärahoitusta tähän, joudutaan investointisuunnitelmia ilmeisesti karsimaan.

Värderade talman! I fråga om skötselkostnaderna för statslån fäster man sig vid att 120 miljoner mark anslås utöver de 787 miljoner som beviljades i första tilläggsbudgeten och de 148 miljoner som gavs i den ordinarie budgeten för att täcka valutakursförluster i Statens bostadsfond. Det är fråga om kursförluster på sammanlagt drygt 1 miljard mark i Bostadsfondens kapitalanskaffning som närmare behöver utredas i utskottet.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

[13] **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Ensinnäkin lyhyt kommentti ed. Zyskowiczin puheenvuoron johdosta, kun hän kauhistelee aivan oikeutetusti näitä Helsingin vuokria, jotka koskevat sekä konttoritiloja että myös asuntoja. Henkilökohtaisesti olen yrittänyt viime kuukausien aikana seurata tilannetta ja olen sitä joutunutkin seuraamaan. Tilanne on todella huolestuttava täällä Pääkaupunkiseudulla. Vuokrat nousevat kuukausittain täällä, ja taso alkaa saavuttaa sellaisen mittasuhteen, että täällä todella tulee suuria vaikeuksia. Olen kuitenkin havainnut myös sen, että pääkaupungin kansanedustajat eivät ole kovin usein olleet huolissaan tästä.

Eilen havaitsin ensimmäisen kerran Hufvudstadsbladetissa erään helsinkiläisen eli Ruotsalaisen kauppakorkeakoulun lehtorin huolestuneen asiasta. Hän sanoo, että nyt pitäisi vähitellen ruveta hajasijoittamaan. Muun muassa hän puhui yliopistojen opiskelupaikkojen antamisesta joillekin muille korkeakouluille täällä Suomessa.

Minun mielestäni siinä on todella aivan järkevää puhetta. Nimittäin tilanne ajautuu ennemmin tai myöhemmin aivan pattitilanteeseen pääkaupungissa. On hyvä, että kokoomuksen ryhmän puheenjohtaja tiedostaa tämän edes valtion konttoritilojen osalta, mutta se on todella paljon laajempi kysymys.

Puhemies! Haluan lähinnä keskittyä omassa puheenvuorossani valtionvelan lyhentämiseen ja toisaalta hyvinvointiyhteiskunnan kehittämiseen. Tässähän, niin kuin todetaan, tämän vuoden osalta kaiken kaikkiaan valtionvelkaa lyhennetään 23 miljardia markkaa. Kun jo tiedetään, että ensi vuoden budjetissa sama suunta jatkuu, me menemme jo reilusti alle hallitusohjelmassa asetetun tavoitteen eli sen, että valtion velkasuhde bruttokansantuotteeseen laskee ensi vuonna 46 prosenttiin, kun hallitusohjelmassa vaatimus on 50 prosenttia. Valtiovarainministeri Niinistö on täällä usein sanonut, että se on ollut vähimmäistavoite, 50 prosenttia. Aivan totta, varmasti näin on. Sitä ei ole sen täsmällisemmin sanottu.

Mutta toisaalta, puhemies, on aivan selvää, että yhteiskunnassa on myös paljon muita suuria tarpeita. Ei suomalainen hyvinvointiyhteiskunta suinkaan ole valmis, eikä se valitettavasti ole edes kovin hyvässä kunnossa vielä tällä hetkellä laman jäljiltä, vaan nyt meidän pitäisi pyrkiä löytämään tasapaino valtionvelan lyhentämisen aikataulun suhteen ja toisaalta hyvinvointiyhteiskunnan kehittämisen suhteen. Haluan tätä painottaa.

Minulla on se kuva, puhemies, että Suomi noudattaa tällä hetkellä Euroopan unionin kireintä talouspolitiikkaa. Kireä talouspolitiikka on varmasti omalla tavallaan oikeutettua, jos ja kun kaikki muut hyvinvointiyhteiskunnan tarpeet olisi jo hoidettu.

Ed. Zyskowicz muun muassa ryhmäpuheenvuorossaan pari viikkoa sitten puhui siitä, että hän on huolestunut siitä, kuinka työttömillä ovat niin hyvin asiat, ettei heidän kannata esimerkiksi ottaa työtä vastaan. Minun mielestäni paljon suurempi huolenaihe on se, että meidän keskimääräinen työttömyysturvamme, ansiosidonnainen, on noin 5 000 markkaa kuukaudessa. Meidän keskimääräiset eläkkeemme ovat vähän yli 5 000 markkaa kuukaudessa. Minun mielestäni, puhemies, nämä ovat paljon suurempia huolenaiheita.

Ehkä se todellinen huolenaihe ed. Zyskowiczinkin mainitsemista tapauksissa on se, että palkat ovat niin alhaiset, että ihminen ei voi enää palkallaan elää. Tämähän on sitä kehitystä, jota suomalaisessa yhteiskunnassa on tapahtunut amerikkalaisen yhteiskunnan suuntaan, eli tulee köyhät, työssäkäyvät ihmiset, jotka eivät enää tule palkallaan toimeen. Me tunnemme näitä tapauksia. Voidaan todeta, että esimerkiksi vuoden 98 tilastojen mukaan meillä oli noin miljoona ihmistä, jotka tekivät epätyypillisiä työsuhteita, joiden keskimääräinen ansio oli 33 000 markkaa vuodessa. Jokainen ymmärtää, että näillä tuloilla ei tulla toimeen.

Olen täällä ennenkin peräänkuuluttanut enemmän ruotsalaisen mallin perässä juoksemista kuin amerikkalaisen mallin. Toivon todella, että me suomalaiset näkisimme esimerkiksi ruotsalaisen hyvinvointiyhteiskunnan meille paremmin sopivana kuin amerikkalaisen järjestelmän, jossa kaikki sosiaaliturva on käytännössä jo poispyyhitty, poiskarsittu.

Olen aikaisemmin maininnut, että minulla on se kuva, jonka olen lukemalla saanut, että kun me puhumme suomalaisesta ja pohjoismaisesta hyvinvointiyhteiskunnasta, meidän perusturvamme taso on noin 30 prosenttia alempi kuin keskimäärin Pohjoismaissa, joten, puhemies, kyllä meillä tässä on paljon tehtävää tasapainottaa valtion velan takaisin maksamista, joka sinänsä on hyvä asia, ja toisaalta hyvinvointiyhteiskunnan kehittämisestä.

Puhemies! Lopuksi ihan ajankohtaisesta asiasta, joka koskee oikeastaan monta eri yksityiskohtaa, mutta hyvin lyhyesti. Nyt on viime päivinä kovasti huolestuttu inflaatiosta ja varsinkin, kun palkkaratkaisut ovat lähestymässä, palkkamalttia hoetaan yhä useammalta taholta ja sanotaan, kuinka tärkeää on se, että palkankorotukset pysyvät alhaisina. Ei varmasti ole palkansaajienkaan etu, että suomalaisessa yhteiskunnassa inflaatio pääsee laukkaamaan.

Mutta toisaalta tähän, puhemies, liittyy monia asioita, muun muassa keskustelu siitä, mikä on suomalaisen yhteiskunnan tuottavuus tällä hetkellä. Viimeisin luku, jonka minä näin, oli 6,9 prosenttia. Siis suomalaisten työntekijöiden ja palkansaajien tuottavuus oli noussut viime vuonna 6,9 prosenttia, ja todettiin, että julkiselle sektorille oli laskettu nollakasvu, koska julkisella sektorilla on vaikea mitata tuottavuuden kasvua. Kuitenkin tiedämme, että 90-luvulla niin kunnat kuin valtio ovat merkittävästi vähentäneet väkeä pois palveluista ja se on merkinnyt samalla tuottavuuden lisääntymistä terveydenhuoltoalalla,

sosiaalialalla jne., erittäin voimakasta tuottavuuden lisäystä. On ehkä niin, ettei tätä tuottavuuden lisäystä enää voida jatkaa, vaan meidän on tällä hetkellä todella lisättävä terveydenhuoltohenkilökuntaa ja meidän on lisättävä sairaanhoitoväkeä ja sosiaaliturvan hoitamiseen väkeä.

Puhemies! Kun meillä on tuottavuuden nousu 6,9 prosenttia vuodessa, se on minusta mahtava luku eikä sitä kannata vähätellä, mutta olen havainnut, että kun tulopoliittinen ratkaisu on lähestymässä, sitä aletaan vähätellä ja koko ajan pelotellaan inflaatiolla.

Puhemies! Öljyn hinta on varmasti yksi asia, josta huomenna keskustellaan lisää ja joka inflaatiota aiheuttaa. Siihen ei ehkä kannata nyt enempää mennä, mutta on jotenkin outoa mielestäni, kun eilen Euroopan keskuspankin pääjohtaja Wim Duisenberg rupesi puhumaan siitä, että jos nyt annetaan veronalennuksia EU-maissa, se heikentää edelleen euroa. Euro oli eiliseen päivään mennessä heikentynyt 27 prosenttia, ennen kuin veronalennuksista oli alettu yhtään mitään puhua. Euroopan keskuspankin ja sen johdon pitää nyt mennä peilin eteen katsomaan, missä on vika. Euroopan keskuspankki on saanut hyvää tukea medialta, ja on todettu koko ajan, että poliitikot, milloin Oskar Lafontaine, milloin Schröder, ovat antaneet vääriä lausuntoja ja heikentäneet euron arvoa.

Puhemies! Euron arvo on todella tärkeä. Se on tärkeä myös nyt meillä Suomessa, ja haluan sanoa, minkä takia se on tärkeä: ei niinkään sen takia, että esimerkiksi suomalaisilla vientifirmoilla menee hyvin, vaan siksi, puhemies, että me pari päivää sitten kuulimme viimeisen luvun heinäkuun tuontihinnoista ja ne olivat nousseet 13,6 prosenttia. Se on mielestäni huolestuttavaa. Jos nyt sanotaan palkansaajille ja kaikille muille, että 1 prosentti tai 2 prosenttia teille ja vähän veronalennuksia, mutta tuontihinnat nousevat 13,6 prosenttia heikon euron takia, tämä on todella huolestuttavaa. Mielestäni ei huolenaihe ole ollenkaan se, että vienti vetää hyvin. Siinäkin on tietysti se huolenaihe, että palkkaliukumia ja muita saattaa helposti syntyä niissä teollisuuksissa, missä vienti vetää hyvin, mutta tuontihintojen tällainen 14 prosentin nousu kuukausitasolla on todella huolestuttavaa. Me olemme nyt aivan uuden tilanteen edessä.

Puhemies! Lopetan puheenvuoroni toteamalla, että inflaation kurissa pitäminen on kaikkien meidän suomalaisten asia. Se ei kuitenkaan voi olla pelkästään palkansaajien ja eläkeläisten ja työttömien harteilla, vaan nyt vaaditaan malttia myöskin yrityksiltä ja yritysjohdolta.

Ed. Kangas merkitään läsnä olevaksi.

---

[14] **Erkki Pulliainen /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo sanoi ihan viisaita asioita, mutta kiinnitän hänen huomiotaan vain siihen, että kun hän puhui Euroopan keskuspankin johtajien puheista ja johtokunnan puheenjohtajan puheista, nämähän ovat nimenomaan ammattijohtajien puheita. Meillä Suomessa on nyt vedottu siihen, että pankinjohtajien pitää olla ammattimiehiä. Tässä nyt näemme, mihin se johtaa: lähes 30 prosentin devalvoitumiseen jnp. Poliitikot eivät olisi pystyneet devalvoimaan enempää missään nimessä.

[15] **Pirjo-Riitta Antvuori /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo kantoi puheenvuorossaan huolta muun muassa hyvinvointiyhteiskunnasta ja ihan oikein. Tietysti realiteetti kuitenkin on se, että edelleen aika paljon meidän päätöksentekoamme raamittaa edelleenkin suuri lainataakka ja suuri työttömyys. Mutta tietenkin on syytä meidän jokaisen mennä itseemme, koska kyllähän me aika paljon täällä puhumme ihan kuin lama-ajan talousarviosta, vaikka lamasta alkaa olla kohta kymmenen vuotta aikaa. Tuntuu, että enemmänkin tämä pitkä korkeasuhdanne aiheuttaa sen tyyppisiä ongelmia, että niistä pitäisi puhua.

Tietysti se vanha viisaus, että säästö väärässä paikassa tulee kaikkein kalleimmaksi, pitää paikkansa. Jos puhutaan valtion työntekijöistä ja esimerkiksi siitä, että he joutuvat elämään epävarmuudessa, varmasti se omalta osaltaan tuottaa tehottomuutta työyhteisössä.

[16] **Ulla Juurola /sd** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Elo kiinnitti puheensa alkuosassa huomiota Pääkaupunkiseudun asuntopulaan ja kertoi terveisiä, muun muassa korkeakoulutaholta kannanottoa, jossa todettiin, että myöskin korkeakoulu- ja opiskelupaikkoja pitäisi siirtää muualle. Lahden kaupunki, jossa omaa korkeakoulua ei ole, on ruvennut kehittämään

verkostoyliopistoa, jossa on Helsingin yliopisto, Teknillinen korkeakoulu ja Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu. Olemme todella iloisia, jos aloituspaikkoja voitaisiin siirtää esimerkiksi Lahteen, koska siellä asumiskustannukset ovat huomattavasti halvemmat kuin Pääkaupunkiseudulla.

[17] **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Aivan lyhyesti. On käytetty erittäin hyviä vastauspuheenvuoroja. Toteaisin kuitenkin ed. Pulliaiselle, että Wim Duisenberghän on entinen poliitikko. Hän oli 70-luvulla Hollannin valtiovarainministeri jossain vaiheessa, mutta ei se varmasti ole Wim Duisenbergin vika yksinään, vaan luulen, että kaipaisimme Euroopassa jonkinlaista eurooppalaista Alan Greenspania, joka pistäisi Euroopan keskuspankin uskottavuuden aivan uudelle tasolle.

Puhemies! Mitä tulee hyvinvointiyhteiskuntaan, ed. Antvuori, tosiasia on se, että olen peräänkuuluttanut tasapainoa hyvinvointiyhteiskunnan ja valtionvelan takaisinmaksun välillä. Mielestäni tasapainossa olemme nyt kiinnittäneet enemmän huomiota valtionvelan takaisinmaksuun kuin hyvinvointiyhteiskunnan kehittämiseen. Meillä on kiistämättömiä puutteita hyvinvointiyhteiskunnassa, jotka meidän pitäisi korjata samanaikaisesti, kun velkaa lyhennetään. Monta kertaa tuntuu, että muutamalla sadalla miljoonalla me pystyisimme jo tekemään paljon hyvinvointiyhteiskunnan heikkouksien korjaamiseksi.

Lopuksi, puhemies, todella toivon, että ed. Juurolan mainitsemat koulutuspaikat otettaisiin uudelleen myös katsastettaviksi, koska esimerkiksi opiskelijoiden tulo Helsinkiin elokuussa nostaa välittömästi täällä merkittävästi vuokratasoa.

[18] **Kari Rajamäki /sd:** Arvoisa puhemies! Valitettavasti valtiovarainministeri ei osallistunut tähän keskusteluun, jossa olisi ollut ihan paikallaan vuorovaikutustapahtuma eräiden budjettiperiaatteidenkin osalta.

Pöytäkirjoista voi tarkistaa, mutta kun edellistä lisäbudjettia käsiteltiin ja muun muassa palkkavaraussummia pohdittiin, valtiovarainministeri ja keskusta eivät sanallakaan puuttuneet tähän ongelmaan, johon itse voimallisesti puutuin viittaamalla muun muassa voimassa oleviin oikeustapauksiin, muun muassa erään aikaisemman hallituksen lisäbudjetin käsittelyn osalta oikeuskanslerin ratkaisuun, jossa katsottiin, että lakiin ja palkkaratkaisuun liittyvien varausten on oltava mukana automaattisesti jo hallituksen budjettiesityksessä.

Kun asia tuli tältä osin, budjetin täydellisyysperiaatteen osalta, valtiovarainvaliokunnassa esille, oli hyvin tärkeätä, että se lähetettiin sieltä perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi, josta tullut kannanotto oli kiistaton ja selkeä. Sehän lähti siitä, että selkeissä tapauksissa valtiovarainvaliokunnan pitää itse korjata budjetin täydellisyysperiaatteen vastaiset liian vähäiset palkkavaraukset. Mutta tämä tietysti valtiovarainvaliokunnassa katsottiin aika- ja voimavarakysymyksen osalta sillä tavalla, että hallituksen edellytetään antavan, kuten on todettu, syyskuun loppuun mennessä toisen lisätalousarvion, jossa tämä asia on hoidettava.

Nyt kieltämättä täytyy sanoa, että hallituksen tulkinta lisäbudjettiperustelujen osalta ei ole täydellisyysperiaatteen mukainen. Nimittäin ei kysymys ole siitä, että hallitus antaa rahaa palkkavarauksen edellyttämällä tavalla vain, jos ilman henkilöstön irtisanomisia, lomautuksia tai muita asioita voidaan virastossa toimia, muiden käyttö- ja toimintamenojen sallimassa pelivarassa. Siis sehän on eri asia, mihin ed. Zyskowicz puuttui, eli se, onko jollakin virastolla tai laitoksella väljyyttä tai onko varattu joihinkin hankkeisiin käyttötalouspuolella määrärahoja tulevaisuuden suhteen. Se että niillä pelastetaan irtisanomiset ja lomautukset, ei ole budjetin täydellisyysperiaatteen mukaista asian hoitamista, vaan täydellisyysperiaate, kuten oikeuskansleri ja perustuslakivaliokunta ovat useassa yhteydessä, muun muassa tässä tapauksessa, todenneet, on sitä, että lainsäädäntöön ja tehtyyn valtiota sitovaan palkkaratkaisuun liittyvät palkkavaraukset osoitetaan budjetissa.

Tämä on sillä tavalla epämiellyttävä asia nyt, että valtiovarainvaliokunnan pitää jälleen pohtia, pitääkö asia jälleen lähettää perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi tämän osalta, tai käydä itse läpi virasto- ja laitoskohtaisesti, onko täydellisyysperiaate tältä osin tullut Suomen eduskunnan budjettivallan ja myös perustuslain kannalta oikealla tavalla hoidettua.

Toinen asia, jossa täydellisyysperiaate tietysti tulee kysymykseen, on se, millä tavalla verotulot on arvioitu. Jo monta vuotta sitten allekirjoittanut ja silloinen ryhmäpuheenjohtaja Erkki Tuo-

mioja epäilimme, että on ikään kuin tarkoitukselista eduskunnan budjettivallan rajaamista esittää ne alakanttiin. Sen jälkeen ovat eräät muutkin, Valtiontalouden tarkastusvirasto ja monet muutkin, päätyneet samaan tulokseen. Tämä on asia, jota on myös syytä valtiovarainvaliokunnassa ja tietysti budjettikäsittelyn yhteydessä arvioida.

Kolmas kysymys, joka on periaatteellinen ja tärkeä myös poliittisesti, on velan lyhentämiskysymys. Totta kai valtion merkittävää velkaa on pienennettävä. Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti siinä ollaankin etenemässä. Itse asiassa mennään alle 50 prosentin tavoitteen sijasta ilmeisesti tilanteeseen, jossa päädytään tällä kaudella ilman erityisiä kommervenkkejä 40 prosentin bkt-tasoon. Se on todella alhainen taso EU-maissa.

Tässä yhteydessä normaalin velanlyhentämisen ja kamreerilinjan sijasta hallitusohjelman muihin kohtiin on myös syytä kiinnittää huomiota. Hallitusohjelmassahan nimenomaan todetaan erityisiä painopisteitä, muun muassa köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisia toimenpidekokonaisuuksia, joihin myös valtiovarainvaliokunta ja eduskunnan hallitusryhmät vahvasti puuttuivat tiedonantomietinnön yhteydessä.

Moni talousasiantuntija on myös kiinnittänyt huomiota siihen, että velanmaksussa on olemassa myös optimaalinen velanmaksutaso. Sillä tarkoitetaan tietysti sitä, millä tavalla yhteiskunnan kokonaisuus on taloudellisimmalla tavalla hoidettu, millä tavalla ei aiheuteta valtionvelan keskikorkoa suurempia säästökustannuksia. No, inhimillisiä kustannuksia syrjäytymisestä ja köyhyydestä on vaikea prosenteiksi muuttaa. Eduskunta osoitti tältä osin palautetta lasten- ja nuortenpsykiatrian määrärahojen kautta, että se on asia, joka tarvitsee toimenpiteitä eikä puheita.

Ylipäänsä tämä on nyt se kysymys, jota täytyy myös laajemmin arvioida. Kuten on todettu, nyt on kysymys siitä, että valtiontalous on pelastettu mutta hyvinvointivaltion perusta on pelastamatta. Pahimmillaanhan tämä kokonaisuus, kun raamitetaan velanhoitotasoa ja tehdään huomattava verojen alentamislinjaus, finanssipoliittisiin toimiin jouduttaessa ulkoisista syistä tai muista, kuten kuumenemissyistä, helposti johtaa vain menojen leikkaamistarpeeseen, kuten Suomen Pankin ja valtiovarainministeriön virkamiehet ovat jo maininneetkin. Toinen vaihtoehto olisi tietysti veronkevennysten arvioiminen uudelleen. Mutta tätä ei ilmeisesti tulla tarjoamaan ainakaan hallituksen taholta. Tässä on varsin isoja linjaratkaisuja niitten mietittävä, jotka tässä talossa todella kantavat hyvinvointivaltion perustasta, pohjoismaisesta hyvinvointivaltiosta, huolta.

Tältä osin on myös hyvin keskeistä polttoaineen hintakysymys ja inflaatiokysymys, joihin täällä on myös puututtu. Nimittäin nythän Suomen Pankin taholta ja myös valtiovarainministeriön taholta on selvästi tuotu esille, että öljyn hinnan nousu ja toisaalta heikon euron myötävaikutus on vahvistamassa inflaatiokehitystä. Jos kotimaisen kysynnän vahvistuminen vielä huomattavasti pystyy siihen vaikuttamaan, on todennäköistä, että hintapaineet ulottuvat myös palveluiden ja tuotteiden hintaan.

Tässä tilanteessa minusta on aika yllättävää ja erikoista, että kun viime kesänä Ranskan valtiovarainministeri EU-ministerikokouksessa esitti pohdittavaksi myös kansallista strategiaa, kansallisia toimia, kunkin maan inflaation hillitsemiseksi, tämän maan valtiovarainministeri Sauli Niinistö ilmoitti, että semmoisiin toimenpiteisiin ja pohdintoihin ei ole mitään erityistä tarvetta. Kuitenkin keskeisesti inflaatiota pidetään peikkona talouden vakaan kehityksen ja työllisyyden hoidon kannalta. Tämä oli hänen suhtautumisensa Ranskan valtiovarainministerin esitykseen.

Tässä on mielenkiintoinen yhtymäkohta polttoaineverokysymykseen siinä mielessä, että nyt selkeästi tämä on voimakas inflatorinen tekijä Suomen taloudessa. Se näkyy monella tavalla. Se on alueellisen eriarvoisuuden kysymys. Se on kilpailukykykysymys elinkeinopolitiikassa. Suomalaisissa tuotteissa on tällä hetkellä jo 15 prosenttia kuljetusten osuutta, kun kilpailijamailla on monessa tapauksessa lopputuotteessa 5 prosenttia kuljetusten osuutta. Tietysti pelkällä polttoaineverokeskustelulla tätä ei voida hoitaa, vaan tarvitaan täsmäaseita, kuljetustukia tietysti, työmatkakustannusten vähennyksiä ym. muotoja. Mutta joka tapauksessa tämä on inflatorinen tekijä, jota ei luulisi välinpitämättömästi valtiovarainministeriön seuraavan.

Kun on todettu, että meillä harrastetaan vielä lamanaikaista politiikkaa laman jälkeen, tulee mieleen, haluaako valtiovarainministeriö, että huonoon finanssipoliittiseen tilanteeseen päädytään takaisin eli leikkausten aikaan eli inflaatiota ruvetaankin hillitsemään leikkaamalla valtion menoja. Jollei puututa näihin inflatorisiin tekijöihin, niin vaihtoehdoiksihan ei jää meille tarjoiltu-

jen talousoppien mukaan muuta kuin menojen leikkaaminen. Tämä on hyvin laaja ja vakava kysymys.

Esimerkki siitä, miten polttoaineen hinta heijastuu, on se, että pelkästään tänä vuonna heinäkuun loppuun mennessä on tierahoista leikkautunut 250 miljoonaa reaalisesti pois, neljännesmiljardi markkaa, joka näkyy välittömästi alempiasteisen ja tietysti ylempiasteisenkin tiestön kunnostamisessa. Se näkyy kansallisessa ja kansainvälisessä kilpailukyvyssämme. Tässä suhteessa olisi asia vakavammin otettava esille.

Yhtä kaikki olisi myöskin vakavasti mietittävä, eikö polttoaineveron alueellisen porrastamisen ohella osa polttoaineverosta voitaisi korvamerkitä polttoaineiden valmiusvarastointijärjestelmään liittyvän rahastointijärjestelmän kautta sillä tavalla, että meillä olisi tällainen infrarahasto, jonka eduskunta voisi perustuslain mukaan perustaa ja johon voitaisiin suunnata vaikka nelisen penniä tästä verosta. Sillä saavutettaisiin hyvin nopeasti taso, joka on suurin piirtein kaksi kolmasosaa perustienpidon tämänhetkisestä rahoituksesta, ja varmistettaisiin Suomen kilpailukykyä. Ehkä joku bensiiniveroa maksaessaan kokee myöskin siinä olevan jotain mielekkyyttä, kun se palautuu — totta kai, erikoissairaanhoidon ja monen muun asian kautta se tulee takaisin — myöskin tiestön kautta.

Ihan lyhyesti myöskin radioverkkoasiasta. Tämähän oli yllättävä asia, joka paljastui liikennejaostossa viime syksynä. Asiasta ei ollut puhuttu infraministerityöryhmän työssä riviäkään, ja yhtäkkiä kuului huhuja, että jokin merkittävä muutaman sadan miljoonan kustannuserä liikkuu. Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto totesi, että kyseessä on todella vakava kysymys: Suomessa, jossa huippunopeita yhteyksiä kehitetään, radiojärjestelmä oli unohdettu. Me tiedämme, minkälaisia tapauksia on jo tapahtunut. Tällaista asiaa ei voida jättää sen varaan, sattuuko joku kännykällä saamaan jonkun kiinni, kun on toinen juna vastassa jnp. Asia on nyt hyvin pikaisesti hoidettava.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössähän kiinnitetään asiaan huomiota ja edellytetään pikaisia toimenpiteitä. On ihan hyvä, että hallitus on nyt tähän puuttunut. Mutta huono puoli on taas se, että tämäkin 300 miljoonaa markkaa on pois muusta raideinfrasta, ratojen sähköistämisen ja muiden keskeisten hankkeiden hoitamisesta, mikä tulee näkymään Itä- ja Pohjois-Suomen hankkeiden lykkäytymisenä. Tätä kautta pitää asiaa myöskin muistaa tarkastella.

[19] **Mauri Salo /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla ed. Rajamäen puheenvuoroa, joka oli vähän eri maata kuin ministeri Niinistön vastaus keskustan välikysymykseen polttonesteiden valmisteverosta. Otitte esille inflaatiouhan, niin kuin ministeri Niinistökin puheessaan; hänen sanomansa mukaan 1 prosentti tulee polttonesteiden hinnoista. Niin kuin totesitte, jos inflaatio lähtee vahvasti liikkeelle, niin kuinka sitten leikataan? Tässä olisi polttonesteiden valmisteveron alennuksen kautta nyt oiva keino hillitä inflaatiokehitystä, ja se toisi Tielaitoksellekin vähän helpotusta. Meillähän tieverkko rapautuu, ja tässä lisätalousarviossa ei myöskään Tielaitokselle ole osoitettu perustienpitoon riittävästi rahoja.

[20] **Jukka Vihriälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunnan varapuheenjohtaja ed. Rajamäki käytti mielestäni hyvin perustellun puheenvuoron, jossa hän totesi myös sen seikan, mitä lisäbudjetti tukee, että valtiontalous on saatu paremmalle jamalle. Ed. Rajamäki käytti ilmaisua, että valtiontalous on pelastettu.

Mutta se toinen puoli, johon ed. Rajamäki puuttui: Hän totesi, että hyvinvointivaltion perusta on pelastamatta. Tämä on tietenkin erittäin vakava ja suuri kysymys. Uskonkin, kun huomenna käydään välikysymyskeskustelua, että tähän asiaan joudutaan perusteellisesti puuttumaan. Ed. Rajamäki otti hyvän esimerkin tienpidon rahoista, miten on todella käynyt, että 250 miljoonaa on jo nyt leikkautunut sekä hoidosta että ylläpidosta että myöskin rakentamisesta. Tämä koskee kaikkein eniten juuri haja-asutusalueita ja syrjäseutuja.

[21] **Matti Kangas /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki kiinnitti huomiota Köyhyysohjelmaan, jota ei ole kunnolla hoidettu. Se 200 miljoonaa, mikä ensi vuoden budjettiin on tarkoitettu, ei kyllä riitä, vaan siihen pitää saada lisää rahaa. Valtionvelkaan ja sen hoitoon ei voi kaikkia asioita kaataa. Valtionvelka on EU:n toiseksi pienin, joten kyllä siellä liikkumavaraa on. Mielestäni myös hyvinvointivaltion pysymiseen pitää panostaa, mihin tällä on ai-

kaisemmissa puheenvuoroissa kiinnitetty huomiota.

Köyhyysohjelmassa on muun muassa asumistuet. Öljyn hinnan nousut ovat tulleet vuokriin, ja asumistuet eivät ole seuranneet vuokrien nousua, joten ihmiset, jotka ovat pienillä, 2 000 markan, korvauksilla ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Minuutti on, ed. Kangas, täyttynyt!

Puhuja: ... eivät pysty elämään, kun on 7 prosentin omavastuu.

22 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Täällä on käyty tänään mielenkiintoista keskustelua hyvinvointivaltion perusteista ja siitä, voimmeko näillä budjeteilla sitä kohentaa ja mikä on valtionvelan oikea lyhennystahti niin, ettei säästetä itseämme kuoliaiksi nimenomaan niillä vanhoilla säästöillä, mitkä on aikoinaan tehty. Velanmaksutahtia voisi katsoa pitkällä tähtäimellä nimenomaan niin, että arvio tehdään, ja sitten kun huomataan lisätalousarviossa, että tuloja tuleekin enemmän, katsottaisiin aina seuraavan vuoden budjettia uudelleen. Budjetissa on monta kertaa valtiontalouden kannalta pieniä mutta yksittäisten momenttien kannalta isoja asioita, jotka pitäisi korjata pikaisesti.

Täällä on puututtu myös köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisyyn, ja ensi vuoden budjetissa olevat rahat siihen ovat kohtuuttoman pienet eivätkä oikeastaan kohdistu juuri ollenkaan siihen, mihin niiden on täällä sanottu kohdistuvan. Jos kysymys on kuntouttavasta työtoiminnasta, se ei ollenkaan kohdistu niihin köyhyyden ja syrjäytymisen erityisryhmiin, jotka esimerkiksi Kirkon nälkäryhmän esityksessä olivat eli ylivelkaantuneet ja pitkäaikaistyöttömät henkilöt. Kuntouttava työtoimintahan koskee ensi vuonna lähinnä alle 25-vuotiaita henkilöitä, ja siinä mielessä köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisyssä meillä olisi hyvin paljon tekemistä vielä.

Ed. Rajamäen äsken esille nostamalla lastenpsykiatrian korvamerkityllä rahalla, joka eduskunnassa viime vuonna päätettiin, yritetään vain korjata niitä vaurioita, joita köyhyys ja syrjäytyminen aiheuttavat tällä hetkellä. Siinä mielessä nämä rahat, vaikka ovat hyvin tarpeellisia, ovat vain korjaavaa toimintaa. Meidän pitäisi pystyä puuttumaan nimenomaan niihin syihin, jotka johtavat tällaiseen lisätarpeeseen lasten- ja nuortenpsykiatriassa. Sille puolelle rahaa ei ole löytynyt riittävästi.

Yksi ongelma, mikä on selkeästi todettu, on työmarkkinatuen verotus ja muidenkin pienien sosiaalietuuksien verotus. Tähän helpotusta ei ole löytynyt, ikävä kyllä. Ei myöskään eduskunnassa poliittista tahtoa ole riittävästi ollut.

Haluaisin puuttua muutamiin yksityiskohtiin, joita tässä lisäbudjetissa on.

Ensinnäkin työministeriön hallinnonalalla palkkaperusteisissa työllistämistuissa siirretään kunnille varattua rahaa 130 miljoonaa valtion puolelle, ja nyt en ole ehtinyt vielä selvittää, onko niin, että kuntien puolella tämä raha jää kokonaan käyttämättä, vai kiristetäänkö siellä tätä käyttöä. Aikaisemmin, parina viime vuonna, nämä momentit ovat olleet helpommin siirrettävissä, mutta kuulin juuri muutama viikko sitten, että tältä osin käytäntö on kiristynyt: momenttisiirtoja ei voi tehdä.

Työmarkkinatukeen tarvitaan 100 miljoonaa markkaa lisää. Raha saadaan työttömyysturvan puolelta työttömyysturvasta säästyneinä menoina. Työmarkkinatuki kuitenkin lisääntyy koko ajan, ja siihen meidän pitäisi jollakin tavalla pystyä puuttumaan, mistä johtuu, että työmarkkinatuella olevien henkilöiden määrä koko ajan lisääntyy. Ne toimenpiteet, joista täällä on puhuttu kannustuksen nimissä, ovat aiheuttaneet nimenomaan työmarkkinatuen käyttäjien lisääntymistä eikä niinkään työllistymistä. Siinä mielessä olen tyytyväinen siihen, että viime perjantaina Toiviaisen työryhmässä olleet työttömyysturvan leikkaukset on siirretty jonnekin hyllylle odottamaan parempia aikoja, jos sellaisia sitten on tulossa. Se ratkaisu olisi varmasti lisännyt vain työmarkkinatuen kustannuksia tulevaisuudessa.

Lisäbudjetista löytyy myös lisärahoitusta opintotuen takausvastuisiin 47 miljoonaa, ja tämä on myös merkki siitä, että kaikki ei ole kohdallaan varsinaisessa toiminnassa. Käytännössä tämä tarkoittaa yleensä työttömien lapsiperheiden tilannetta, jossa he eivät pysty maksamaan opintolainojaan takaisin, kun työtä ei ole mahdollisuus tehdä. Tässä ratkaisuksi ei tietenkään löydy se, että kiristetään opintotuen saamisen ehtoja tai lainojen saamisen ehtoja, vaan nimenomaan se, että näiden ihmisten toimeentuloa pitäisi parantaa.

Palkkaturvaan on tulossa 35 miljoonaa lisärahoitusta, ja perustelu oli hyvin mielenkiintoinen, minulle vielä yllätyksellinen. Aion selvittää, mis-

tä tämä johtuu. Selvitysosassa sanotaan, että "määrärahan lisäystarve johtuu eräistä suurehkoista konkursseista". Tietysti pitää kysyä, mikä nyt on pielessä, kun tulee suuria konkursseja nousukaudella.

Sitten vielä radioverkon rakentamisesta. Niin kuin ed. Rajamäki aikaisemmin totesi, tämä tulee siirtämään muita hankkeita, esimerkiksi sähköistyshankkeita Pohjois-Suomessa, ja se on erittäin ongelmallinen tilanne, sillä infrarakentaminen olisi erittäin tärkeää elinkeinoelämän kehittymisen kannalta. Siinä mielessä, kun verotulot ovat kasvaneet näin huomattavasti, tällaisia kertaluonteisia rahoituseriä, kuten rataverkon sähköistäminen, pitäisi toteuttaa ja erityisesti sen vuoksi, koska sähköistämisessä olisi nyt järkevää tehdä kaikki sähköistystyöt peräkkäin, että ei tuhlattaisi niitä rahoja, mitkä on suunnitteluun käytetty. Näiden asioiden siirtäminen saattaa tulla kalliiksi.

Lopuksi haluan vain todeta, että lisäbudjetti on tuotu näin syyskuussa, mutta silti tilinpäätöksestä lähestulkoon vuosittain viime vuosina voi lukea sekä tulo- että menopuolella miljardien epätarkkuuden. Ihmettelen kyllä sitä, miten se voi olla mahdollista, että näin lyhyellä ajalla näin suuret epätarkkuudet kuitenkin jäävät vielä voimaan.

[23] **Tarja Kautto /sd:** Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että ed. Elon puheenvuoro innosti minut tulemaan tänne puhumaan. Siinä mielessä ensinnäkin kommentti hänelle yliopistojen opiskelijapaikkojen osuudesta.

Sanoisin, että tällä hetkellä on ongelmana se, että niitä ei ole riittävästi erilaisilla linjoilla ja koko maan kannalta katsottuna. Sillä ratkaisulla, että ruvettaisiin sijoittamaan muihin kuin Helsingin yliopistoon paljon porukkaa, ei ongelma ratkea. Erityisesti se ongelma, mikä tällä hetkellä liittyy asumiseen, opiskelijoiden osalta on pystytty tyydyttävästi hoitamaan opiskelija-asuntotuotannolla. Kuitenkin täytyy muistaa, että suuri osa esimerkiksi Pääkaupunkiseudun opiskelijoista asuu kotonaan tällä hetkelläkin. Siinä on tietysti oma ongelmansa. Myös he ovat tulossa asuntomarkkinoille.

Arvoisa puhemies! Haluaisin puuttua sitten itse asuntopoliittiseen osuuteen. Totuushan on se, että hinnat ovat karanneet sietämättömälle tasolle Pääkaupunkiseudulla. Minulle ainakin oli suuri pettymys se, että lisätalousarvioon ei ole nyt otettu mitään muuta ratkaisua asumisen edistämiseen kuin se, että siirretään korkotukilainavaltuuksia aravavuokra-asuntotuotantoon ja ajatellaan, että sillä tavalla tämä ongelma voitaisiin ratkaista. Näinhän ei todellakaan ole. Mielestäni tällä hetkellä ei ole ollenkaan analysoitu sitä, mistä nykyinen vaikea tilanne johtuu. Tietysti me saamme syyttää niitä vuosia, jolloin päästimme asuntotilanteen patoutumaan.

Mutta tämänhetkisessä vaiheessa omana vaikuttavana tekijänään on nimenomaan ollut myös se, että rakentaminen on ollut erittäin voimakasta liike- ja toimitilojen osalta. Se on vienyt erittäin paljon rakentajien ja rakennuttajien kiinnostusta. Se on vienyt voimavaroja, työvoimaa jne. Samoin omistusasuntojen tuotanto on vienyt huomattavan osan. Nimenomaan se, että siihen on tunnettu kiinnostusta ja vetoa, on aiheuttanut osaltaan sen, että niin sanotut yleishyödyllisetkin rakentajat ovat mielestäni menettäneet mielenkiintonsa tuottaa perinteisiä vuokra- ja asumisoikeusasuntoja, kun sanotaan vielä lähes vuosi sitten he olivat pyytämässä, että täällä lisätään määrärahavarauksia. Kyllä selvästi on tapahtunut silläkin laidalla asenteiden ja kiinnostuksen kohteiden muutosta.

Keväällä ja kesän aikana on riemuittu niin sanotusta Pääkaupunkiseutu-sopimuksesta. Minä sanoisin, että se on kaunis paperi, mutta jos se vain sellaiseksi jää, sillä ei sitten muuta ollutkaan kuin paperin arvo. Jo nyt tässä lisäbudjetissa olisi pitänyt tuoda siinä selvitystyössä esille tulleita asioita toteutukseen ja eteenpäinvientiin.

Pääkaupunkiseudun osalta täytyy todeta, että tietysti tonttitilanne on hieman erilainen meidän kunnissamme samoin kuin yleensä niissä kunnissa, joissa on tällä hetkellä asuntotuotannosta vajetta. Siinä on yksi kuntakohtainen ratkaiseva tekijä. Mutta minun käsitykseni mukaan se, mikä on todella kysyntäpaikkakunnille muodostunut ongelmaksi, on, että ne eivät tavallaan uskalla antaa tulla asuntotuotantoa, koska ne pelkäävät sitä, pystyvätkö vastaamaan palvelujen asettamaan haasteeseen. Tässä on nimenomaan ensimmäisenä kohteena heti päiväkoti- ja koulurakentaminen.

Vantaalla on arvioitu, että yksistään tämä palvelun osa eli päiväkoti ja koulu muodostaa uutta asukasta kohden 10 000 markkaa per vuosi. Jos lähdetään puhumaan isommista uusista asukasmääristä esimerkiksi niillä arvioilla, joiden mukaan on nyt katsottu väestömäärän esimerkiksi

Vantaalla lisääntyvän, niin palvelujen rakentaminen bruttomenona on miljardin tasoa kolmessa vuodessa. Tämä on semmoinen tyypillinen tekijä, joka on omalta osaltaan voimakkaasti patoamassa tilannetta.

Toisaalta ratkaisuja voitaisiin tehdä myöskin nykyisen järjestelmän sisällä.

Olisin odottanut, että tässä lisäbudjetissa olisi tarkasteltu esimerkiksi sitä, mitkä ovat eri alueiden hintatasot, voidaanko niillä jotenkin liikkua sillä tavalla, että asuntotuotantoa saataisiin liikkeelle.

Sitten on ongelma ihan yksinkertaisesti itse korkotukijärjestelmän toimimattomuus. Minä arvostelin sitä jo silloin, kun yleensä tämmöinen järjestelmä keksittiin. Senhän oli tarkoitus korvata omistusaravaa tietyillä tyypeillä, luoda tietty välimuoto sanotaan niille ihmisille, jotka ehkä ylittävät sen kynnyksen, etteivät enää pääse aravatasoiseen vuokra-asuntoon, tai jotka haluavat valita muunlaisen ratkaisun. Siinä tehtiin ensin järjestelmä, jossa oli lyhytaikaista korkotukea ja sitten pitkäaikaista korkotukea.

Totuus ja tilanne ovat kuitenkin osoittaneet, että ensimmäiseksi lähdettiin luopumaan lyhyestä korkotuesta, koska se nyt oli aivan pöljä malli siinä mielessä, että siinä ihmisten vuokrat muodostuivat kohtuuttomiksi samoin kuin ennustettavuus, mitä tapahtuu lyhyen laina-ajan päättymisen jälkeen. Siinä olisi ollut niin valtava kohotus hintoihin, että ihmiset eivät uskaltaneet riskiä ottaa eivätkä tietysti myöskään tuottajat, vaan näkivät, että siinä hukka perii pidemmällä aikajaksolla. Sen vuoksi siirryttiin pitkään korkotukijärjestelmään. Mutta nyt myöskin se on osoittanut toimimattomuutensa siten, että se ei pysty riittävästi joustamaan järjestelmän sisällä. Mielestäni olisi pitänyt tarkastella, onko syytä lähteä joustamaan ja olisiko siinä mahdollisesti täytynyt tehdä paikkakunnittaisia eroja.

Otan yhden esimerkin siitä, että yleinen ratkaisu ei ehkä tässä tilanteessa olisi asiaa auttanut. Nyt esimerkiksi Pääkaupunkiseudun asuntotuotantotilanne nimenomaan korkotukiasuntojen osalta on riippuvainen siitä, kuinka ihmiset suhtautuvat omistusasuntotuotantoon. Jos halukkuus, niin kuin nyt näyttää olevan varausten osalta, hiipuu tätä mallia ja korot nousevat tätä mallia, ihmiset eivät lähde enää sijoittamaan täälläkään omistusasumiseen samalla tavalla. Silloin voi olla, että korkotukijärjestelmän tuottamista asunnoista tulee kysyntää.

Yhtenä kokonaisratkaisuna olisi tässä vaiheessa pitänyt harkita myös sitä, olisiko vanhan aravaomistusasuntojärjestelmän palauttaminen ainakin kysyntäpaikkakunnilla ollut aiheellista, koska se tarjoaisi nimenomaan asumismuodon ja asunnon hankintamuodon tällä hetkellä tietyllä tavalla väliinputoajille eli ihmisille, joilla on työpaikka, suunnilleen keskimääräiset tulot ja halua järjestää myös omatoimisesti asumistaan.

Arvoisa puhemies! Tässä muutamia terveisiäni hallitukseen päin. Todella odottaisi, että asuntoasioista vastaava ministeri ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin.

Ed. Vokkolainen merkitään läsnä olevaksi.

---

[24] **Mauri Salo /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kautto on hallituspuolueen kansanedustaja. Miksi hallituspuolueet eivät ole tehneet sellaista aluepolitiikkaa, joka olisi säästänyt Pääkaupunkiseudun tällaiselta ruuhkautumiselta, joka täällä tällä hetkellä on vallalla ja joka on ihan selvästi nostanut asuntojen hintaa tavallisen ihmisen tavoittamattomiin? On selvää, että ihmisellä pitää olla koti ja mahdollisuus asuntoon, ja on tietenkin hallituksen vastuulla, että näin toimitaan. Paljon yksinkertaisempi ja helpompi ratkaisu olisi ollut tehdä oikeudenmukaisempaa aluepolitiikkaa. Asuntopolitiikan vaatiminen Pääkaupunkiseudulle on eräänlaista aluepolitiikkaa myös.

[25] **Matti Kangas /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kautto kiinnitti huomiota Helsingin asunto-ongelmiin, ja ne ovat varmaan monista syistä johtuvia. Tänä aamuna haastateltiin Aamutelevisiossa erästä suuren rakennusliikkeen johtajaa. Hän sanoi, että Helsingissä ei ole sosiaaliseen asuntorakentamiseen soveltuvaa tonttimaata ja se on suurin este. Pääkaupunkiseudun kuntien pitäisi hoitaa tämä asia kuntoon. Tiettävästi asuntomäärärahoja on tarjolla Helsingin seudulle, kun vain asia hoidetaan kuntien taholta kuntoon. Jos täällä ei pystytä asuntomäärärahoja käyttämään, ne pitäisi siirtää Suomessa muihin kasvukeskuksiin ja siirtää asuntotuotanto sinne.

26 **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Kauton puheenvuoro osoitti, että hän todella sekä osaa että ymmärtää asuntopolitiikkaa erinomaisen hyvin. Toivoisin myös, että ed. Kautolla olisi entistä enemmän ymmärtämystä maan muita alueita kuin Pääkaupunkiseutua kohtaan.

Henkilökohtaisesti toistan vielä kerran sen, että ensimmäisen kerran eilen näin jonkin Pääkaupunkiseudun yliopiston edustajan vetoavan siihen, että jotain pitäisi täällä tehdä. Hänen ehdotuksensa siitä, että opiskelupaikkoja voitaisiin jakaa tasaisemmin maan eri osiin, on mielestäni todella tervetullut ehdotus. Se on eräs ehdotus, jolla voitaisiin purkaa ylikuumentunutta tilannetta Pääkaupunkiseudulla.

Jaan täysin mielipiteen, mitä ed. Kautto ajaa takaa, että tarvittaisiin myöskin uusia asuntoja, uusia toimenpiteitä hallitukselta tässä suhteessa. Mutta kuten sanoin, toivon, että ed. Kautto muuttaa vähitellen suhtautumistaan entistä myönteisemmäksi maan muita alueita kohtaan.

27 **Tarja Kautto /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta meillä on kiitettävästi sijoitettu opiskelupaikkoja eri puolille maata.

Mitä tulee tonttimaan puutteeseen, niin täytyy sanoa, että Pääkaupunkiseudunkin kunnissa on eri tilanne ja kuntakohtaiset lääkkeet ovat erilaiset.

Mitä tulee aluepolitiikkaan, niin olen havainnut, että silloin kun kepu on pitänyt hallussaan isointa vallankahvaa, eipä silloinkaan osattu pitää ihmisiä maaseudulla. Onneksi ei ole sellainen muuttoliike käsissä kuin oli 70-luvulla, jolloin esimerkiksi Vantaan asukasmäärä pahimmillaan lisääntyi 12 000 henkeä vuodessa. Suurin syy tämänhetkiseen asuntopoliittiseen tilanteeseemme Pääkaupunkiseudulla on yksinkertaisesti se, että vielä täälläkin osataan tehdä lapsia eli meidän nuoremme tarvitsevat myös asuntoja.

28 **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti ed. Kautolle ensinnäkin se, että keskustan aluepolitiikan tavoitteena ei koskaan ole ollut pitää ihmisiä väkisin maaseudulla. On täysin väärin ymmärretty, jos ed. Kautto tällaisen johtopäätöksen tekee.

Toiseksi haluan muistuttaa ed. Kauttoa siitä, että keskusta ei kantanut 60-luvun lopulla ja 70-luvun alussa läheskään yksin päävastuuta suomalaisesta aluepolitiikasta eikä siitä valtavasta rakennemuutoksesta, mikä silloin tapahtui. Muistaakseni esimerkiksi sosialidemokraattinen pääministeri oli silloin johtavassa asemassa.

29 **Pekka Nousiainen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhtä lailla ed. Kauton puheenvuoroon keskustalaisesta aluepolitiikasta totean, että todella 60-luvulla ja 70-luvun alussa ei aluepolitiikka ollut sillä lailla kehittynyt, mutta minusta varsin myönteiset aluepoliittiset tulokset saatiin 80-luvulla, jolloin kykenimme harjoittamaan aktiivista elinkeinopolitiikkaa ja saimme syntymään myöskin maaseutualueille hyvin laajasti uusia työpaikkoja, uusia yrityksiä.

Tänä päivänä tietysti toivoisi, kun nyt noususuhdanteen myötä yritystoiminnan kehittyminen on vahvistumassa Itä- ja Pohjois-Suomessa, että hallituksen taholla myöskin lupausten ohella mentäisiin tekoihin ja annettaisiin esimerkiksi yritystukirahoitus niille yrityksille, joilla on hyvä yritysidea sekä kannattavan toiminnan edellytykset ja jotka toisivat työtä ja työpaikkoja. Tätä nimenomaan toivoisin.

30 **Tarja Kautto /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos sen sanoisi sillä tavalla, että minun mielestäni olkoon siunattu jokainen työpaikka, mikä syntyy muualle kuin Pääkaupunkiseudulle tai kasvukeskuksiin, hyvä näin! Mutta kyllä menneisyys on opettanut sen, ettei kannettu vesi kaivossa pysy. Kyllä monia semmoisia yrityksiä sinä aikana tulla pulpahti pystyyn, joilla ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta kestävyyteen. Se pitää minun mielestäni ottaa erityisen tarkasti huomioon. (Ed. Isohookana-Asunmaa: Entäs Valco Imatralla?) Kyllä uudenlaista aluepolitiikkaa olen valmis noudattamaan, mutta se kattaa myöskin sen, että yrityksille alusta alkaen luodaan jatkuvuuden edellytyksiä.

31 **Ulla Juurola /sd:** Arvoisa puhemies! Minäkin haluan vielä tähän keskusteluun jatkaa, että äskettäin kun on pidetty näitä tulevaisuusseminaareja, niin esimerkiksi Seinäjoella pääministeri Lipponen käytti uudesta aluepolitiikasta puheenvuoron ja totesi, että se on nimenomaan osaamistason nostamista eri alueilla. Silloin täytyy miettiä näitä koulutuskysymyksiä siltä kannalta, että jos voidaan tutkintoja suorittaa eri osissa maata, niin silloin nämä ihmiset jäävät

myöskin paremmin niille alueille hyödyttämään ja kehittämään aluettaan.

Alun perin pyysin puheenvuoron, koska halusin todeta, että tämä lisätalousarvio on varsin teknisluonteinen, mutta minun mielestäni sieltä puuttuu yksi lisämääräraha. Nimenomaan aikuisten ammatillinen lisäkoulutus on tänä vuonna ja nimenomaan tänä syksynä erittäin vaikeassa tilanteessa ja nimenomaan lyhytkestoisen ammatillisen lisäkoulutuksen osalta. Tämä johtuu siitä, että määrärahat ovat pienentyneet suuresti. Osittain se johtuu siitä, että valtionosuusjärjestelmää ollaan muuttamassa ja lääninhallitus on lopettanut lyhytkestoisen ammatillisen koulutuksen ostamisen lähes tyystin. Ainoastaan tämmöisiä pitkäkestoisia kursseja on aloitettu.

Tämä vaikuttaa tietysti niin, että tästä tilanteesta kärsivät yksittäiset kansalaiset, jotka tarvitsisivat tällaista koulutusta. Siitä kärsivät yritykset, jotka kouluttaisivat uusia työntekijöitä tällä koulutuksella tai lisäkouluttaisivat työntekijöitään. Mutta erityisen vaikeassa tilanteessa ovat ne oppilaitokset ja opintokeskukset, jotka ovat tällaista lyhytkestoista koulutusta antaneet. Nämä oppilaitokset tulevat tekemään vahvasti tappiollisia tilinpäätöksiä. Pitäisikin muistaa, että uuden valtionosuusjärjestelmän, joka syntyy, pitäisi oikeuttaa esimerkiksi vapaan sivistystyön oppilaitokset antamaan edelleen lyhytkestoista ammatillista lisäkoulutusta.

32 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! On totta, että lisätalousarvio on teknisluontoinen, niin kuin edellinen puhuja totesi. On tietysti hyvä todeta näitä muutoksia, mitä on talousarviovuoden aikana tapahtunut, ja myös tuoda omia painotuksiaan, koska tässä niitäkin on tehty.

Kun katsoo tätä yleistilannetta, sehän on sinällään hyvä. Nyt me olemme tilanteessa, jossa voidaan jakaa rahoja. Monessa paikassa tulot ovat vähän isommat, kuin on arvioitu.

Yksi merkittävä asia on tieliikenteeseen liittyvällä puolella. Moottoriajoneuvoveron kertymä kasvaa, samaten ajoneuvoveron, mikä kuvaa sitä, että ilmeisesti autokauppa käy ja sillä puolella ne tulot tulevat uusien ajoneuvojen hankinnasta. Mutta kun taas miettii menneisyyttä ja katsoo tulevan vuoden talousarviotakin, niin kuitenkaan rahojen ohjautuvuus sinne tiestöjen puolelle ei välttämättä ole yhdensuuntainen ollut. Toivoisikin jatkossa, että yhä enemmän katsottaisiin Suomen tieoloja, millaisessa kunnossa tiet ovat, ja satsattaisiin myös sinne, koska ainakin tuolla syrjäisemmillä seuduilla tiet kyllä rapistuvat aika pahasti. Niin kuin aikaisemmin olemme kuulleet, ministeriö on jopa suunnitellut semmoisia vähän karkeampia luokituksia, että jotkut tiet voisivat vaikka käydä nurmea kasvamaan. Toivoisin, että sen tyyppinen kehitys ei pitkälle jatkuisi, vaan eduskunnalla olisi sen verran lujuutta, että ohjattaisiin näitä varoja myös sille puolelle.

Sitten ihan vain muutamia asioita, jotka näkyvät tässä.

Yksi merkittävä on se — rivien välistä taikka suoraankin luettuna — että työttömyyskassojen maksuosuus pienenee. Työmarkkinatuen määrä taas nousee samalla summalla eli 100 miljoonalla. Sehän kuvaa tätä tilannetta. Eli meillä yhteiskunnassa on semmoinen joukko porukkaa, joka ei kaikista toimenpiteistä huolimatta sijoitu työelämään. He ovat pudonneet ansiosidonnaiselta työttömyysturvalta, jolloin työttömyyskassat maksavat vähemmän korvauksia, mutta he siirtyvät tuonne Kelan piikkiin työmarkkinatukiasiakkaiksi. Se suunta tässä on selkeästi näkyvissä. Sehän edellyttää sitä, että meidän pitäisi etsiä ja löytää myös niitä uusia toimenpiteitä, millä nimellä niitä kutsutaankin, tulevan vuoden talousarviossa ja mahdollisesti loppusyksynäkin, jotta saadaan pysyviä työpaikkoja syntymään.

Täällä puhutaan myös näiden EU-rakennerahastojen käytöstä. Minusta niillä alueilla ainakin, mistä itse olen tänne valittu, niiden rahojen käytöllä, sillä miten ne käytetään, on merkittävä vaikutus siinä, saadaanko niillä syntymään pelkkää paperia vai tuleeko myös pysyviä työpaikkoja, johtavatko ne projektit siihen, että siellä on ihmisillä jatkossa töitä.

Asuntopolitiikasta voi sen todeta, jotta minusta korkotukilainojen myöntämisessä pitää myös katsoa se, jotta ei pelkästään, niin kuin ed. Kautto tämän seudun kansanedustajana, olla huolissaan siitä, tuleeko tänne riittävästi asuntoja vai ei. On alueita, missä välttämättä, noin kun katsotaan tilastoa, ei hirveän paljon porukka ainakaan lisäänny, mutta siellä on siitä huolimatta rakentamistarvetta ja elinvoimaista yritystoimintaa, on tulevaisuudenuskoa, ihmisiä, jotka haluavat rakentaa taloja, asuntoja. Siitä huolimatta sinne ei korkotukilainoja myönnetä, koska on katsottu, että Suomessa on muutama harva alue, joille nämä varat keskitetään. Semmoisia alueita on

muun muassa Joensuu, jossa näyttää, että rahat eivät riitä ja hakijoita olisi enemmän.

Sen takia painotuksia on hyvä muistaa ja muuttaa tarvittaessa, ettei katsota pelkästään suuria tunnuslukuja, jotka näyttävät vain pintakuoren, vaan mennään syvemmälle ja katsotaan, onko todellista tarvetta asuntorakentamiseen ja halukkaita ihmisiä, jotka tarvitsevat tätä rahaa. Elleivät he saa sitä rahaa, voi olla, että rakentaminen jää toteuttamatta. Pelkkä suurten kasvukeskusten tukeminen johtaa siihen tilanteeseen, että jo entisestään köyhät alueet kuihtuvat siinä sivussa.

Yksi pieni seikka liittyy presidentinvaaleihin. Ennakkoäänestyksessä on näköjään käyty kovasti. Minusta pitäisi jatkossa painottaa siihen, jotta kuntien ja kaupunkien virastot olisivat ennakkoäänestyspaikkoja. Siinä olisi syrjäseutujen kunnille lisätienestiä. Nyt ilmeisesti tämä potti, 14 miljoonaa markkaa, ohjautuu Postin puolelle. Tosin Postikin tarvitsee ne rahat, mutta näin se ohjautuisi suoraan kuntien kassoihin valtionapuna sekin. Tietysti se vaatisi työtä. Käsitykseni mukaan kuitenkin muuttotappiokunnissa ihmisiä on toimistoissa, joten järjestetään siksi aikaa, kun ennakkoäänestys on, työvuorot siten, että ihmiset pääsevät äänestämään niinä aikoina, kuin he Posteissakin ovat voineet käydä.

Viimeisenä asiana polttoainepolitiikkaan. Tässähän todetaan, että 900 miljoonaa on veron tähän mennessä arvioitu jäävän pienemmäksi. Tämä kuvastaa suuntaa, mihin kalliit polttoaineiden hinnat ovat vaikuttaneet. Pitkien välimatkojen maakunnasta tulleena on tullut mieleen jopa sekin, onko mahdollisesti jokin urakkatarjous jäänyt sen takia tekemättä, onko jokin työ jäänyt vastaanottamatta sen takia, kun yksinkertaisesti ei kannata lähteä töihin sen takia, että on niin pitkä matka. Tällä on tietysti kääntöpuolikin. Jos polttoaineiden hintoja voitaisiin alentaa, mikä on vain hurskas toive, voi olla, että verokertymä voisi olla isompi.

Mutta tätä pitää verrata myös ympäristösyihin. Miten pitkälle polttoainevaramme riittävät ja olemmeko samanaikaisesti olleet etsimässä uusia energiamuotoja — myös liikkumisen osalta, millä tavalla voidaan saada vaihtoehtoisia malleja, niin ettei välttämättä öljysheikkien oikkuja ja hinnannousuja tarvitse suomalaisen ihmisen maksaa — mielestäni tähän pitäisi panostaa enemmän, koska pitkässä pelissä me kuitenkin joudumme etsimään vaihtoehtoja, onpa se rypsiä tai mikä hyvänsä häkäpönttö, kuitenkin semmoisia malleja, että uusiutuvilla luonnonvaroilla voitaisiin liikkua, koska liikkumisen tarve todennäköisesti tulee olemaan ihmisillä jatkossakin.

Sen takia olisi odottanut, että tässäkin lisäbudjetissa olisi uusien innovaatioiden ja tuotteiden ja laitteiden kehittämiseen satsattu jo pieni osuus ja vielä enemmän tulevan vuoden talousarviossa, koska meidän pitää saada aikaan semmoinen energiaratkaisu, jotta pystyisimme siirtymään yhä pitemmälle kotimaisiin uusiutuviin energioihin, jotka kasvavat suomalaisessa maaperässä. Todennäköisesti aurinkoenergialla ei vielä vähään aikaan ajeta, joten sen pitää perustua johonkin muuhun kuin aurinkoon. Kävytkin ovat hyviä esimerkiksi siinä häkäpöntössä kyllä.

Edustajat Tulonen ja Puisto merkitään läsnä oleviksi.

---

33 **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin pari kommenttia hetki sitten käytyyn debattiin aluepolitiikasta. En voi mitään sille, että minua hieman tympii päivästä toiseen, viikosta toiseen käydä tätä vanhaa keskustelua uudesta ja vanhasta. Täällä käytetään saman sisältöisiä puheenvuoroja vähän molemmin puolin, mutta ei mennä kovinkaan syvälle asiassa.

Joku hallituspuolueitten edustajista nosti esille pääministeri Lipposen puheenvuoron Seinäjoen Tulevaisuusfoorumissa, missä hän oli kovasti korostanut osaamista. Kyllähän niin on, ettei meistä kukaan vastusta osaamisen korostamista aluepolitiikan välineenä. Itse asiassa jo vanhassa aluepolitiikassa osaaminen oli erittäin keskeisesti esillä. Silloin perustettiin hajautettu korkeakoululaitos. Mitäs muuta se oli kuin osaamisen vahvistamista? On turha tehdä kinaa semmoisista, mitkä ovat yhteisesti tavoiteltavia asioita. Olen näkevinäni, että nyt ollaan vähän samanlaisessa keskustelussa, kuin jos puhutaan uudesta ja vanhasta taloudesta: Aika helposti heitellään näitä termejä mutta ei vaivauduta perustelemaan, mistä on kysymys.

Ed. Juurola otti puheenvuorossaan esille aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen tarpeen ja määrärahojen puutteen tänä syksynä. Tämä on todellakin totta, mutta en usko, että lisäbudjetin

kautta se onnistuu. Hallituksella oli tietoa muttei ollut halua korjata tätä tilannetta. Mielestäni pitää ensi vuoden budjetin yhteydessä katsoa, että sinne lisätään määrärahoja ja myös huolehditaan siitä, että koulutuksen järjestäjiä ei heitetä pois valtion rahoituksen piiristä.

Sitten muutama kommentti lisäbudjettikirjaan.

Ensinnäkin korkeista polttoaineitten hinnoista. Sehän näkyy äkkisilmäyksellä lisäbudjettiesityksessä ainakin kahdessa kohdassa. Ensinnäkin polttoaineveron tuottohan on lisäbudjetin mukaan 900 miljoonaa aikaisempaa arvioitua pienempi. Sitten se näkyy ainakin yhdessä kohdassa lisäyksenä, tosin voi sanoa, että kun valtion budjetista puhutaan, pienehkönä summana, mutta kuitenkin. Eli opetusministeriön kohtaan "Lukiolaisten ja ammatillisen koulutuksen matkatuki" on lisätty 16 miljoonaa markkaa sen vuoksi, että julkinen liikenne on joutunut korottamaan tariffejaan polttoaineiden korkeiden hintojen vuoksi. Tästä näemme, miten tämä vaikuttaa aika nopeallakin tempolla myös valtion budjettitalouteen.

Poliisitoimeen esitetään vain 10 miljoonaa markkaa. Pyyntö käsitykseni mukaan ministeriöltä ja myös tältä talolta, se mitä täältä on aiemmin lausuttu, on ollut huomattavasti enemmän. Minulla on se käsitys, että kyseinen 10 miljoonan markan summa on niin vaatimaton, että sitä ei pystytä levittämään ympäriinsä poliisitoimen parempaa hoitoa varten, vaan että se kohdistuu aika tavalla yksisuuntaisesti Länsi-Suomen lääniin.

Kolmantena asiana otan esille työmarkkinatuen, josta täällä jo muun muassa ed. Huotari puheenvuorossaan puhui. Eli sinne on taas lisätty 100 miljoonaa markkaa tarpeen lisäyksen vuoksi. Minun käsitykseni mukaan tämä tilanne on toistunut vuosittain, että työmarkkinatukimenoja on arvioitu jatkuvasti väärin. Minusta nyt sekä tämän lisäbudjetin yhteydessä että ensi vuoden varsinaisen budjetin yhteydessä pitäisi katsoa työmarkkinatuen tarve ja myös se, kenelle se tulee ja minkälaisia henkilöitä he ovat, entistä tarkemmin. Työmarkkinatuen saajia on työttömistä kaikkein eniten. 180 000 henkilöä saa työmarkkinatukea. Heistä suurin osa on henkilöitä, jotka ovat tippuneet pois ansiosidonnaiselta eivätkä ole enää vain viidensadan päivän ihmisiä, vaan tuhatpäiväisiä jnp. Eli erittäin pitkäaikaisista työttömistä suurimmalta osalta kaiken kaikkiaan on kysymys.

Tässä yhteydessä en malta olla ottamatta esille myös jonkin verran julkisuudessa ollutta ajatusta työmarkkinatuen kustannusten osittaisesta siirrosta kunnille. Sehän oli selvitettävänä myös Toiviaisen työryhmässä. Ed. Huotari sanoi, että onneksi Toiviaisen työryhmän esitykset menivät jonnekin tulevaisuuteen. Tänään ministeri jaostossa ei sanonut aivan niin, että ne olisivat jonnekin hautautuneet. Itse kyllä katson, että siirto ei ratkaise työmarkkinatukiproblematiikkaa. Päinvastoin se olisi kunnille aikamoinen uusi menoerä, ja sitä paitsi jos ajatellaan 180 000:ta henkilöä, ei pelkästään menoerä, vaan ongelma on myös se, mistä löytyy ihmisiä katsomaan henkilökohtaisia työpolkuja näille vaikeasti työllistettäville henkilöille.

Neljäntenä otan esille vielä palkkaperusteiset työllistämistukirahat. Täällä on tosiaan siirto 130 miljoonaa markkaa kuntien puolelta valtionhallinnon palkkaperusteiseen työllistämiseen. Itse en ainakaan budjettikirjan pohjalta ymmärtänyt, mistä tämä johtuu. Haluaisin saada lisävalaistusta siihen, miten tämä menee. Budjettia lukiessa tulee vaikutelma ikään kuin kunnat eivät olisi käyttäneet riittävällä tavalla palkkaperusteista työllistämistukea. Sitä minun on vaikea uskoa. Ainakin itse tulen toimimaan tässä talossa tulevina päivinä ja viikkoina sen eteen, että tiedän, mihin tämä raha menee. Ymmärrän, että valtion puolella on puutetta palkkaperusteisissa rahoissa siksi, että niitä on aika tiukasti viime aikoina leikattu.

[34] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! On erittäin joustavaa, että on lisätalousarviokäytäntö. Sen toivomuksen ja näkemyksen haluan kuitenkin tuoda esille, että lisätalousarviossa kiinnitettäisiin huomiota kipeisiin ongelmiin, kysymyksiin, jotka ovat ennen kaikkea kansalaisten kannalta tärkeitä. Tietysti täällä on juuri näihin haluttukin kiinnittää huomiota.

Näen, että meillä kunnat peruspalvelujen tuottajana vastatessaan sosiaali- ja terveyssektorista ja koululaitoksesta ovat joutuneet ahtaalle. Olisin toivonut, että kunnille olisi annettu tässä lisätalousarviossakin lisää mahdollisuuksia ja harkinnanvaraisia määrärahoja.

Edelleen näen hyvänä työvoimahallinnon osalta kotitaloustyön tukemisen. Kotona olevat työpaikathan syntyvät ilman investointeja, ja

näin saadaan työt tehtyä ja työllistettyä ihmisiä. Tämä on varsin hyvä asia.

Eräs menopuoli on pakolais- ja siirtolaisasioiden budjettia ylittävä meno johtuen siitä, että meillä aiemman lain myötä oli poikkeuksellisen paljon tuon rahan käyttötarvetta. Toivotaan, että jatkossa tältä osin budjetit tulevat pitämään.

35 **Erkki Kanerva /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä vastauspuheenvuoro nyt tulee pikkuisen myöhässä. Tiedän, että ed. Vehviläisellä on mahdollisuus seurata poliisitointa ja sen menorakennetta varsin läheltä. Ehkä juuri siitä syystä hänen arvionsa siitä, että tämä 10 miljoonaa markkaa menee pääasiassa Länsi-Suomen lääniin, on todennäköisesti aivan oikea. Mutta siihen ei pidä enää alistua, että poliisi saa aina kaiken, minkä se pyytää. Länsi-Suomen lääni on rakenteellisesti erittäin, erittäin kallis lääni, ja niihin rakenteisiin pitää ruveta puuttumaan.

36 **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva valtion lisätalousarvio tälle vuodelle on todella hyvin teknisluonteinen, oikeastaan liiankin teknisluonteinen, sillä tässä talousarviossa ei oteta huomioon niitä kipukohtia, joita tämän budjettikauden aikana tähän yhteiskuntaan on tietoisesti jätetty.

Että valtion palkkamenoihin pitää lisäbudjetin kautta hakea lisää rahaa, on viesti siitä, että budjetointi on ollut virheellistä. Onkin perusteltua edellyttää, että jatkossa budjetointi pitää sisällään palkat ja palkankorotusvarat.

Ed. E. Kanerva puuttui ed. Vehviläisen esille ottamaan asiaan poliisien määrärahoista. Varsin hyvin tiedämme, mikä ongelma suomalaisessa yhteiskunnassa tänä päivänä on. Meillä huumausainerikollisuus kasvaa, rikollisuus yleisesti kasvaa, ja sitä kautta me tarvitsemme lisää oikein kohdistettuja resursseja, jotta saamme rikollisuudesta yliotteen ja aikaa myöten saadaan sitä myös selkeästi vähenemään. Länsi-Suomen lääni on varsin suuri lääni. Tiedän, että esimerkiksi Salon kihlakunnan alueella on 11 kuntaa ja heikoimmillaan siellä on yksi partio. Se ei voi olla turvallisuuden tae, vaan siihen tarvitaan selkeästi lisää resursointia, niin henkilöstöä kuin tänä päivänä jo kalustoakin, jotta kansalaiset saavat yhdenvertaisen turvallisuudentunteen.

Arvoisa puhemies! Viime aikoina on käyty keskustelua kuntien halusta tuottaa sosiaalipalveluita. Ministeri Soininvaara on tästä asiasta käynyt hyvin aggressiivistakin keskustelua ja suorastaan syyttänyt kuntia, että kunnat eivät halua tuottaa. En tiedä, onko ollut Hämeenlinnan kaupungin kohdalla haluttomuutta vai taitamatonta päätöksentekoa, mutta erikoinen yhteensattuma kuitenkin on: Kaupunki, josta on kaksi ministeriä tämän päivän valtioneuvoston kokoonpanossa, saa lääninhallitukselta ohjeistuksen vanhainkodin hoitotason ylläpitämiseksi.

Tämä lienee vakava viesti koko yhteiskuntaan siitä, että meistä on tullut jollain tasolla piittaamattomia, piittaamattomia siinä mielessä, että unohdetaan jo päivätyönsä tehneet ihmiset pieniin komeroihin, ja he eivät voi enää viettää ihmisarvoista elämää ja saada osakseen ihmisarvoista kohtelua. Siksi meidän on syytä arvioida, ja olisi lisätalousarviossakin ollut syytä arvioida, sitä tasoa, millä tavalla halutaan kansalaisten saavan hyvinvointipalveluita. On hyvä, että valtionvelkaa maksetaan. Ed. Rajamäki hyvin ansiokkaassa puheenvuorossaan käsitteli valtionvelan optimaalista maksamista. Hyvinvointipalveluiden tuottaminen ja myös investoinnit tulevaisuuteen yleisesti voivat olla tavallaan optimaalista velan maksamista.

Arvoisa puhemies! Liikenneministeriön hallinnonala potee ainakin ulkopuolisen silmin selkeästi rahapulaa. Se on havaittavissa tiestön jatkuvana rappeutumisena ja toisaalta niiden hankkeiden jatkuvana siirtämisenä, joita maakunnissa on vahvasti esillä pidetty. Liikenne maksaa valtion budjettiin yli 30 miljardia markkaa. Automiesten vaatimus on perusteltu tänä päivänä polttonesteiden hintojen laskemiseksi. Tähän liikennetulokertymän kautta on mahdollisuus.

Toisaalta sekin olisi investointi tulevaisuuteen, jos nyt alennettaisiin polttonesteiden valmisteveroa, mikä olisi pitänyt voida lisätalousarvion yhteydessä tehdä sen inflaatiokehityksen takia, joka meillä tällä hetkellä on meneillään. Arvioni mukaan ja todellisten asiantuntijoiden mukaan yllämme tämän vuoden viimeisellä neljänneksellä yli 5 prosentin inflaatioon. Polttonesteiden hintojen alentaminen vaikuttaisi reilulla prosentilla. Se olisi osaltaan myös edesauttamassa varmasti parempaa, kansantaloudelle sopivampaa tuporatkaisua, jota hallitus on valmistelemassa.

Arvoisa puhemies! Lisätalousarviossa on vähän kohtia auki, joten se varmaan menee läpi näin teknisluontoisena, mutta meidän on syytä tehdä valiokuntakäsittelyn yhteydessä valtion

vuoden 2001 talousarvioon riittäviä korjaavia toimenpiteitä niin, että se paremmin vastaa ensi vuoden todellisia tapahtumia.

37 **Jyrki Katainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Mauri Salo otti esille muun muassa poliisin määrärahat, joihin myös edellinen puhuja viittasi. Meidän tulee huomata, että vuodesta 95 lähtien poliisin määrärahat, kun otetaan huomioon kihlakuntauudistuksen merkitys, ovat nousseet noin puoli miljardia markkaa. Oleellista on siis, mihin ne kohdistetaan, kuinka paljon tätä määrärahaa pysytään käyttämään esimerkiksi kentällä toimivien poliisimiesten palkkaamiseen. Monesti keskustelussa poliisin määrärahoista tulee semmoinen virheellinen kuva, että määrärahat ovat jatkuvasti vain vähentyneet, vaikka todellisuus on toisenlainen.

38 **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Sisäministeri on paikalla, ja edellisissä puheenvuoroissa viitattiin poliisin määrärahoihin. Uskoisin tuntevani jonkin verran kyseistä alaa ja olen kyllä ed. Kataisen kanssa vähän toista mieltä palveluista. Luulisi, että ed. Katainenkin on huolissaan, kun hänen oman vaalipiirinsä alueella yritykset ja kunta ilmeisesti joutuvat itse kustantamaan "poliisipalvelut". Pidän sitä käsittämättömänä, ja uskoisin, että nämä 10 miljoonaa, jotka tänne on merkitty, eivät poista ongelmaa.

Koko kihlakuntauudistus on mielestäni epäonnistunut siltä osin. Poliisit keskitetään määrättyihin paikkoihin, ja sivualueet eivät saa palveluja. Vesannon tapaus mielestäni on tyyppiesimerkki. Nyt kun ministeri on paikalla, olisi mielenkiintoista kuulla nimenomaan ministerin näkemys siitä, onko tällainen kehitys oikean suuntainen, mitä nyt on menossa, kun yksityiset lähtevät suorittamaan järjestyksen valvontaa ja ennalta estäviä toimenpiteitä. Miten voimakeinojen osalta tehdään, jos jotakin tapahtuu?

39 **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa puhemies! Tämä nyt ei varmasti ole oikea foorumi poliisirahoituksen lopulliseksi keskusteluksi ja ratkaisuksi, mutta kun omassa puheenvuorossani tarkoitin rakenteellisia ratkaisuja, Länsi-Suomen läänissä on lakkautettujen läänien esikunnat säilytetty sellaisenaan, kun muualla niitä on alettu jo purkaa. Silloin kun poliisi jo oli yötkin valveilla muualla, niin vanhassa Vaasan läänissä oli varallaoloja ja muita. Tämmöisiä ikivanhoja rakenteellisia kustannuksia Länsi-Suomen läänissä on enemmän kuin muualla.

40 **Sisäasiainministeri Ville Itälä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbackan kysymykseen sen verran, että ministeriössä on valmisteilla laki, joka koskee erityisesti tällaisia järjestysmiehiä ja vartiointiliikkeitä. Siitä on lähtenyt tämmöinen keskustelu, rupeavatko nämä tekemään poliisin perustyötä. Kyse on kuitenkin lain osalta siitä, että nämä valvovat lähinnä omaisuutta marketeissa, metroissa, ja mielestäni se on järkevää. Aikaisemminkaan poliisit eivät voineet olla missään marketeissa valvomassa omaisuutta.

Poliisin perustyö — tässä olen aika konservatiivi — edelleen mielestäni kuuluu poliisille. Tämän lain yhteydessä tilannetta ei muuteta, enkä usko, että missään muussakaan vaiheessa tullaan muuttamaan. Lain kautta vartiointiliikkeiden yhteistoiminta ja toiminta ajatellen kuluttajia paranee.

41 **Jyrki Katainen /kok:** Arvoisa puhemies! Olen tismalleen samaa mieltä kuin ministeri omassa puheenvuorossaan, samoin ed. Vistbackan kanssa. En suinkaan tarkoittanut sitä, etteikö poliisin määrärahakorotuksille olisi ollut perusteita. Halusin tuoda vain esiin sen, että monessa puheenvuorossa ja myös julkisuudessa esiintyy monesti näkemyksiä, että poliisin määrärahat ovat vähentyneet, kun ne ovat faktisesti lisääntyneet. Kysymys on siitä, miten niitä suunnataan ja minne määräraharesurssit suunnataan, ovatko ne poliisimiesten määrissä tuolla kentällä vai ovatko ne jossakin keskushallinnossa.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys laiksi ampuma-aselain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 110/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Sisäasiainministeri Ville Itälä:** Arvoisa puhemies! Kyseisessä hallituksen esityksessä on kyse itse asiassa ampuma-aselainsäädännön kokonaisuudistuksen toisesta vaiheesta. Kuten esityksessä lukee, niin sen tarkoituksena on edelleenkin rajoittaa ampuma-aseisiin liittyvää väkivallan ja tapaturman vaaraa sekä pyrkiä ehkäisemään ennalta ampuma-aserikollisuutta. Esityksessä on monia kohtia, jotka käytännössä lain kautta edistävät tätä tarkoitusta, esimerkkinä se, että lakiesityksen mukaan niiden luvanhaltijoiden, joilla on ollut hallussaan erityisen vaarallinen ampuma-ase tai yhteensä enemmän kuin viisi pistoolia, revolveria jne. ampuma-asetta, olisi hankittava kahden vuoden sisällä ampuma-aseille sisäasiainministeriön hyväksymä lukittu turvakaappi tai saatava sijaintipaikan poliisilaitokselta hyväksyntä muulle säilytystilalle.

Voimassa oleva ampuma-aselaki edellyttää jo tällä hetkellä, että kaikki ampuma-aseet on säilytettävä lukitussa paikassa tai muuten lukittuina taikka siten, että ampuma-aseeseen kuuluvaa aseen osaa on säilytettävä erillään. Tämä vuonna 98 voimaan tullut säilytyssäännös on selkeästi vähentänyt asevarkauksia. Rikolliset hankkivat aseensa pääasiassa anastamalla niitä yksityisasunnoista sekä ase-elinkeinonharjoittajien liike- ja varastotiloista. Luvallisten aseiden turvallinen säilytys onkin tehokkain tapa torjua asevarkauksia.

Ampuma-aselain muutosesityksessä ehdotetaan, että yhteisöille ja säätiöille annettaisiin myös oikeus hankkia aseen hallussapitolupa. Poliisilaitoksen olisi hyväksyttävä tällainen yhteisö ja säätiö ja niiden aseiden säilytystilat sekä asevastuuhenkilöt ennen hankkimisluvan antamista. Nykyisin ampuma-aseita omistavat yhteisöt ja säätiöt, kuten museot ja ampumaseurat, joutuvat hakemaan luvat aseisiin esimerkiksi museonjohtajan tai ampumaseuran puheenjohtajan nimiin. Tästä keinotekoisesta järjestelystä on ampuma-aselain muutoksella tarkoitus luopua.

Lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi uusi kaasusumutinlupa. Nykyisin kaasusumutin rinnastetaan ampuma-aseisiin, vaikka se eroaa vaarallisuudeltaan huomattavasti aseista. Uusi lupamenettely olisi yksivaiheinen. Yksityisten henkilöiden ohella myös yhteisöt, kuten ravintolat ja vartioimisliikkeet, voisivat hakea poliisilaitokselta kaasusumutinlupaa.

Ampuma-aselain muutosesityksessä ehdotetaan lisäksi, että myös kaupallinen ampumaratatoiminta ja ampuma-aseiden käyttökoulutus tulisivat luvanvaraiseksi toiminnaksi, jota poliisin tulisi säännöllisesti valvoa. Nykyisten elinkeinonharjoittajien tulisi hakea toiminnan harjoittamiseen oikeuttava lupa vuoden kuluessa lain voimaantulosta sisäasiainministeriöltä.

Lisäksi sisäasiainministeriön poliisiosaston yhteyteen perustettaisiin ensi vuoden alusta alkaen asehallintoyksikkö. Sille siirrettäisiin lääninhallituksille nykyisin kuuluvat ampuma-aseisiin liittyvät lupatehtävät. Se hoitaisi lisäksi nykyisinkin ministeriön vastuulla olevat ampuma-aseiden kaupallista tuontia, vientiä, kauttakuljetusta sekä siirtoa Suomesta ja Suomeen koskevat luvat. Lupa-asioiden keskittämisellä asehallintoyksikölle on tarkoitus yhtenäistää lupakäytäntöä, tehostaa valvontaa, nopeuttaa lupa-asioiden käsittelyä ja lisätä asiantuntemusta.

[2] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva lakiesitys koskee ampuma-aselainsäädännön kokonaisuudistuksen toista vaihetta. Näiden säädösten on tarkoitus tulla voimaan ensi vuoden alussa. Puutun tässä muutamaan yksityiskohtaan. Aika on ollut rajallinen, ja myönnän sen, että ei ole ollut mahdollisuutta käydä tätä lakiesitystä todella tarkasti läpi.

Ensinnäkin, asealan elinkeinon käsitettä esitetään tässä laajennettavaksi siten, että se koskisi myös kaupallisessa tarkoituksessa harjoitettavaa ampumaradan pitämistä ja toiseksi myös ampuma-aseiden käyttöön kouluttamista. On hyvä, että tässä lakiesityksessä metsästysseurojen ampumaratatoiminta jäisi tämän elinkeinon ulkopuolelle. Ampuma- ja metsästysseurojen ei siis tarvitsisi hakea asealan elinkeinolupaa toimintaansa varten siltä osin, kuin ne pitävät tavanomaista palvelua ja tätä ampumarataa yllä jäsentensä käyttöä varten. Monesti myös riistanhoitoyhdistykset ovat mukana yhtenä omistajatahona ampumaradoilla, ja myös niitten ja ampuma- ja metsästysseurojen järjestämät lakisääteiset hirvenammuntakokeet, kilpailut ja muut tämmöiset ampumatapahtumat eivät tulisi yleensä olemaan elinkeinon harjoittamiseksi katsottavaa kaupallista toimintaa. Jos tämä esitys olisi ollut toisin,

niin pelkäänpä, että tällöin metsästysseurojen ampumatoiminta olisi lähtenyt hiipumaan ainakin omassa maakunnassani.

Toiseksi, aseiden säilyttämistä koskevat määräykset kiristyvät. Jatkossa kaikkien elinkeinonharjoittajien ja näitä aseita hallussa pitävien yhteisöjen ja säätiöiden sekä asekeräilijöiden aseidensäilytystilat olisivat aina poliisilaitoksen hyväksymiä. Usein näillä ennen kaikkea on sellaisia aseita, jotka rikollisia kiinnostavat.

Edelleen on tarkoitus vielä lakiesityksen 106 §:ään lisätä 2 momentti, johon viittasi myös ministeri: Erityisen vaarallisten ampuma-aseitten haltijoiden ja niiden, joilla näitä aseita eli pistooleja, revolvereja jne. on kuusi tai enemmän, tulisi hankkia vuoden sisällä ministeriön hyväksymä turvakaappi. Toinen mahdollisuus olisi, että nämä säilytystilat hyväksyisi paikkakunnan poliisi. Nämä tiukennetut säännökset koskisivat noin vajaata 5 000:ta suomalaista.

Onneksi tässä lakiesityksessä nämä tiukennukset eivät koske, käytän sanaa, tavallista metsästäjää, erästelijää, eli heidän ei tarvitsisi tavallaan käytäntöä muuttaa. Nykyisinkin voimassa olevan ampuma-aselain mukaan kaikki ampuma-aseet on säilytettävä lukitussa paikassa tai muuten lukittuina tai siten, että ampuma-aseeseen kuuluva aseen osa säilytetään erillään. Nämäkin määräykset ovat vähentäneet omalta osaltaan asevarkauksia.

Julkisuudessa on käyty myös keskustelua niin sanotusta uudelleenrekisteröinnistä. Tässä lakiesityksessä näitä uudelleenrekisteröintimääräyksiä ei ole. Näin ollen ennen ensimmäisen vaiheen voimaantuloa eli ennen maaliskuun alkua 1998 myönnettyjä lupatodistuksia, ns. pahvisia lupia, ei vaihdeta nyt uusiin lupakortteihin. Perusteluna, miksi tätä uudelleenrekisteröintiä ei tehdä, on se, että kustannuksien on laskettu olevan yli 10 miljoonaa markkaa. Eli nämä vanhat pahviset luvat säilyvät edelleen.

Neljänneksi, Euroopan ampuma-asepassia koskeva 75 §:n muutos täällä on. Nykyisin voimassa olevassa lakipykälässä viitataan erityisen vaarallisiin patruunoihin. Tämä on poistettu, ja uskon, että tällä lakiesityksellä tältä osin on tarkoitus se, että se helpottaisi niin sanottua metsästysmatkailua puolin ja toisin: täältä muualle tai sitten tänne Suomeen. Näin olen tämän tulkinnut.

Arvoisa puhemies! Viimeisenä puutun tähän yhteisöjen ja säätiöiden asevastaavajärjestelmään. Eli tämän esityksen mukaan luonnollisten henkilöiden lisäksi yhteisöt ja säätiöt voisivat saada aseiden hallussapitoon ja hankkimiseen lupia. Ovathan ne tähänkin saakka saaneet, vaan niin kuin ministeri totesi, se on ollut melko hankalaa. Nyt näiden yhteisöjen ja säätiöiden tulisi valita asevastaava. Hän sitten vastaisi siitä, että laissa ja säännöksissä annettuja velvoitteita ja näitä lupaehtoja noudatettaisiin. Nyt on vain pidettävä huoli, ettei tätä asevastaavajärjestelmää eri viranomaisohjeilla tehdä liian hankalaksi ja vastuulliseksi, jolloin voisi olla tilanne, että asevastaavia ei löydetä.

Tarkastelunäkökohtani oli siis hyvin paljon tällaisen erästelijän näkökulma. Ainakin sen kuvan perusteella, minkä olen saanut, tämä lakiesitys on varsin onnistunut.

Ed. Häkämies merkitään läsnä olevaksi.

---

[3] **Jyrki Katainen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Lakiesitys on kokonaisuudessaan varsin hyvä. Haluaisin puuttua kuitenkin yhteen yksityiskohtaan.

Olisi hyvä jatkovalmistelun kannalta pohtia sitä, millä aikataululla vanhat aseenkantoluvat voitaisiin korvata muovisilla aseenkantoluvilla, hallussapitoluvilla, jollaisia ne tälläkin hetkellä ovat, jos uusia lupia haetaan. Tällä olisi semmoinen merkitys, että kun muoviseen korttiin otetaan mukaan valokuva, metsästyksenvalvojilla olisi mahdollisuus todentaa aseenhaltijan henkilöllisyys. Tämä vaatisi tietysti muutoksen myös metsästyslakiin, elikkä metsästyksenvalvojalla tulisi olla oikeus varmistaa metsässä tapaamansa henkilön henkilöllisyys. Muovinen kortti mahdollistaisi myös tämmöisen uudistuksen, elikkä aselaki on yhteydessä myös metsästyslakiin.

[4] **Sisäasiainministeri Ville Itälä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä asiaa lain yhteydessä on mietitty ja ministeriössä valmisteltu. Se todella, niin kuin viimeistä edellinen puhuja jo toi ilmi, kuitenkin kustannussyistä jäi pois. Se oli yli 10 miljoonaa markkaa, eikä se meidän kehyksiimme mahdu tällä hetkellä. Asiaa kuitenkin valmistellaan ja katsotaan, missä aikataulussa tämä saataisiin. Tiedetään tilanne ja ymmärretään, että tämä olisi järkevä ehdotus toteuttaa.

[5] **Klaus Bremer /r:** Arvoisa rouva puhemies! Tätä lakia tai täydennystä ovat odottaneet asekauppiaat ja -harrastajat, sanoisinko, vähän kieli vyön alla — vähän huono vertaus — mutta kovasti on odotettu ja siinä yhteydessä nimenomaan on peräänkuulutettu selventäviä määräyksiä turvamiesten aseenkanto- ja käyttöedellytyksistä. Nyt sitä ei ole tässä laissa. Näin ollen nämä tietyllä tavalla putoavat pois päivän puheenaiheesta. Siitä huolimatta kiinnostus tätä aihetta kohtaan on niin suuri, että kiitollisuudella suorastaan olen huomannut, että ministeri on jäänyt tänne antamaan selvityksen aiheesta, jota todella aseala Suomessa kovasti on odottanut.

Tässähän edelleen rajoitetaan, kiristetään, kansalaisten ampuma-aseiden hallussapitoa. Seuraava kysymys on se, kun huumediilereillä aina on ase autossa, jääkö kansalainen täysin turvattomaksi. Se on sivujuonne. Mutta turvamiesten aseenkanto- ja -käyttöluvat eriytyvät tavallaan entistä kirkkaammin omaksi erityisluokakseen. Tiedän, että tähän asti valtiovierailujen yhteydessä on hyväksytty ulkomaisten turvamiesten aseenkäyttö vähän niin kuin sormien välistä katsoen ja hyväksyen. Näin ei tietenkään voi olla. Asia pitäisi järjestää ihan selkeästi ja säännöillä.

Valtiovieraat eivät suinkaan enää ole ainoita, jotka tarvitsevat ja käyttävät aseellisia turvamiehiä. Tänä kesänä Lappeenrannassa kesäkuumalla jouduin näkemään turistiryhmän, jota seurasi pari niin kutsuttua henkivartijaa pikkutakit avoimesti tuulessa lepattaen. Vesipistooliko heillä oli kainalossa pelotteena vai olisikohan ollut ihan oikea? Itse päädyin siihen, että ihan oikea ase siellä oli. Jäin miettimään sitä, millä ehdoilla.

Tietysti, kun tilanteet kehittyvät, jokainen tietää, että mahtavan naapurivaltiomme sisällä on turvamies- ja henkivartijabisnes kehittynyt todella suuren luokan bisnekseksi. Siellä joka toinen yritysjohtaja suojautuu jo henkilökohtaisella, asetta kantavalla turvamiehellä. Joutuu kysymään, millä tavalla tänne turisteina tulevat ulkomaiset liikemiehet voivat tuoda turvamiehensä mukanaan. Seuraava askel on tietysti se, että kun tämä bisnes kehittyy, myöskin kotimaiset suuren luokan päättäjät alkavat kaivata suojakseen aseita kantavia henkivartijoita. Turvamiesten kysyntä kasvaa. Mikä tulee olemaan koulutus? Missä sitä säädellään, ja onko tällainen määräyskokoelma tulossa, ministeri Itälä? Vielä kerran kiitos, kun vaivauduitte jäämään, mutta tämän alan Suomi todella odottaa vastauksia.

[6] **Sisäasiainministeri Ville Itälä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä laki todellakaan ei laajenna aseenkantoa niin, että turvamies-käsitteen kautta lupia voisi helpommin saada. Itsekin näen, että turvamies-käsite on ehkä hiukan epämääräinen ja epäselvä vielä tänä päivänä. Todella täytyisi miettiä sitten, mikä on koulutus, kuka voi olla turvamies. Jos poliisi toimii turvamiehenä, silloin asia on täysin eri juttu. Näen niin, että on parempi pitää luvanhaltijoiden määrä ja piiri suppeampana kuin laajana.

Jos lähdettäisiin yksityisten turvamiesten perään, silloin se laajenisi, ja lain tarkoituksena on todella rajoittaa ja ennalta ehkäistä sitä väkivaltaa, jota ampuma-aseitten kautta tulee. Sitä kautta, kun pistämme aseluvat tiukalle ja rajoitamme piiriä, voimme myös yrittää pitää huolta siitä, että rikollisjärjestöillä ei niin helposti olisi aseita, ed. Bremer kertoi, että huumediilereillä on autoissa ampuma-aseita. Tiukempi lainsäädäntö yrittää tietysti sitä ennalta ehkäistä. Kuinka se onnistuu, jää nähtäväksi. Sen takia näen, että laki on parempi näin emmekä todellakaan rupea laajentamaan sitä turvamies-käsitteen piiriin.

[7] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys laiksi ampuma-aselain muuttamisesta on jatkoa nykyiselle aselaille, joka on astunut voimaan 1.3.98. Silloin nähdyt tarpeet on nyt korjattu ja hoidettu, ei varmasti lopulliseen muotoon mutta kuitenkin sellaiseen malliin, että tämä täydennys tarkentaa ja parantaa nykyistä, voimassa olevaa lakia.

On erittäin myönteisenä nähtävissä, että esityksen pääasiallisen sisällön perusteluissa on todettu, että Suomessa on laaja aseharrastus ja ampuma-aseita on väestöön nähden suhteellisen paljon olemassa. Se johtuu pitkälti siitä, että täkäläinen vanha asekulttuuri perustuu, niin kuin ed. Kähkönen sanoi, erämiesnäkemykseen, eränkäyntiin. Siinä tulee myös tämä pohjoinen, harvaanasuttu maa tavallaan näkyviin.

Kun esityksen perusteella ajetaan sitä asiaa, että saadaan tarkoituksenmukaiset säilytystilat, tarkoituksenmukaiset käyttötavat tähän mukaan, katson, että tämä on harvinaisen hyvin perusteltu ja rakennettu esitys.

Kokonaisuutena on nähty ja ymmärretty myös viisaampi näköala asiassa esimerkiksi kaasu-

sumuttimen osalta, niin että päästään kokonaan siirtymään kaasusumutinlupaan, mikä perustelujen sisällön mukaan tarkoittaa sitä, että kun on kaasusumuttimelle lupa, sillä luvalla jo voidaan oikopäätä käydä ostamassa uusi sumutin ja turhalta pelaamiselta ja paperisodan pyörittämiseltä, mitä tähän saakka on asian eteen tehty, vältytään. Katson, että järjenkäyttö on tässä myös ollut eduksi ja hyväksi olemassa.

Sellaisenaan se, että kokonaisuus siirretään sisäasiainministeriön asehallintoyksikölle, on mielestäni hyvä ja erittäin kannatettava näköala ja ajatus tässä asiassa, koska silloin tulee selkeästi sellainen asiantuntemus sille väelle, että asia pysyy käsissä ja hoidossa. Ei ole missään mielessä hyväksi olemassa, että asiat hoidetaan niin hajanaisin tavoin kuin tällä kertaa lääninhallitusten yhteyteen rakennettuina. Asian ymmärtämys ja tieto ei voi kaikissa tapauksissa pysyä nykyajan vaatimusten ja kehittymisen mukaisena, sellaisena kuin sen kuuluisi olla olemassa. En väitä, että olisi ollut mitään ongelmia asian suhteen, mutta selkeästi sellainen tuntuma on olemassa, että myöskään siltä rintamalta kaikkea mahdollisuutta ei ole käytetty, mitä olisi voitu käyttää. Yksin jo, mitä tulee nykyisen aselain määräyksiin ja hallinnointiin, lupapapereitten muoto ja kirjoitettavuus on sillä tasolla kuin sen olisi jokin täysin muukalainen rakentanut ja suunnitellut, ettei siinä mukana ainakaan suomalaista järjenkäyttöä ole ollut.

Samoin erittäin hyvänä on tässä nähtävissä, että rakennetaan ja synnytetään ampuma-aselautakunta, johon tulee käyttäjien, kaupan, harrastajien ja keräilijöiden asiantuntemus, jolloin virkamieskunta on saamassa parhaan mahdollisen asiantuntija-avun, mitä Suomenmaasta voi asiaan löytyä. Näen jopa suorastaan välttämättömänä, että tämä on otettu mukaan. Tuskin eduskunta olisi tätä suoralta kädeltä osannut lisätäkään asiaan, mutta kun se on jo valmisteluvaiheessa löydetty, pidettäköön sitä kaiken kaikkiaan plussana.

Kuten aikaisemmin on jo todettu, erilaisten keräilijöiden ja muiden yhteisöjen osalta voidaan siirtyä sellaiseen tapaan, että aseet eivät ole jonkun yksityisen luvalla vaan ovat olemassa jonkin tiedoston takana, jonka poliisi tietää ja pystyy valvomaan sen jälkeen, kun keräilylupa on myönnetty. Katson, että se on kokonaisuutena olemassa erittäin myönteinen ja hyvä asia.

Samoin on hyvä se asia, että ulkomailla toimintakyvyttömäksi tehty, deaktivoitu, ase on Suomeen tultua esitettävä poliisiviranomaiselle, joka päättää, onko toimintakyvyttömäksiteko lopullinen vai onko se vain muodollinen. Tällä kertaa ongelmat ovat tulleet siitä asiasta, että muodollista toimintakyvyttömyyttä on ollut paljon olemassa ja sen takia aseita on jälkeenpäin otettu käyttöön. Tämä on tietysti kauppiaalle hyvin houkutteleva tapa ja malli olemassa.

Esityksen perusteella on selkeästi nähtävissä, mikä täälläkin, jos tarkasti on kuunnellut, keskustelussa on julki käynyt, että joskus on hankittava erityinen turvakaappi ja joskus riittää nykyinen tapa, missä aseet ovat lukitussa tilassa. Tähän pykälään toivoisin valiokunnan käsittelyvaiheessa sellaista selvennystä, että olisi myös maalaisjärjellä luettavissa, mitä siinä todella tarkoitetaan ja sanotaan. Nyt luetellaan pistooli ja revolveri ja itselataava kivääri jne. Jos niitä on viisi tai kuusi kappaletta, silloin turvakaapin tarve tulee olemaan. Mutta tämä voidaan lukea myös niin, että siellä voi olla 20 kappaletta yksinkertaisia, pulttilukkoisia aseita ja silloin kaappia ei ehkä tarvittaisi. Toivottavasti tämä tulee sellaisella selkokielellä, että on myöskin ymmärrettävissä, mitä siinä ajetaan takaa, ettei tämä jää lehtikirjoittelun ja siellä tehtävien selvitysten varaan.

Mitä säilytykseen tulee, poliisiviranomaisen hyväksymä tila on mielestäni sellainen asia, mikä pystytään tapauskohtaisesti ratkaisemaan. Se selkeästi on varmempi ja selvempi tapa ja muoto olemassa kuin että se on vaan tämä turvakaappikysymys olemassa.

Näkisin myönteisenä asiana myöskin, että kaupallisessa tarkoituksessa pidettävät ampumaradat ja niiden ylläpito tulevat luvanvaraiseksi, valvotuksi ja ohjatuksi toiminnaksi ja että myöskin niillä pitää olla asevastaava henkilö. Se on hyvä näkemys tässä asiassa. Mutta osittain tähän liittyy ja on ongelma olemassa, että tässä tasavallassa on Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen osalta ryhdytty toteuttamaan sellaista käytännön tapaa, että esimerkiksi reserviläistoiminta ja siihen liittyvät ammunnat ovat joutuneet väistymään valtion ylläpitämiltä radoilta. Se on mielestäni puute, mihin jossain yhteydessä olisi puututtava ja löydettävä semmoinen ratkaisu, että olisi käyttö siellä varsinaisilla, virallisilla, hyvillä ampumaradoilla hyväksyttävää, niin kuin se on ollut aikaisemminkin. Epäilen, että tämä johtuu

pitkälti niin sanotusta tulosajattelusta, missä jokainen hallinnonala pyrkii löytämään maksajia lisää ja lisää aina eteenkinpäin. Tässä mielessä tämmöisten kaupallisten ampumaratojen tarve tulevaisuudessa selkeästi kasvaa ja lisääntyy.

Toisaalta valitettavasti yhteiskunta on tullut niin herkäksi, että kaikki tämmöinen ampuminen, mikä kuullaan, joillakin kansan rintaman osilla nähdään pelottavaksi ja häiriötä aiheuttavaksi. Siinä mielessä jokainen, joka niiltä rintamilta on, on valmis estämään toimintaa ja jopa valmiita ratoja — voimassa olevia, luvallisia ratoja — poissyöksemään ja niitten toimilupia peruuttamaan, jos se vain suinkin on mahdollista.

Kun todetaan, että koulutustarkoituksessa voidaan antaa koulutusta ammuntaa ja tätä harrastusta varten, niin kuten ed. Kähkönen totesi, on myönteistä, kun perusteluissa todetaan, että tämä ei koske normaaleja ampumaseuroja, ei metsästysseuroja, ei riistanhoitoyhdistyksiä eikä niiden antamaa ampumakoulutusta. Sitä ei tänne mukaan rinnasteta, ja se on mielestäni hyvä ja terve periaate täällä perusteluissa.

Mutta mitä tulee itsepuolustuskoulutukseen, niin käsittääkseni, vaikka ministeri aivan oikein vastasi, että sitä ei ole tänne syytä mukaan ottaa, kyllä jollakin lailla myöskin tähän sellaiset järjenkäyttömahdollisuudet pitäisi olla mahdollisuus muodossa taikka toisessa löytää, koska uskallan väittää, että monessa paikassa, monessa talossa, ase on kaiken varalta. Kun viimeinen hätä tulee, kun se karhu tai susi tulee pihaan taikka tulee joku muu muukalainen, mikä ei muuten tässä asiassa tokene, niin antaa se jonkin näköistä selkärankaa ja turvallisuuden tunnetta.

Siinä mielessä olisi hyvä tämänkin asian ymmärtäminen ja näkeminen, että olisi jossain mahdollisuus antaa koulutusta ja opetusta tähän muuallakin kuin nykyisin, tietysti niin miespuolisilla kuin naisilla halutessaan on mahdollisuus Puolustusvoimien palveluksessa varusmiehenä tällainen käyttötapa siihen löytää ja vartiointiohjeet ja siihen liittyvät varoittamiset tilanteissa, mitä voi tulla ja syntyä. En ole tässä asiassa kovasti eteenpäin ajamassa, mutta toivoisin, että tämä asia olisi myöskin jollakin lailla tässä ollut näkyvissä.

Kun on kysymys ed. Kataisen esille ottamasta nykyisestä aseenkantoluvasta, muovisesta lupakortista, ja siitä, että se voisi olla kuvallinen, en niinkään tätä kuvallisuutta siinä asiassa näkisi, mutta jos jonkun sanan tähän voisi löytää mukaan, niin toivottavasti se olisi sillä lailla luettavissa, että ilman suurennuslasia keskivertokansalainen pystyisi siitä numeron ja nimen saamaan selville. Se jo olisi parannus yksinomaan olemassa. Se kortti varmasti tilaa antaa, jos vaan halutaan tehdä, mutta tällä kertaa ilman suurennuslasia ei ole mahdollisuus siitä numeroita sen paremmin kuin nimeäkään löytää.

Sellaisenaan liika tiukkuus ei näissä asioissa edistä eikä vie asiaa eteenpäin. Sellaisenaan tämä esitys on kokonaisuutena järkeenkäypä ja sopiva. Se, minkä näen hyvin myönteisenä tässä asiassa, on, että on otettu semmoinen ymmärtämys mukaan, että näin voidaan tehdä ja toteuttaa. Siinä mielessä ihmisiä ei voida estää sekoamasta lailla, mutta aseet voitaisiin lailla kyllä kaikki talteen korjata. Se on siinä mielessä hyvä, että tämmöistä näkökohtaa ei tänne ole otettu. Aina tapahtuu vahinkoja, jos niin on sattuakseen.

Puhemiesneuvosto esittää, että vain hallintovaliokunta antaa lausunnon. Mielestäni tässä olisi ollut hyvä myöskin nähdä esimerkiksi lakivaliokunnan lausunto tukena.

Rouva puhemies! Toivon, että tämä etenee näin.

[8] **Sisäasiainministeri Ville Itälä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S. Lahtela kiinnitti huomiota 106 §:n sanamuotoon, jossa puhutaan säilyttämisestä, että se on hiukan epäselvä, jos on esimerkiksi 20 tavallista asetta. Tämä muutos, joka tänne tulee, on uusi momentti, eli nykyinen laki jää voimaan. Se on 1 momentti. Tämä lisäys on 2 momentti, jossa puhutaan erityisen vaarallisista aseista plus tässä mainitut aseet. Jos niitä on yli viisi, silloin on tämmöinen suurempi kriteeri siitä, miten näitä säilytetään, mutta edelleen säilyy se nykyinen laki. Silloin tämä tilanne on varsin selvä, kun lukee ne molemmat momentit yhdessä. Tietysti, jos lukee vain tästä esityksestä, voi saada hiukan väärän kuvan.

[9] **Ilkka Taipale /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Esitys varmasti on paikallaan. Siinä on yksi puute, joka oli saman kaltainen noin neljännesvuosisata sitten, kun ulosottolakia esiteltiin: tavattomasti pykäliä, mutta ei lainkaan tietoja siitä, keneltä ulosotetaan ja mitä ulosotetaan. Minkään laatuista sosiaalista aspektia ei ollut. Tämän vuoksi olisin itse kaivannut, että tässä esitykses-

sä olisi ollut laajempi selvitys aseisiin liittyvistä haitoista, riippumatta siitä että me jatkamme suurin piirtein vapaata kotien aseistamiskäytäntöä.

Olin itsemurhakomitean puheenjohtaja 74. Silloin katsoimme, että Suomessa aseilla tappoi itsensä 200 henkilöä ja tapoissa ja onnettomuuksissa kuoli 20 eli yhteensä 220. Samaan aikaan Hollannissa kuoli aseilla vain 20 henkilöä eli suhteessa vain ehkä viitisen prosenttia. Se tietysti liittyy siihen, että Hollannissa aseita ei ole kotona.

Arvioimme, että asekontrollilla itsemurhia ja onnettomuuksia ei kovin paljon siinä vaiheessa olisi kyetty kontrolloimaan, mutta silti haittoja eivät ole vain tapot, itsemurhat, onnettomuudet, vaan myöskin aseelliset ryöstöt. Esityksessähän on haitoista kuvattu ainoastaan varastetut aseet, joita on noin 1 000 vuosittain melko tasaisesti, mutta ei ole takavarikoituja aseita, asesalakuljetukseen liittyviä lukuja tai arviota, kuinka paljon huumeporukalla on aseita, ei edes pimeiden markkinoiden hintakehitystä jne., siis sellaista yleistä näkemystä.

Tämän asian otin esiin sen vuoksi, että vuoden kuluttua Suomessa on kansainvälinen laaja lääkäreiden kokous pienaseiden terveysvaikutuksista, jossa kytketään sekä itsemurhat, onnettomuudet, rikollisuus että kansainväliset pienaseisiin liittyvät kuolemat ja muut yhteen. Kysehän on laajasta kansainvälisestä ongelmasta, joka ei ole vielä ulottunut Suomeen. Suomi on kansainvälisissä tilastoissa kaikkein aseistetuin maa. Tilastot ovat todennäköisesti hiukan virheellisiä. Siinä mainitaan, että noin 40 prosenttia kotitalouksista omistaa aseen. Se tietenkin nojautuu siihen, että meillä on ehkä miljoona asetta ja 2,5 miljoonaa kotitaloutta eikä ole laskettu, että monissa kodeissa tietysti on useampia aseita ja monissa ei lainkaan. Yhdysvalloissa luku on 20 prosenttia ja Sveitsissäkin, jossa lienee vielä rynnäkkökiväärit kodeissa, on noin 25 prosenttia.

On hyvä merkki Suomessa, että aseita on näin paljon ja sosiaalisia haittoja suhteellisen vähän. Täällä vallitsee vielä yhteiskuntarauha, ja itse katson esimerkiksi metsästyksen ylläpitävän yhteiskuntarauhaa. Jos Suomessa on miljoona metsästäjää, he ovat poissa pohtimassa vallankumouksellisia uudistuksia ja ovat metsällä samalla tavoin kuin Englannin luokkataistelu rauhoitettiin sillä, että jokaiselle annettiin pieni puutarhatontti ja sanottiin, että hoitakaa omaa puutarhaa älkääkä käykö työväenyhdistyksissä.

Meillä tulee olemaan joskus, ehkä helmikuussa, kansallinen kokous toivottavasti eduskunnan auditoriossa, jossa kokoamme pienaseisiin liittyvät terveyshaitat Suomesta. Siitä ei sinänsä pidä vielä vetää mitään johtopäätöksiä, että pitää kiristää jotakin kontrollia tästä eteenpäin, mutta oma arvioni on, että ongelmat eivät tule jäämään tähän vaan prosessi tuntuu olevan se, että ongelmia saamme lisää lehdistön kautta, kansainvälisten esimerkkien kautta jne.

Me emme voi palata siihen ihanteelliseen 50-lukuun, jolloin itse olin koululainen ja sain hankkia syankaliumia apteekista aivan kevyesti perhoskeräilijänä, ja jokainen maalainen ja myöskin kaupunkilainen sai dynamiittia tai sittemmin anisiittia vapaasti käyttää. Myöskin 50-luvulla upseereilla saattoi olla konepistooleita, jopa konekivääreitä, tavallisen kerrostalon vintillä, eikä silloin ollut kovin paljon enempää haittoja tästä käytännöstä. Kulttuuri oli sellainen, että pikkupojilla oli pienoiskiväärit ja kivääritkin käytössä maaseudulla. Se kuului asiaan. Jonkin verran varmasti onnettomuuksia oli, mutta niitäkään ei silloin tilastoitu.

Tämä yhteiskunta ei kykene siihen kulttuuriin enää, mikä meillä 50-luvulla oli, ja todennäköisesti tulemme kiristämään asekontrollikäytäntöä erilaisten onnettomuuksien ja lähialueilla tapahtuvan kehityksen vuoksi. Tämä on arvioni tilanteesta tällä hetkellä. En ole kova asiantuntija metsästyksen osalta, mutta voin sanoa, että ensimmäiset teokset tavanomaisista aseista, 300-sivuiset ja vähän päälle 100-sivuiset, tulivat toimestamme jo 70-luvulla. Ne olivat rauhanliikkeelle tavattoman hyvä bisnes, koska erilaiset aseharrastajat tulivat puku päällä kysymään, onko teillä se Tavanomaiset aseet, Tukholman rauhantutkimuslaitoksen paksu kirja, myytävänä. Nostimme välittömästi hintaa kaksinkertaiseksi, kun huomasimme sen hyväksi bisnekseksi. Mutta silloin kampanja liittyi lähinnä sotilaallisiin aseisiin, kukaan kun ei ollut kiinnostunut asevalvonnasta ja aseidenriisunnasta pienaseiden kohdalla.

Tässä nyt on kaiken näköistä näkökulmaa omalta taholtani. On selvää, että kun nykyään riitoja sovitellaan ehkä enemmän haulikoilla kuin ennen, niitä soviteltiin aiemmin kirveillä, ja se oli yhtä veristä puuhaa. Jos ajatellaan pelkkiä murhia, joskus olen sen jo täälläkin todennut, että meillä tehdään kolme kertaa enemmän niitä kuin Hollannissa mutta kolme kertaa vähemmän kuin

30-luvulla. Murhat ja tapot ovat myös sosiaalisesti sidottua toimintaa. Tässä mielessä me kykenemme pitämään yhteiskunnassa aseita, jos ylläpidämme yhteiskuntarauhan, ja sen ylläpitävät ainoastaan yksinäiset miehet, jos heidän sosiaalista asemaansa nostetaan. Eli oli kolme yhteiskuntarakenteen vaihtoehtoa, kuten muistatte: sorto, sekasorto tai sosiaalipolitiikka. Toivon, että tässä yhteydessä muistetaan sitä viimeistä.

[10] **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Taipale ne puutarhatontit rakensi suureksi yhteiskunnalliseksi tekijäksi, samalla kaavallahan eräissä osavaltioissa annetaan ihmisille huumeita, että on hiukan kivaa koko ajan, ei tule tehdyksi suurempia hankaluuksia enempää itselleen kuin yhteiskunnallekaan.

Mutta vakavasti puhuen, rouva puhemies, näistä haitoista, mihin ed. Taipale puuttui. Teknisiä haittoja voi luetella vaikka kuinka paljon, mutta yhdistettynä tähän maailmanaikaan, tähän elämisen rytmiin, siihen viihdekulttuuriin, minkä kohteina me olemme, luulen, että haitat tulevat sinne asennepuolelle pikkuhiljaa aika pelottavalla tavalla. Kun tätä maailmaa jatkuu tarpeeksi kauan suurin piirtein tämmöisenä, voi olla, että asenteet purkautuvat, eivät välttämättä yhteiskunnallisina kumouksina, mutta sellaisena hyppynä väkivaltarikoksissa, että joudumme tähän asiaan palaamaan mahdollisesti hyvinkin pian tässäkin salissa.

[11] **Kari Myllyniemi /kesk:** Rouva puhemies! Ed. Taipale viittasi, että aseilla ottaa itseltään hengen noin 200 henkilöä. 1 000 henkilöä surmaa itsensä vuosittain muulla tapaa. Ehkä kuitenkin jotain apua olisi, ellei aseita olisi helposti saatavilla.

Kiinnittäisin kahteen kolmeen seikkaan huomiota.

Turvakaappi on mielenterveystyötä periaatteessa. Se on pari milliä paksu, ja kunnon rosvo sen vie mennessään taikka potkii hajalle, jos aseen haluaa ottaa sieltä. Se on lähinnä pikkupoikia varten ja satunnaisia varkaita varten, jotka eivät halua nähdä niin paljon vaivaa, että rupeaisivat sitä hajottamaan. Parempi ne aseet olisi saada jollakin tapaa piilotettua. Turvakaapista ei todellakaan ole hyötyä kuin niiden valmistajille. Tai ehkä on jotakin hyötyä, mutta ei merkittävästi.

Edelleenkin aselakiin jäi vanhalta ajalta, että mitä suurempi reikä aseessa oli ja mitä pitempi piippu — taskuaseessa neljää viittä tuumaa pidempi — sitä helpompi siihen oli lupa saada. 635:een ei tahdo saada nytkään millään lupaa, eikä sillä juuri paljon nahkatakkiin reikää kuitenkaan tulla aiheuttamaan. Tulisi kiinnittää huomiota siihen, että ampuma-aseurheilua harrastaisivat todellakin harrastajat eikä vain niin, että urheiluseurat ja ampumaseurat kirjoittavat todistuksia, että henkilö on nähty ase kädessä ampumaradalla. Suurikaliiperisilla revolvereilla aiheutetaan todellista vahinkoa.

[12] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Nopeasti kun luin tätä esitystä, en huomannut tässä paljon mainita merkkausjärjestelmästä. Ongelmahan on juuri luvattomissa aseissa. Niinkään ei luvallisilla aseilla tapahdu väkivallantekoja, osa kylläkin. Sen takia tätä pitäisi kehittää siihen suuntaan, että on nykytietotekniikan aikana mahdollinen tunnistejärjestelmä, jossa poliisi hyvin nopeasti voi vilauttaa asetta autossaan, vaikkapa niin kuin kaupan kassalla, ja näkee, onko ase luvallinen. Jos se on laiton tai väärissä käsissä, ei kun talteen. En tarkkaan tunne tätä systeemiä, mutta näin sen pitäisi olla.

Toinen asia tietosuojaan liittyen. Jotkut ihmiset ovat ottaneet yhteyttä, ja jopa tähän liittyen yksi väkivallantekokin sattui. Eräs mielenterveysongelmainen ihminen oli saanut aseen aikanaan ja myöhemmin saanut tämän ongelman, oli uhannut naapuriaan monta kertaa. Siinä tilanteessa kaikki tietosuojapykälät pitäisi jollakin tavalla saada pyöristeltyä ja unohdettua. Jos lääkäri toteaa, että ihmisellä on väkivaltaongelma, pitäisi poliisin ja lääkärin yhteyden toimia aika nopeassa aikataulussa, ja jos mahdollisesti on tiedossa, että ihmisellä on ase, se pitäisi voida ottaa pois. Kyseisessä esimerkkitapauksessa ennätti naapuri käydä ainakin kaksi reikää tekemässä naapuriinsa; onneksi kuitenkin taisi naapuri jäädä keskussairaalassa henkiin. Poliisi ei kiinnittänyt asiaan huomiota, kun oli vain suullinen uhkaus ennen tekoa. Sen vuoksi minusta tätä järjestelmää pitäisi kehittää lääkärien ja poliisin välillä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

13 **Jyrki Katainen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Suomessa ampuma-aseen haltijat ja ne ihmiset, jotka yleensä metsästystä tai ampumaurheilua harrastavat, ovat semmoisen yhteisön jäseniä, jossa niin sanottu maalaisjärki tai terve järki on vallalla, eli yleensä ihmiset, jotka saavat aseenkantolupia, kuuluvat johonkin metsästysseuraan tai ampumaseuraan. Niissä sisäinen sosiaalinen kontrolli on hyvin vahva.

Lailla ei tule rajoittaa harrastustoimintaa. Tietysti lailla pitää pystyä varautumaan muuttuneisiin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin, esimerkiksi kasvaneeseen rikollisuuteen tai huumerikollisuuteen, milloin myös asevarkaudet yleistyvät. Ihmisten itselleen aiheuttamiin ongelmiin ei lailla oikeastaan pystytä puuttumaan. Kyllä ihminen itseltään hengen saa pois, vaikka aseita ei maailmassa olisi lainkaan.

14 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Esa Lahtelan innoittamana totean tähän asiaan: Tämä uusi rekisterijärjestelmä on nimenomaan sellainen, että kun poliisi sanelee numeron, järjestelmä kertoo, kenen ase se on ja missä sen pitäisi olla.

Sen sijaan mitä tulee poisottamiseen tai -saamiseen, mielestäni ehkä ainut sellainen laki, mikä toimii varmasti ja selkeästi, on se, että jos puheissa tai muuten epänormaalilla tavalla käyttäytymällä muodostuu toiselle uhkaksi, käsittääkseni mitään ei peruuteta niin nopeasti kuin aseenkantolupa. Tältä osin laki toimii nykyisellääkin jopa joissain tapauksissa lähes ylitehostetusti.

15 **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Samoin minun puheenvuoropyyntöni liittyy ed. Esa Lahtelan puheenvuoroon, kun hän peräänkuulutti parempaa merkitsemisjärjestelmää. Myönnän, etten todellakaan ole kovin tarkkaan pystynyt tutustumaan tähän uuteen lakiesitykseen, mutta jo tällä hetkellä aseessa on numerot, samoin aseenkantoluvissa. Tällä on puhuttu, että uusi rekisteri jossakin vaiheessa tapahtuu. Tietysti esimerkiksi jos ed. Kataisen mainitsema valokuvajärjestelmä otettaisiin käyttöön, se helpottaisi tavallaan identifioimista. Kysyn kuitenkin ed. Esa Lahtelalta: Ei kai tässä tarkoitettu kaksinkertaista merkitsemisjärjestelmää ja sitä kautta kustannuksia lisää?

16 **Ilkka Taipale /sd:** Herra puhemies! Kiinnitin huomiota siihen, että tällä lailla on myöskin laajat kansainväliset yhtymäkohdat. Maailmassa on pienaseita vastaan suuri koalitio, joka kattaa pääosin sodan ja kansainväliset selkkaukset, mutta monessa maassa on jyrkkiä, voimakkaita pienaseiden vastaisia kampanjoita, erityisesti Yhdysvalloissa. Siellä on myöskin voimakas kivääriyhdistys, niin kuin tiedetään. Englannissa, Australiassa ja ehkä jossain kolmannessakin maassa pienaseet on kodeissa kokonaan kielletty.

Oma kantani on se, että pistooli on eri asia kuin metsästysaseet ja pistoolien kontrolloinnissa pitää olla huomattavasti jyrkempi. Muun muassa en näkisi aiheellisena, että poliiseilla on pistooli jatkuvasti vyöllään. Jos joku ampuu Suomessa itseään päähän ja jää vahingossa henkiin, se tarkoittaa miljoonan markan kustannuksia. Meidän miinakampanjassa ottamamme kanta on joidenkin mielestä ymmärrettävä, mutta kansainvälisten liikkeiden kannalta se ei ole ymmärrettävä. Pienasekysymyksessä toivoisin, että suomalaiset olisivat kansainvälisillä markkinoilla erittäin aktiivisia ja tukisivat yleisiä kontrollijärjestelmiä. Sitten katsotaan, mikä on metsästäjien tilanne täällä. Luulen, että siihen ei kovin paljon tulla puuttumaan.

EU:lta tulee ennemmin tai myöhemmin normeja ja ne ovat kyllä usein tiukempia, joten siinä saadaan sitten olla vähän niin kuin meidän alkoholipolitiikassamme ja raha-automaattipolitiikassamme jollakin mahdollisesti toisella kannalla.

17 **Petri Salo /kok:** Arvoisa herra puhemies! Suomalaisen poliisin virkapukuun on kuulunut kai kautta aikain pistooli. Itsekin sitä olen 18 vuotta kantanut, mutta en sitä koskaan ole tarvinnut muuhun kuin koirien lopettamiseen liikenneonnettomuustilanteessa, ja se siitä. Se on hätävarjelun ja se on monen muun asian takia kumminkin käytössä.

Sanonpahan vain, että kun liikkuvan poliisin partio tänä päivänä jopa päiväsaikaan pysäyttää autoja, aina voi varautua siihen, että vastassa saattaa olla katkaistu haulikko tai pistooli, mikä pari kolme vuosikymmentä sitten oli erittäin har-

vinaista, mutta tänään se alkaa olla jokaisen poliisipartion suurin uhka jo pelkässä liikenteen valvonnassa päiväsaikaan.

Sen, miten tällä lailla nyt onnistutaan rajoittamaan ampuma-aseisiin liittyvää väkivaltaa ja tapaturman vaaraa, voi varmasti pitkästikin kyseenalaistaa. Monta kertaa on huomannut, että kun sairaalla, väkivaltaisella ihmisellä on ase, on se luvallinen tai luvaton ase — kuvitellaan vaikka sairaalloisesti mustasukkaista miestä, joka saa oman luvallisen aseensa käyttöön — niin pahaa jälkeä tulee.

Toinen asia: Ampuma-aselakiahan uudistettiin jo uudistuskokonaisuuden ensimmäisessä vaiheessa. Poliisi on tarkastanut paljon aseita, ja monet niistä ovat huonokuntoisia.

[18] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti: Suomalainen kyllä yleensä vastaa, kun ei kysytä, mutta nyt kysyttiin. En halua useampikertaista aserekisterijärjestelmää, minkä ed. Kähköselle voisi todeta.

Sitten pienasekysymykseen: Minusta ed. Taipale on ihan oikeassa. Jos jatkaisi ed. Taipaleen puheenvuoroa, minusta yhteiskunnan tehtävä on turvata semmoinen järjestelmä ja turvallisuus, jotta henkilökohtaisia aseita ei tarvitse olla. Poliisilla pitää kyllä olla kalustoa ihan riittävästi. En nyt usko, että se hirveästi järkyttää, mutta pitää olla mahdollisuus puolustautua. Voi olla tietysti niinkin kuin ed. Taipale heitteli tuossa selän takaa kuiskausmielessä, jotta eivät poliisit ennätä vetää asetta esille, jos katkaistu haulikko on edessä. Voi olla niinkin, mutta kyllä se kuitenkin tietyn tyyppinen peloke on. Joissakin tapauksissa voi jopa ennättää vetää liipaisimesta poliisikin. Kyllä se itsepuolustustarkoituksessa on hyvä.

Mutta kyllä muiden kansalaisten osalta odotan, että hoidamme sosiaalipolitiikan sillä tavalla ja huumerikollisuus ja huumeiden välitystoiminta saadaan pois kaduilta ja koko yhteiskunnasta, jotta voisimme elää tavallisina kansalaisina rauhassa. Tämä voi olla aika hurskas toive, mutta kuitenkin olen sitä mieltä, että siihen suuntaan ainakin tavoitteen pitää aina olla.

[19] **Kari Myllyniemi /kesk:** Arvoisa puhemies! Täällä puhe rönsyilee tietenkin suuntaan ja toiseen. Ed. Taipale lähti pois, olisin hänelle vastannut poliisin aseenkäytöstä. Itse kun 38 vuotta olen poliisin kirjoissa ollut ja siitä viime kuussa eroon päässyt, niin muutaman kerran olen asetta joutunut käyttämään. Mutta ne kuusi kurssikaveria, jotka on virantoimituksessa ammuttu, olisivat kyllä tarvinneet parempiakin aseita.

Mutta varsinainen asia liittyy ed. Esa Lahtelan puheenvuoroon. Hän todellakin, niin kuin useimmiten, puhui oikein järkeä, eikä sitä kannata toistaa. Mutta kyllä pitäisi sillä tavalla järjestää, että silloin kun lääkärikunta toteaa, että potilas on mielisairas ja väkivaltaisenoloinen, niin kyllä siitä pitäisi tavalla tai toisella tulla tieto poliisille automaattisesti siitäkin riippumatta, onko potilaalla aseenkantolupa vai ei. Poliisi tarkistaisi vain tämän asian ja asia pitäisi hoitaa kuntoon. Tapahtuu turhan paljon vahinkoja juuri näiden potilaiden suhteen. Samalla tavalla esimerkiksi ajokortin omaavasta pitäisi myöskin, jos hän on häiriintynyt selvästikin, lääkärikunnan automaattisesti ilmoittaa ajokorttiviranomaiselle, että voitaisiin ajo estää.

[20] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kun tämä nyt menee lupien peruuttamiseen sekä myöntämiseen, niin peruuttamiskysymyksessä samoin kuin myöntämiskysymyksessäkin on nykyisin ongelma. Yksiköt ovat valtavan suuria, ja ne ovat keskittyneet suuriin kihlakuntiin. Ennen, kun pitäjässä oli nimismies, nimismiehen viimeinen kanslistikin tiesi, keneltä pitää ottaa kantolupa pois ja kenelle sen voi myöntää. Mutta tällä kertaa siinä on tavattoman pitkä byrokratia harkinnan osalta ja usein peruuttaminen vielä myöhästyykin. Toivoisin, että nähtäisiin enemmän maalaisnäkemystä ja todettaisiin, että vanha nimismiesjärjestelmä oli tässä asiassa ainakin paljon parempi.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys oluen matkustajatuomisten määriä koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 112/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Käsiteltävänä oleva lakipaketti antaa mahdollisuuksia tuoda maahamme entistä enemmän alkoholipitoisia juomia, tässä tapauksessa oluita. Tällä on tietysti omat vaikutuksensa, mitkä kyseisillä aineilla on. Lain perusteluissa on mielestäni tuotu esille aivan hyvä näkökohta, jonka toivoisi saavan enemmänkin sijaa. Täällä sanotaan: "Suomen alkoholilainsäädännön ja alkoholipolitiikan perustavoitteena on alkoholista aiheutuvien haittojen ehkäiseminen." Se on minusta tavattoman hyvin sanottu, ja tähän tavoitteeseen pitäisi pyrkiä kaikella lainsäädännöllä.

Sitten täällä mainitaan: "Toissijaisena tavoitteena on verotuottojen turvaaminen valtiolle." Valtiohan tarvitsee tuloja, ja jos se voi sellaisista kuin alkoholipitoisista juomista saada verotuloja, niin siinähän on yksi kohde. Mutta samassa yhteydessä täytyy muistaa ne haitat, myös taloudelliset, jotka voidaan jollakin tavalla laskea tai arvioida ja jotka alkoholi yhteiskunnalle aiheuttaa.

Kuluneen vuoden aikana tein asiasta asianomaisen valtioneuvoston jäsenen vastattavaksi kirjallisen kysymyksen, jonka vastauksessa todettiin — näin vastauksesta ymmärsin — että karkeasti ottaen voi todeta, että alkoholista aiheutuvat taloudelliset haitat, jotka voidaan laskea, ovat kaksin- tai kolminkertaiset verrattuna siitä saataviin verotuottoihin. Mielestäni tämä on varsin huomionarvoinen näkökohta, kun alkoholipolitiikkaa tarkastelemme. Jopa voidaan todeta, että monessa tapauksessa voitaisiin päästä paljon korkeampiin alkoholista aiheutuviin taloudellisiin menetyksiin, jos laskisimme siitä välillisesti aiheutuvia kuluja lisää ja lisäisimme mukaan vielä inhimillisiä puolia, jotka liittyvät alkoholin seuraamuksiin.

Käsiteltävänä oleva lakiesitysten kokonaisuus antaa mahdollisuuden tuoda maahan lisää alkoholia, ja silloin tämä on laki, jolla on kielteiset vaikutukset. Kun Suomi vuoden 1995 alussa liittyi Euroopan unioniin, jouduttiin lisäämään matkustajan tuomien verottomien oluiden määrää liittymissopimuksen mukaisesti 2 litrasta 15 litraan. 15 litraa on jo aikamoinen maitopönikkä, jos ajatellaan entisajan maaseutuyhteisöä. Näin ollen voidaan todeta, että laajamittainen oluen matkustajatuonti on lisääntynyt ja sillä on ollut omat ongelmansa, minkä erityisesti Kaakkois-Suomen ja Etelä-Suomen rajanylityspaikkojen viranomaiset ovat joutuneet tiedostamaan. Vastaavasti on ollut myös työllisyyteen vaikutus, joka on ollut osaltaan kielteistä. Koska on ulkomaisesta tuonnista kysymys, sillä on ollut vaikutusta kotimaan työllisyyteen kielteiseen suuntaan.

Lisääntynyt alkoholijuomien kulutus — tämä on myöskin todettu lakiesityksen perustelujen yhteydessä — on johtanut puolestaan merkittäviin terveys- ja sosiaalipoliittisiin sekä järjestyksenpidollisiin ongelmiin, ja tästä on omat tutkimustuloksensakin tukena.

Mutta eräs näkökohta vielä on myöskin ympäristökysymys. Matkustajien ulkomailta monta kertaa tuomat tax-free-tölkit eivät välttämättä kuulu ympäristöystävälliseen juomapakkausten palauttamisjärjestelmään eikä niistä makseta panttia. Vaikka tölkkejä otetaan vastaan ja vaikka erilaisen jätteen keräilyä on parannettu, niin ympäristön kannalta kielteinen vaikutus myöskin tähän yhteyteen liittyy. Tämähän käy ilmi siitä, että aika helposti näitä tölkkejä heitellään maastoon ja luontoon. Näin olen havainnut tapahtuvan aivan näiden rajankulkupaikkojen luona ja toki muuallakin.

Arvoisa herra puhemies! Henkilökohtaisesti toivon, että alkoholilainsäädäntöämme kehitettäisiin siihen suuntaan, joka edesauttaisi alkoholihaittojen minimoimista.

[2] **Jouko Jääskeläinen /skl:** Arvoisa puhemies! Yhdyn kaikkeen siihen huoleen, mitä ed. Oinonen itse alkoholipolitiikasta toi esille, mutta ihan pari ajatusta tästä laista.

Tässähän nyt näkyy siirryttävän kolmansien maiden kohdalla 16 litraan, joka on itse asiassa yli sen, minkä ymmärrykseni mukaan — tuon tekstin lukemisen perusteella — tällä hetkellä voisimme pitää, sen 6 litraa. Minusta kaikki ne järkevät rajoitukset, jotka alkoholilainsäädännössä voidaan pitää tuonnin yhteydessä, on syytä säilyttää. Minusta valiokunnan pitää tätä asiaa katsoa myöskin hyvin tarkasti.

Mitä tulee sitten perusteluihin, jotka tähän asiaan jatkon kannalta liittyvät ja jotka näkyvät myöskin osittain arviossa taloudellisista vaikutuksista sivulla 6, on ilmeisesti kuitenkin niin,

että jos maahantuontia tapahtuu nimenomaan omaan käyttöön eikä lakia tässä kohtaa rikota saattamalla olutta muuhun myyntiin, niin sittenkään Keski-Euroopasta tapahtuva omien tuliaisten tuonti ei paljon määrällisesti pysty vaikuttamaan Suomen tämän alan teollisuuteen ja kauppaan.

Haluaisin antaa tässä yhteydessä hallitukselle ja myöskin valiokuntakäsittelylle eväitä, että Suomessa mahdollisimman korkeaa verotasoa pidettäisiin niin pitkään kuin mahdollista. Niin kauan kuin Ruotsin linja on tiukka, meillä on tähän hyvät mahdollisuudet, ja niin kauan kun ei uusia EU-jäsenmaita ole aivan naapurissa, niin sama koskee sitä tilannetta.

Eli kaikella tavalla tässä kannattaa pitää jäitä hatussa, verotaso mahdollisimman korkealla, ja kaikin mahdollisin keinoin pyrkiä vaikuttamaan siihen tilanteeseen, että kun jossakin vaiheessa tietysti nämä rajat laajentuvat, meidän oma valistustyömme ja myöskin se sisäinen suoja, mitä näissä kysymyksissä kasvatuksella voidaan saada aikaan, olisi mahdollisimman korkea. Toivon, että valiokunta katsoo tätä asiaa myöskin tässä kehityksen ketjussa ja ottaa niin tiukan kannan kuin mahdollista.

[3] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Otan kantaa kolmansista maista tuotaviin alkoholijuomien yleensä ja oluen määrään. Sama ongelma koskee näitä kaikkia. Minusta jopa niitä rajoja pitäisi pienentää, jos se on vain mahdollista.

Tulen semmoiselta alueelta, nimittäin Pohjois-Karjalasta, jossa on suhteellisen iso työttömyys, ja ilmeisesti Venäjän puolella on saman tyyppinen tilanne. Siellä työttömyys on vielä suurempi. Jos katsoo, mitä tapahtuu rajan kahta puolta, niin siinä on tullut tietyn tyyppinen ammattikunta, joka rahtaa olutta ja viinaa Suomen puolelle. Suomalaiset ja venäläiset ovat ihan samalla asialla. Se keskittymä tarkoittaa sitä, että niin usein kuin on mahdollista, tuodaan täysi lasti. Auto on täynnä porukkaa, ja porukka ajaa edestakaisin vuodesta toiseen. Se tarkoittaa sitä, jotta viimekin viikolla useampi ihminen kuoli näihin juomiin, ilmeisesti joivat jotain myrkyllistä viinaa tai pirtua mahdollisesti yliannostuksena. Se näkyy terveyskeskuksissa ongelmana. Se näkyy ylimääräisinä kustannuksina.

Sen takia jos meillä on mahdollista Suomessa tuon tyyppistä asiaa rajoittaa, niin sitä pitäisi rajoittaa, koska siinähän menee veromarkkoja hirveän paljon sivu suun. Toisaalta haitat, jotka tulevat terveyden puolelle, me maksamme moninkertaisesti, puhumattakaan niistä ihmishengistä, jotka menevät. Suhteellisen nuoria ihmisiä kuolee joka viikko, useampi ihminen, ja se on kansantaloudelle kuitenkin aikamoinen menetys.

[4] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tässä takavuosina, kun suomalaiset suin päin EU:hun halusivat, niin tästähän sitä hedelmää sitten nautitaan perästä. Ellei Suomi kuuluisi EU:hun, niin ei tällaistakaan ongelmaa olisi olemassa.

Kun esityksen perusteluissa nykytilaa koskevassa kohdassa "Yleistä" todetaan, että pyritään alkoholihaitat kaikin keinoin minimoimaan ja ensimmäinen keino on alkoholin saatavuuden rajoittaminen. Kyllä käsittääkseni näihin alkoholiongelmiin puuttumisessa perimmäinen tehtävä pitäisi olla niin, että kasvatuksellisin keinoin ja neuvonnan kautta löydettäisiin sellaiset tavat ja mallit, että saatavuuden rajoittaminen ei olisi tapa, vaan olisi oikeat juomatavat ja käyttötavat, jos yleensä käytetään.

Mitä tulee siihen asiaan, että itärintamalla on sellaista myrkkyä liikkeellä, kuin ed. Esa Lahtela tässä totesi, niin tähän pitäisi viranomaisten puuttua ja toteuttaa sellaiset menettelytavat ja valvontatavat, että näin ei kävisi. Sinänsä tällä esityksellähän itätuontiin ei olla tällä kertaa puuttumassakaan.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys laiksi korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 113/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Yliopistojen perusrahoitukseen on 1990-

luvulla syntynyt erilaisten laskutapojen mukaan noin 660—1 200 miljoonan markan rahoitusvajaus. Tätä vajausta valtioneuvosto on pyrkinyt korjaamaan niin sanotulla tulevaisuuspaketilla. Ensi vuoden talousarviossa korjaus ei näytä kuitenkaan onnistuvan, toisin kuin esimerkiksi ministeri Rask täällä ilmoitti budjetin lähetekeskustelussa.

Yliopistojen opetus- ja tutkimusmenoihin on varattu valtioneuvoston vuoden 2001 talousarvioesityksestä 6,1 miljardia markkaa määrärahaa. Verrattaessa tätä esitystä tämän vuoden talousarvioon yliopistojen budjettimenot kasvavat yhteensä 370 miljoonaa markkaa eli noin 6 prosenttia. Lisäys sisältää kuitenkin runsaasti etukäteen sidottuja määrärahoja, jotka eivät nosta yliopistojen perusrahoituksen tasoa. Näitä ovat muun muassa palkankorotusvaraus 183 miljoonaa markkaa, tilakustannusten lisäys 58 miljoonaa markkaa, harjoittelukoulujen määrärahojen lisäys 24 miljoonaa markkaa, tietoteollisuusohjelma 30 miljoonaa markkaa ja tulevaisuuspaketin alueelliseen kehittämiseen, siis ei perusrahoitukseen, tarkoitettu määräraha 20 miljoonaa markkaa. Lisäksi yliopistoissa on käynnistetty laaja virtuaaliyliopistojen kehittämishanke, johon käytetään ensi vuonna noin 50 miljoonaa markkaa.

Kun edellä mainitut määrärahat vähennetään ensi vuoden budjettimäärärahojen kasvusta, niin yliopistojen perusmäärärahat eivät kasva kuluvan vuoden budjettiin verrattuna käytännöllisesti katsoen laisinkaan. Samaan aikaan olemassa olevaa perusmäärärahaa käytetään edelleen uusiin koulutuslaajennuksiin, muun muassa opettajankoulutukseen ja lääkärikoulutukseen, joihin ei saada budjetissa lisäystä lainkaan. Monet vanhat koulutuksen laajennushankkeet on niin sanotusti upotettu ilman perusrahoituksen lisäystä. Suomen Akatemialle myönnetty lisävaltuus yleiskustannuslisän suorittamiseen parantaa yliopistojen rahoitustilannetta marginaalisesti, sillä valtuutus koskee ensi vuonna vain uusia tutkimushankkeita.

Arvoisa puhemies! Viiden viime vuoden aikana yliopistojen opiskelijoiden määrä on kasvanut peruskoulutuksen ja tutkijakoulutuksen laajentumisen vuoksi keskimäärin noin 3 400 opiskelijaa vuodessa. Opiskelijamäärän kasvuun ja muiden tehtävien lisäykseen suhteutettuna yliopistojen perusrahoituksen voidaan arvioida vähenevän kuluvaan vuoteen verrattuna. Edellä olevan perusteella yliopistojen perusrahoitus, jota käytetään muun muassa peruskoulutukseen, tutkijakoulutukseen, perustutkimukseen ja tieteellisten kirjastojen menoihin näyttää suhteessa toimintaan ja toiminnan kasvuun edelleen alenevan.

Tulevaisuuspaketti ei siis ainakaan ensi vuonna ratkaise yliopistojen rahoitusongelmaa, siis toisin kuin ministeri Rask täällä eduskunnassa on antanut ymmärtää. Valtioneuvoston hyväksymän koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämisohjelman maininta siitä, että yliopistojen pitkäjänteisen työn mahdollistamiseksi yliopistojen perusrahoituksen kehitys turvataan ja yliopistolaitokselle annettujen tavoitteiden ja määrärahojen yhteyttä parannetaan siten, että uudet tehtävät sekä koulutuksen ja tutkimuksen laajentaminen kasvattavat vastaavasti budjettirahoitusta, näyttää jäävän ainakin ensi vuonna korupuheeksi.

Arvoisa puhemies! Käytän tässä esimerkkinä Turun yliopiston rahoitustilannetta, jonka tunnen omana yliopistonani tarkemmin. Turun yliopiston budjettirahoitus nousee laskennallisesti kuluvan vuoden talousarvion tasosta noin 27 miljoonaa markkaa. Tästä lisäyksestä palkankorotuksiin menee kuitenkin 11 miljoonaa markkaa, koulutuksen laajentamiseen 7 miljoonaa markkaa, varustamiseen tätä silmälläpitäen noin 14 miljoonaa markkaa ja kiinteistömenojen, siis ensi sijassa vuokrien, lisäykseen noin 5 miljoonaa markkaa. Lisäksi monet vanhat koulutuksen laajennukset, joista äsken jo mainitsin, ovat yhteensä 8 miljoonaa markkaa ja ne on upotettu perusrahoitukseen. Uutena valtakunnallisena tehtävänä yliopistomme saa niin sanottua korvamerkittyä rahaa virtuaaliyliopistojen kehittämiseen yhteensä 7,4 miljoonaa markkaa. Uusien tilojen varustamiseen, meillä muun muassa juuri kasvatustieteiden tiedekunnan laitosrakennus, budjetissa varataan vain noin puolet tarvittavasta kalustemäärärahasta eikä uusien vuokramenojen kattamiseen tule varoja laisinkaan.

Meillä yliopistossa suoritettujen laskelmien mukaan perusrahoitus vähenee ensi vuonna 17 miljoonaa markkaa kuluvaan vuoteen verrattuna. Vähennys kiristää oleellisesti yliopiston perusrahoituksen määrää, joka on 467 miljoonaa markkaa. Perusrahoituksestahan noin 90 prosenttia käytetään henkilökunnan palkkoihin ja kiinteistömenoihin.

Arvoisa puhemies! Yliopiston perusmäärärahojen vähennys tarkoittaa ensi vuonna käytännössä yliopiston omien kehittämishankkeiden pääosan lopettamista, määräaikaisten virkojen täyttämättä jättämistä ja välttämättömienkin tutkimusvälineiden hankinnoista luopumista. Tilanne yliopistojen osalta on vakava. Se toive, mikä yliopistoissa asetettiin tulevaisuuspakettiin, on näiden numeroiden valossa, jotka juuri esitin, ollut aivan turha.

[2] **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk:** Arvoisa puhemies! Tuskin kukaan meistä olisi valmis kyseenalaistamaan yliopistojen keskeistä roolia suunniteltaessa tulevaisuutta ja mietittäessä keinoja hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitämiseen. Suomella on harvoja voimavaroja. Yksi niistä on kansakunnan sivistystaso. Koulutuspolitiikallamme tulisi olla kaksi keskeistä tavoitetta: tasaarvoisuus ja laatu. Niinpä koko koulutuksen rahoituksesta huolehtiminen on tämän talon merkittävimpiä tehtäviä. Presidentti Halonen aivan oikein korosti ensimmäisessä julkisessa haastattelussaan, että koulutus on kansakunnan selviämisoppi.

Olemme rakentaneet koulujärjestelmäämme kymmenen viime vuoden ajan siten, että sitä on sopeutettu tiukkoihin taloudellisiin raameihin kahta kautta. Taloudellisen laskusuhdanteen ja kasvavan valtionvelan takia leikattiin koulutuksen määrärahoja rajusti useina vuosina. Samanaikaisesti opetusministeriö keksi ottaa käyttöön yritysmaailman opin: tulosjohtamisen. Sen perusteella luotiin koulutukseen lähinnä kvantitatiivisia tuloksenohjauskriteerejä.

Niiden seurauksena muun muassa vuodesta 91 vuosikymmenen loppuun yliopistojen kokonaisopiskelijamäärä nousi 40 000 opiskelijalla. Maisterintutkinnot kasvoivat 35 prosenttia, tohtorintutkinnot peräti 90 prosenttia. Tällä hetkellä yliopistoille on asetettu entistä suuremmat tutkintotavoitteet. Maisterien määrän uskotaan lisääntyvän viisivuotiskaudella vuoteen 2004 mennessä vielä 30 prosenttia ja tohtoreiden 40 prosenttia.

Perusrahoituksen puute on johtanut yliopistot hakemaan rahoitusta melkein mistä vain, jotta nämä mittavat tavoitteet voitaisiin toteuttaa. Samalla yliopistojen toiminnat ovat sirpaloituneet. Suomalaiset yliopistot ovat tänään, oikein tai väärin, innostuneita hankerahoituksesta. Muun muassa EU-varoin on käynnistetty monenlaista tutkimusta. Yliopisto sitoo niihin rahoituksen myötä hallintoaan, tilojaan ja voimavarojaan. Se on kaikki pois perusopetuksesta ja vapaasta tutkimuksesta. Yliopistojen perustoimintoja ei näillä hankkeilla rahoiteta. Tulee muistaa, että juuri opetus ja vapaa tutkimus ovat yliopistotoiminnan selkäranka.

Valittaen on todettava, ettei koulutussektori kokonaisuudessaankaan ole päässyt nauttimaan viime vuosien myönteisestä talouskehityksestä. Tämä tuntuu erityisen kummalliselta, varsinkin kun monet kilpailijamaat ovat tehneet päinvastoin. Oecd:n tilastot osoittavat kiistatta sen, että Suomen panostus koulutukseen on 40 prosenttia keskiarvon alapuolella. Se on erittäin paljon.

Lipposen hallituksen ohjelmassa luvataan turvata korkeakoulujenkin rahoitus lainsäädännöllä. Viime keväänä yleinen mielipide nousi vaatimaan lainsäädännön toteuttamista nopeasti ja parannusta nimenomaan korkeakoulujen perusvoimavaroihin. Odotettiin suurella innolla tulevaisuuspakettia. Se on saatu. Yliopistotahoilla sitä on luonnehdittu kuitenkin menneisyyspaketiksi. Se johtuu varmasti siitä, että kysymyksessä on kertaluontoinen panostus, joka ei kata lähimainkaan sitä vajetta, joka yliopistoihin vuosien mittaan on syntynyt.

Nyt lähetekeskustelussa oleva korkeakoulujen kehittämislakiehdotus näyttäisi sementoivan yliopistojen perusrahoituksen muita sivistysmaita selvästi alemmalle tasolle. Tätä pidän aika huolestuttavana. Kyseisen lain tarpeellisuudesta ei varmastikaan ole kiistaa. Myös nykyinen yliopistolaki on tyydyttävä. Se antaa autonomiaa ja väljyyttä. Ongelmana onkin raha, koska yliopistomme ovat valtion laitoksia.

Kummeksuntaa herättää kyseisessä lakiesityksessä ensinnäkin sen voimaantulosäännös. Tutkintotavoitteet otettaisiin huomioon rahoituksen määrittelyperusteena vasta vuodesta 2002 lähtien. Tutkintotavoitteet korotetaan kuitenkin jo ensi vuonna. Tästäkin näkökulmasta ymmärrän opiskelijoiden ja yliopistoväen ärtymyksen kyseistä lakiesitystä kohtaan. Vieläkään ei ratkaista, miten muun muassa palkankorotuksen kulut korvataan, kaiken muun ohella. Tulopoliittinen kierros saattaa olla hyvinkin raskas myöskin korkeakouluille ja niitten budjeteille.

Viime vuosikymmenellä asetimme siis kunnianhimoiset tutkintotavoitteet ja sisäänottoja kasvatettiin kaikissa yliopistoissa reippaasti. Tätä pidän aivan oikean suuntaisena ja välttämät-

tömänä kehityksenä, mutta se olisi samalla kyllä edellyttänyt taloudellista lisäpanostusta yliopistoille.

Yliopisto-opetus samoin kuin -tutkimus on nyt joutunut säästöjen kohteeksi ja vaikean ristiriidan eteen. Laadun kohottamisen olisi pitänyt ja pitäisi edelleen tapahtua yhtä aikaa tutkintomäärien kasvattamisen kanssa ilman merkittävää lisäpanostusta. Tämä on vaikea yhtälö toteuttaa. On muistettava se, että perusmäärärahat yliopistoissa ovat pysyneet reaaliarvoltaan muuttumattomina liki kymmenen vuotta, mutta esimerkiksi juuri tohtorintutkinnot ovat tuona aikana kasvaneet 90 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Uskallan väittää, että viime vuosien kehityksen seurauksena yliopistoissa on opetus kärsinyt. Se on kärsinyt monesta syystä. Voimavarojen puutteen takia ei ole pystytty kehittämään kirjastoja siten kuin olisi pitänyt. Laitehankinnat ovat viivästyneet eikä niitä ole voitu tehdä. Keskimääräinen opettaja—oppilas-suhde on 90-luvun puolivälistä, siitä lähtien, jolloin meillä alkoi teollisuudessa ja tuotantoelämässä kasvu eli bkt:mme kasvoi, pudonnut 12:sta nykyiseen 20:een.

Opetuksen resurssien kärsiessä myös laatu on laskenut. Tiukat kvantitatiiviset tulosmittarit ovat saaneet aikaan ikäviä vaikutuksia. Haluan vain aivan lyhyesti viitata tapaus Hankeniin, joka on mielestäni erittäin varoittava esimerkki. Yliopistot ovat joutuneet jalkautumaan sinne tänne saadakseen lisää rahaa perustoimintaan. Budjetin ulkopuolinen rahoitus on nyt kymmeniä prosentteja korkeammalla. Esimerkiksi Oulun yliopistossa hoidetaan tällä hetkellä 15:tä professuuria lahjoitusvaroin, kun valtion budjetissa ei sinne varoja liikene. Toimintojen monipuolistuessa taloudellisesta syystä myös näen, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen raja on epäselvä. Molemmat menevät toistensa tonteille.

Yliopistojen lähihistoria osoittaa, että suomalainen yliopistolaitos, kun se on julkinen yliopistolaitos, tarvitsee tuekseen kehittämislain. On hyvä asia, että se 80-luvulla saatiin, ja on hyvä asia, että se edelleen saadaan 2000-luvun alussa. Lakiehdotusta pitäisi kuitenkin mielestäni muuttaa niin, että ensinnäkin voimaantulosäännös tutkintotavoitteitten vaikuttavuuden osalta muutettaisiin ensi vuoden alusta alkavaksi. Myös perusrahoitusvaje pitäisi eduskunnassa korjata. Se on budjettiasia. Lisäksi täytyy todeta, että toimintamenojen laskentakaava on kyllä kerrassansa epäkelpo ja varmasti eri laitoksia arvioiden myös epäoikeudenmukainen. Varsinkin sen sanktiopykälä on huonosti perusteltu ja istuu huonosti tulevaisuuteen. On nimittäin aloja, jotka joutuisivat, jos tämä tulee nyt voimaan, varmuudella aikanaan kärsimään. On varottava tästedespäinkin tuijottamasta pelkästään määriin. Laatu on yhtä tärkeä, ellei tärkeämpikin.

Meidän päätöksentekijöiden on myös aina muistettava se, mikä on yliopistojemme tehtävä: edistää vapaata tutkimusta ja tieteellistä ja taiteellista sivistystä ja antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä, niin kuin laki sanoo, kasvattaa nuorisoa palvelevaan isänmaata ja ihmiskuntaa. Tähän välttämättä tarvitaan, arvoisa puhemies, myös aineellisia voimavaroja.

[3] **Inkeri Kerola /kesk:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys laiksi korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta on tervetullut. Mutta taas kerran täytyy sanoa, että lain laatiminen on jäänyt puolitiehen.

Toisaalta lain myötä taataan resurssit, mutta liian vähäiset, koska määrällinen lisäystavoite kulkee taloudellisten resurssien edellä. Toisin sanoen laahaava etenemisjärjestys aiheuttaa kustannusten kumuloitumisen jo lain ensimmäisen voimaantulovuoden jälkeen. Ongelmia seuraakin välittömästi saavuttamattomista tutkintotavoitteista. Myönnän, että syy tavoitteiden saavuttamiseen voi toki piillä muuallakin kuin opiskelumotivaatiossa, mutta sanktiointi ei voi olla vain yhdensuuntaista. Jos sakotetaan tavoitteiden saavuttamattomuudesta, täytyy luonnollisesti palkita myös tavoitteiden ylittymisestä. Uskon, että palkitsemalla saavuttaa myös yliopistoelämä enemmän kuin päinvastaisilla toimenpiteillä.

Lakiesityksen perusteluissa viitataan toistuvasti ulkopuolisen rahoituksen saantiin ja sitä korostetaan. Hyvällä asialla on aina puolensa. Jos pyrkimyksenä on yliopiston perusrahoituksen turvaamisen sijaan keskittyä ulkopuoliseen rahoitukseen, voidaan tasa-arvolle ja tasapuolisuudelle sanoa hyvästit. Uskon, että yliopisto näyttäessään yhteiskuntasuuntautuneisuutensa vakuuttaa myös ulkopuoliset rahoittajat sijoitustensa kannattavuudesta esimerkiksi elinkeinoelämään nähden. Ulkopuolinen rahoitus virtaa sinne, missä on näyttöä. Se ei voi turvata määrällisiä ja laadullisia tavoitteita pääsääntöisesti. Tämä tehtävä kuuluu ehdoitta valtiolle.

Muutamat seikat pistävät silmääni esitystekstistä.

Ensiksikin, tulevien vuosien budjetoitavat määrärahat pohjautuvat indeksitarkistuksineen juuri niille epämääräisille vuosille, joita lakiesityksessä on käsitelty ikään kuin siirtymäkautena. Lähtötaso on siis pahimmillaankin alimitoitettu, jonka seurauksena kuilu tutkintomäärissä ja niitä kohden varatuissa markkamäärissä kasvaa ja samalla kumuloituu tuleville vuosille. Ei ole yhdentekevää, mikä on lähtötason määrittelyvuosi ja budjetoitu taso, jolta liikkeelle lähdetään. Painotankin vuoden 2001 määrärahojen päivittämistä niille kuuluvalle tasolle valtakunnallisen kehittämissuunnitelman tavoitteiden mukaisesti.

Toinen vahvasti lakiesitykseen otettu näkökulma ja samalla ohjeistus koskee tutkintotavoitteiden saavuttamattomuudesta johtuvia epäkohtia. En pidä linjakkaana suomalaisena koulutusmallina sitä, että tutkinto ehdollistetaan ainoastaan opiskelijan vastuulle. Opiskelijan elämään mahtuu monia arvaamattomia tekijöitä, jotka eivät ole ihmisten hallittavissa ensinkään. Tarkastelukulmaksi opiskelijan rinnalle on otettava myös esimerkiksi opintososiaaliset etuudet, ovatko ne ohjaamassa kaikkia opiskelijoita tasapuolisesti nopeaan valmistumiseen. Viittaan monen kohdalla opiskelun ohella työhön, jota on pakko käyttää yhtenä selviytymistienä muiden taloudellisten resurssien puuttuessa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kyseenalaistan sen, onko lakiesitys sittenkään ohjaamassa yliopistojamme dynaamiseen, yhteiskunnan haasteisiin vastaavaan rooliin vai jääkö sen tehtäväksi pitää tiukasti kiinni tulosohjauksesta, jossa toisaalta saatetaan vähät välittää laadusta, mutta toisaalta saatetaan välittää niin paljon, että näännyttävän tahdin huomaavat opiskelijat etsivät itselleen muita vaihtoehtoja markkamääränä ja hattuna istumisen sijaan. Elävämpiäkin malleja varmasti löytyy. Todellisempi ponnistus tulisi olla tasaisen ja vakaan määrärahan turvaamisessa kuin hattujen määrän laskemisessa. Kohtuullinen akateeminen omaksumisaika lisää sitä hiljaista tietoa, jota tulevaisuuden työpaikoissa tarvitaan entistä enemmän.

[4] **Jyrki Katainen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Olen mielenkiinnolla kuunnellut joidenkin opposition edustajien näkemyksiä siitä, miten turmiollinen tulevaisuuspaketti on yliopistolaitokselle. Ei voi muuta kuin ihmetellä intoa käydä kiistämään 250 miljoonan markan lisäys, joka jakautuu kolmelle vuodelle, merkitystä nimenomaan yliopistojen perusvoimavaroille. Tietysti asioita voidaan saada näyttämään hyvin monelta, jos tarpeeksi tahtoa riittää, mutta minusta olisi nyt syytä kuitenkin tunnustaa tietyt tosiasiat. Hallitus on halunnut tulla vastaan yleisesti myönnetyssä ongelmassa elikkä korkeakoulujen perusrahoituksen vajaudessa verrattuna nykyisiin haasteisiin.

Samalla rohkenisi epäillä ed. Isohookana-Asunmaan väitettä, kun hän sanoi, että Suomen koulutusmäärärahat ovat 40 prosenttia alle Oecd:n keskiarvon, maan joka käyttää 30,2 miljardia markkaa opetustoimeensa, mikä tarkoittaa, että opetus on toiseksi suurin budjetin menoluokka. Hivenen kummaksuttaa, mikäli Suomi olisi 40 prosenttia Oecd:n keskiarvosta jäljessä opetustoimessa. En oikein jaksa uskoa tätä väitettä ensimmäisellä kuulemisella.

Herra puhemies! Tähän lakiesitykseen. Olen erittäin iloinen, että hallitus on sen tuonut tällä aikataululla ja tämän sisältöisenä. Yhdyn niihin näkemyksiin, joissa on kannettu huolta yliopistojen perusmäärärahoista ja tavoitteiden ja resurssien epäsuhdasta. Verrattaessa vuotta 91 tähän vuoteen maistereita valmistuu 41 prosenttia enemmän, tohtoreita yli 120 prosenttia enemmän. Uusien opiskelijoiden määrä on vastaavana ajanjaksona noussut 18 prosenttia. Eli määrälliset tavoitteet ja toteumat eivät enää kulje resurssien myötä.

Mutta tällä kehittämislailla halutaan nimenomaan turvata tulevaisuus. Kun poliittinen päätöksentekijä ja yhteiskunta velvoittavat yliopistoja laajentamaan toimintaansa eli asettamaan uusia määrällisiä tavoitteita, hallitus ja yhteiskunta sitoutuvat myös tämän resurssipuolen kuljettamiseen määrällisten tavoitteiden mukana. Pidän tätä lakiesitystä tässä suhteessa erittäin positiivisena.

Tähän asti huomioon on otettu ainoastaan palkkakustannusten ja yleisten kustannusten nousu. Täällä on kritisoitu sitä, että opiskelijamäärän eli toiminnan laajuuden huomioiminen astuu voimaan vasta 2002. Tämä on tietysti valinta, joka täytyy suhteuttaa käytettävissä olevaan rahamäärään. Siihenkin asti yleinen kustannustaso huomioidaan yliopistojen rahoitusta arvioitaessa.

Yliopistot ovat koko 90-luvun olleet erittäin tiukassa, valitettavan tiukassa, taloudellisessa

ohjauksessa, mutta ehkä jotakin hyvääkin tästä on aiheutunut. Korkeakoulujen toiminnan voidaan katsoa selkeästi tehostuneen. Tämä varmasti on hyvä lähtökohta, kun linjataan uusia tiedepoliittisia tavoitteita tästä eteenpäin. Tämä kehittämislaki tulee hyvään saumaan siinä mielessä, että mikäli korkeakoulukentän sisällä on ollut tehottomuutta, niin kuin ehkä yleisestikin on myös myönnetty, se on saatu höylättyä pois ja nyt pystytään lähtemään tavallaan puhtaalta pöydältä. Määrärahoja korotetaan tavoitteidenasettelun pohjalta.

Suomalaisten yliopistojen tehtävissä on korostettu erityisesti perustutkimuksen merkitystä uusien innovaatioiden tuottajana. Kyllä minusta, herra puhemies, näyttää siltä, että tämä kehittämislaki nimenomaan tukee tavoitteiden mukaista voimavarojen lisäämistä, mitä varmasti sekä yliopistokenttä että valtionhallinto ja eduskunta toivovat.

5 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus on synnyttänyt vilkkaan keskustelun. Niin kutsuttu resurssipykälä eli 3 § aivan erityisesti on ollut keskustelun kohteena. On aivan oikein, että me kiinnitämme huomiota maassa annettavaan ylimpään opetukseen ja sitä kautta myös korkeatasoisimpaan tutkimustoimintaan.

Se, että Suomessa on korkeatasoinen yliopistoelämä, yliopistot ja korkeakoulut, ja ne ovat aika pitkälti myös hajautetut hyvin onnistuneesti kautta maan, on vahvuus. Nimenomaan on vahvuus, että Suomessa ylin opetus ja sitä kautta myöskin tutkimustoiminta on hajautettu maakuntiin. Tietysti pääkaupungilla Helsingillä on erittäin vahva sija perinteisesti, mutta meillä on erittäin korkeatasoinen yliopistomaailma eri tiedekuntineen eri maakunnissa. Tämä on kieltämättä hyvä asia.

Tämä kehittämislaki kätkee myös hyvin monia asioita, joihin on syytä suhtautua kriittisesti. Täällä ansiokkaasti ed. Tytti Isohookana-Asunmaa muun muassa toi kritiikkiä esille, samoin ed. Inkeri Kerola ja eräät muut. Voidaan sanoa, että tämä esitys uudeksi korkeakoulujen kehittämislaiksi uhkaa jäykistää yliopistojen rakenteet seuraaviksi viideksi vuodeksi. On uhka siitä, että kehittämislaki ei rohkaise yliopistoja suunnittelemaan rakenteellista kehittämistä tai uudistamaan opetusta ja tutkintojen sisältöjä, jos samalla vaarannettaisiin asetettujen määrällisten tutkintotavoitteiden saavuttaminen lain voimassaoloaikana eli vuosina 2001—2005.

Lakiesityksen tarkoituksena on turvata yliopistojen tasainen määrärahakehitys. Tämä tarkoitus on hyvä. Mutta tässä esityksessä, joka on tänään annettu ja josta tänään keskustellaan, on ongelma juuri aiempaan kehittämislakiin verrattuna resurssipykälässä, joka on monella tavalla ongelmia sisältävä. On ongelmallista, että tuotannossa tapahtuu muutoksia jo ensi vuonna 2001 ja se otettaisiin määrärahoissa huomioon vasta 2002. Samoin tutkintomäärien lisäys pitäisi kyetä ottamaan huomioon budjettivalmisteluissa.

Uusi kehittämislaki ja tutkintomäärien lisäyksen huomiotta jättäminen merkitsevät tutkintojen laskennallisten hintojen alennusmyyntiä. Tutkintojen hinta pienenee noin 15 prosentilla nykyisestä tasostaan. Jo nyt opiskelijaa kohti laskettu yliopistorahoitus on Suomessa vain noin 60 prosenttia Oecd:n keskiarvosta. Opetusministeriön työryhmä on todennut tämän muistiossaan 30/99.

Yliopistot ovat joutuneet etsimään rahoitusta yritysmaailmasta ja muilta markkinoilta. Ne ovat tässä aika pitkälti onnistuneet. Hyvänä esimerkkinä on muun muassa Jyväskylän yliopisto, mutta myöskin monet muut. Tietysti riippuu yliopiston opetussuunnasta, kuinka sillä on mahdollisuus saada elinkeinoelämältä ja sponsoreilta rahoitusta. Joillakin aloilla se onnistuu paremmin kuin joillakin toisilla. Jyväskylän yliopiston osalta voisin todeta, että se on ollut maakunnan hanke aikoinaan ja on toki edelleenkin vahvasti kaikella tapaa maakunnan kehittämisen keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Yliopisto kehittää maakuntaa, ja maakunta haluaa tukea yliopistoa.

Mutta aikanaan, kun yliopisto tuli Jyväskylään Jyväskylän kasvatusopillisen korkeakoulun kunniakkaan perinteen vaalijana ja monipuolistajana ja uudistajana, yliopistolle haluttiin antaa lahjoituksina maa-alueita, jotta yliopisto voisi lähteä maakunnassa alkuun ja antaa hajautetusti korkeatasoista sivistystä suurten ikäluokkien nuorisolle. Lahjoitukset edesauttoivat yliopiston hyvää liikkeellelähtöä.

Mutta mitä on tapahtumassa nyt? Nyt kun valtio siirtää kylmien kilpailuperiaatteiden mukaan omaisuuttaan omaisuudenhoitoyhtiölle, omaisuudenhoitoyhtiö ryhtyykin vaatimaan kovaa vuokraa vuokralaiseltaan yliopistolta tämän aikanaan lahjoituksina saamista omaisuuksista.

Tässä kehityksessä on jotain järjetöntä. Kun yliopistolle on haluttu lahjoittaa resursseja, jotta se voisi täyttää tehtävänsä, tapahtuukin sillä tavalla, että valtion toimesta resurssit annetaan valtion omistamalle omaisuudenhoitoyhtiölle, joka ryhtyy rahastamaan yliopistoa, vieläpä korkeilla hinnoilla. Näin ollen yliopiston budjetti tulee tiukaksi. Ja mistä muualta nämä varat ovat poissa kuin yliopiston kehittämisestä?

Toivottavasti tällaista Jyväskylän tapahtumaa ei missään muualla ole päässyt tulemaan. Toivottavasti Jyväskylän kohdallakin palautuu terve järki ja se, mikä on haluttu lahjoittaa yliopistolle, voisi vielä vuosikymmeniäkin lahjoituksen jälkeen olla yliopistoa auttamassa ja antamassa sille toimintaresursseja.

Keskustelussa on jo viitattu kehittämislakiesitykseen sisältyvään kiistanalaiseen sanktiomomenttiin. Aivan kuten ed. Kerola toi esille, niin osalla opiskelijoista saattavat elämäntilanteen monet syyt vaikuttaa siihen, että opinnot viivästyvät. En puutu tähän. Ylemmille korkeakoulututkinnoille ja tohtorintutkinnoille asetettujen tavoitteiden alittamisesta rangaistaisiin määrärahoja leikkaamalla, mutta jos tavoitteita onnistuttaisiin ylittämään, sitä ei huomioitaisikaan. Tämä ei voi olla aivan järkevää.

Mielestäni on välttämätöntä, että yliopistojen pitkäjänteinen kehittäminen turvataan kehittämislailla, mutta haluan, että tästä laista tehtäisiin mahdollisimman hyvä yliopistojen kannalta, siellä työssä olevien professorien, muiden opettajien, tutkijoiden, mutta ennen kaikkea opiskelijoiden kannalta, jotta maamme yliopisto- ja korkeakoulukokonaisuudet voisivat toteuttaa sen tehtävän, jonka tuloksia me suomalaisina tarvitsemme tämän ajan voimakkaasti kehittyvässä maailmassa.

6 **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta on minusta ajankohtainen. Otan esimerkiksi Kouvolan, jossa Helsingin yliopiston kääntäjänkoulutuslaitos on toiminut lähes 20 vuotta. Laitos oli tarkoitus lopettaa ensi vuodenvaihteessa sen takia, että budjetti oli 10 miljoonaa markkaa ja tulot 7 miljoonaa markkaa. 3 miljoonan markan takia tällainen vanha oppilaitos olisi lopetettu! Onneksi pääministerimme puuttui asiaan, ja nyt Helsingin yliopiston Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitos sai toiminnalleen viisi vuotta jatkoaikaa.

Toimintaedellytys turvataan ainoastaan sillä tavalla, että alueen kunnat hoitavat osan perusrahoituksesta eli sen 3 miljoonaa markkaa. Sen lisäksi tutkimus- ja kehitystoiminta jää täysin ulkopuoliselle rahoitukselle. Siinä mielessä toivoisin, että nyt käsittelyssä oleva korkeakoulujen kehittämisestä annettu laki mahdollisimman hyvin poistaisi nämä ongelmakohdat yliopistokoulutuksessa ja sillä tavalla saataisiin perusopetus turvattua.

7 **Pia Viitanen /sd:** Arvoisa puhemies! Täällä oli hetki sitten keskustelua siitä, mitkä ovat Suomen satsaukset korkeakoulutukseen suhteessa muihin Oecd-maihin. On totta, että Suomen satsaukset tietyssä valossa tuntuvat hätkähdyttävänkin pieniltä, mutta siihen on muutama aivan looginen selityskin olemassa.

Ensinnäkin Suomessa verrattuna moniin muihin maihin on tavallista pidemmät valmistumisajat. On aika hurjaa tietoa, että yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa keskimäärin 7,5 vuotta opiskelleista 43 prosentilla ei ole korkeakoulututkintoa. Kansainvälisesti verrattuna tämä selittänee osaltaan Suomen lukemia. Toinen tilastollinen selitys on se, että monessa muussa maassa lasketaan esimerkiksi opintotukisatsaukset mukaan satsaukseen korkeakoulutukseen ja Suomen tilastoissa näin ei menetellä.

Nämä osaltaan selittävät sitä kysymystä, mikä täälläkin heitettiin ilmaan, voiko todellakin Suomen, joka satsaa koulutukseen ja osaamiseen, osuus olla kansainvälisesti vertailtuna kuitenkin suhteellisen heikko. Totta on, että näitä satsauksia tarvitaan varmasti tätä päivää enemmän. Siinä suhteessahan tämä laki on tervetullut ja positiivinen. On selvää, että tiettyjä heikkouksia ja ongelmakohtia löytyy.

Varmasti se, että tutkintotavoitteet tullaan ottamaan huomioon vasta vuonna 2002 ja siitä eteenpäin, on eräs asia, mihin olisi toivonut toisenlaista ratkaisua. Kaiken kaikkiaanhan tämä on nimenomaan myönteinen esitys. Kyllähän minä vähän häkeltyneenä myös kuuntelin keskustan puheenvuoroja siinä suhteessa, että todellakin, kuten ed. Katainen muun muassa sanoi, tuntui jo siltä, että tulevaisuuspaketissa korkeakoulujen perusrahoitukseen tehdyt lisäsatsauksetkin olivat pelkästään negatiivisia.

Kun kerroin pitkistä valmistumisajoista, niihinkin osaltaan vaikuttaa perusrahoituksen taso — onko opetus kunnossa, ovatko välineet kunnossa, ovatko kirjastot kunnossa — sekä tietenkin opintososiaaliset etuudet. Näihin toivon kehitystä.

8 **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Minustakin tuntui aika hämmästyttävältä, että opposition taholta nähtiin yliopistojen tilanne niin synkissä väreissä. Tottahan on, että yliopistojen rahoitukseen on saatu selkeä parannus tulevaisuuspaketin kautta. Tämä on hyvä asia, ja sitä tuskin kukaan kiistää. Rahoitus ei ole vielä riittävä, siitäkin ollaan varmasti aika lailla yhtä mieltä.

Yliopistot ovat tällä hetkellä tärkeitä aluekehittäjiä. Näyttöjä hyvistä tuloksista eri alueilta on saatu hyvin paljon. Muun muassa meillä Raahessa yliopisto on tärkeä aluevaikuttaja. Mielestäni jatkossa pitäisi vielä selkeämmin saada esille aluekehittämisen tavoitteet ja velvoitteet ja samalla yliopistoille pitäisi myös antaa enemmän rahaa aluekehittämiseen ja toimintojen laadun parantamiseen aluekehityskeskuksissa. Nythän valtiovalta suunnittelee 30:tä—40:tä uutta aluekehityskeskusta, ja jotta ne pystyisivät todella toimimaan kasvukeskuksina, tarvittaisiin siellä yliopiston mukanaolo varsin vahvana.

9 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Yliopistot ovat todella maakuntien kehittäjiä. On hieno asia, että yliopistot integroituvat yhteiskuntaan.

Valitettavasti tässä esityksessä on juuri se ongelma, että tutkintotavoitteet vuosille 2001—2003 on jo tulossopimuksissa sovittu ja niiden kasvu on yhteensä 26,8 prosenttia, kun toimintamenojen kasvu on budjetissa vain 8,9 prosenttia. Tästä syystä tapahtuu yliopistojen taloudessa kiristymistä huomattavastikin ensi vuonna. Tämä on ongelma. Viittaan vain aiempiin puheenvuoroihin.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys Elintarvikeviraston ja Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 114/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laeiksi maatalouden tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja maatalouden taloudellisesta tutkimuslaitoksesta annetun lain kumoamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 115/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Tässähän on yhdistämistoimenpide menossa, eli Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos yhdistetään Maatalouden tutkimuskeskukseen. Tällähän pyritään hakemaan säästöjä, varmasti ihan järkevä toimenpide sinällään.

Tällä hetkellä on jo tiedossa kaavailuja näiden laitosten sisällä. Siellä tehdään uudelleenjärjestelyjä aika vahvasti. Vaikka henkilöstö siirtyy kokonaisuutena uuden perustettavan keskuksen ja viraston palvelukseen, siitä huolimatta näyttää siltä, että muun muassa Tohmajärvellä olevan Valkeasuon emolehmänavetan tutkimusyksikön kohdalta, joka on kymmenen vuotta sitten perustettu, on joitakin tämän tyyppisiä neuvotteluja käynnissä, että se lopetettaisiin ja siirrettäisiin Pohjanmaalle.

Minusta tässä yhteydessä pitäisi ottaa myös se näkökulma huomioon, jotta ei itäistä Suomea unohdettaisi myöskään tutkimuksen osalta. Kaiken lisäksi vielä tämä yksikkö tekee hyvin läheistä ja tiivistä yhteistyötä Petroskoin yliopiston kanssa. Se pyrkii ratkaisemaan ongelmia myös Venäjän puolella sillä tavalla, että siellä elintarvikehygienia olisi korkeampi ja eläintautitilanne

olisi hyvässä jamassa, niin kuin tällä hetkellä Suomessakin on.

Sen takia haluan tässä lähetekeskustelussa todeta, että valiokunta ottaisi nyt huomioon myös sen seikan ja toteaisi aikanaan mietinnössään, että alueellinen näkökulma pidettäisiin muistissa ja otettaisiin huomioon eikä tämmöisiä investointeja, joita on hiljattain tehty, heitettäisi hukkaan, niin kuin Tohmajärven osalta on käymässä.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 116/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 2001 perittävästä maksusta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 117/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Jälleen on esittelyssä esitys, jolla tapaturma- ja liikennevakuutuksen täyskustannusvastuun periaatteen toteuttamista jatketaan vuonna 2001. Näin sanotaan hallituksen esityksessä. Tosiasiassahan tämä ei merkitse todellista täyskustannusvastuun periaatteen toteuttamisen jatkamista vaan vakuutuslaitokset maksavat 307 miljoonan markan summan.

Viimeksi viime vuonna valtiovarainvaliokunta on todennut: "- - että esityksessä tarkoitettu tilapäisjärjestely on ollut voimassa vuodesta 1993 alkaen. Valiokunta viittaa asiasta aikaisempina vuosina mietinnöissään lausumaansa ja katsoo, että eri osapuolten välisiä neuvotteluja järjestelmien saattamiseksi lainsäädännöllisesti pysyvälle kannalle on jatkettava pyrkimyksenä luoda pysyvä järjestelmä, jossa järjestelmän kustannukset korvataan palveluja tuottaneille tahoille oikeansuuruisina." Ikävä kyllä, tässä hallituksen esityksessä ei edes perusteluissa ole mitään viittausta tähän valiokunnan viimevuotiseen kannanottoon. Se ei ollut lausuman muodossa, mutta lausumia tästä on aiemmin tehty. Mielestäni tästä asiasta hallituksen olisi pitänyt laittaa selvitys, miksi näin ei ole tehty.

Tämä on erittäin tärkeä asia kuntien palvelujen järjestämisen kannalta, koska nythän tapaturmavakuutuslaitokset esimerkiksi eivät maksa täyskustannuskorvausta nimenomaan palvelun tuottajille, joita ovat yleensä kunnalliset sairaanhoitolaitokset. Puhumme kuntien vaikeasta taloudellisesta tilanteesta. Kun tapaturmavakuutus on tarkoitettu nimenomaan olemaan vakuutusmuoto, jossa korvataan vahingon kärsineelle kaikki kustannukset, mitä tapaturma aiheuttaa, on selvää, että vakuutuksen pitäisi korvata myöskin kaikki kustannukset sille, joka palvelut tuottaa.

Toivottavasti valtiovarainvaliokunta, kun se jälleen käsittelee tätä asiaa, nyt lopultakin ryhtyy vähän jämäkämpiin toimenpiteisiin, että tämä tilapäisjärjestely ei enää jatku. Kun se nyt on jo vuodesta 93 saakka ollut tilapäisenä, ei se kovin tilapäiseltä enää kuulosta.

[2] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Viime vuonna tästä asiasta käytiin keskustelu, niin kuin ed. Stenius-Kaukonen totesi. Minusta tässä pitäisi nyt valiokunnan ottaa selkeä kanta, jotta myös niin tapahtuu, koska ne toiveet, joita eduskunnassa esitetään, pitäisi ottaa vakavasti, koska ne myös siinä muodossa on esitetty. Mutta näyttää siltä, jotta jostain syystä kyseiset virkamiehet, jotka valmistelevat näitä asioita, eivät ole ilmeisesti lukeneet meidän lausuntoamme tai välittäneet siitä mitään. Sen takia toivottavasti nyt ne, jotka ovat kyseisessä valiokunnassa — onko salissa tällä hetkellä sellaisia henkilöitä paikalla — ottavat tämän asian jämäkästi ja vetävät esiin sen, mitä mietinnössä näkyy, ja toimenpiteet olkoot sen suuntaisia, jotta vakuutusyhtiöt joutuvat maksamaan täyden korvauksen, koska tästä on tullut kunnista ja kuntayhtymistä niin paljon polemiikkia aikaisemminkin.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laiksi äitiysavustuslain 3 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 118/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Nyt pitäisi kai nostaa lippu salkoon, kun lapsiperheet saavat jotakin.

Tietenkin, jos ei lasketa esiopetusta, ja sekinhän on palvelu, kovinkaan paljon lapsiperheiden etuuksiin ei tämän hallituskauden aikana ole tullut parannuksia. Ei ole tullut indeksikorotuksia eikä muitakaan korotuksia, ei edes äitiyspäivärahaan, jonka minimitaso on tällä hetkellä 60 markkaa. Jokainen voi tietysti kuvitella, miten sellainen nuori perhe, jolla ei ole vielä ollut riittävästi ansiotyötä takanaan, että saisi ansiosidonnaisen äitiyspäivärahan, pärjää 60 markan tulolla, kun toinen perheenjäsen voi olla kaiken huipuksi vielä työtön.

Tämä tilanne johtaa siihen, että yleensä lapsia hankitaan vasta sitten, kun on saatu vähän vakinaisempi työpaikka tai pitempi työsuhde, jonka perusteella äitiyspäiväraha määräytyy. — Olen tulossa itse asiaan kohtapuoliin. — Mutta se johtaa siihen, että monta kertaa, kun käytetään ehkäisyä, saattaa käydä niin, että ei enää siinä vaiheessa saakaan omia lapsia, kun haluaisi. Tietenkin myös monet muut syyt johtavat siihen, että lapsia ei ole mahdollisuus saada, ja monet tällaiset perheet ovat sitten päätyneet adoptioratkaisuun.

Lailla äitiysavustuksen 3 §:n muuttamisesta annetaan yli yksivuotiaiden adoptioissa oikeus äitiysavustukseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että näissä adoptioperheissä useimmiten joudutaan kuitenkin turvautumaan äitiysavustukseen rahana, joka on 760 markkaa, sen vuoksi että yleensä, kun adoptiolapsi saadaan, lapsi on jo yli yksivuotias. Esityksen taloudellisissa vaikutuksissa onkin arvioitu, että 75—80 prosenttia Suomeen saapuneista adoptiolapsista on yli yksivuotiaita. Käytännössä tämä rahamäärä on 760 markkaa, joka ei tietenkään kovin iso raha ole. Sen vuoksi yleensä vanhemmat normaalitilanteessa valitsevat äitiyspakkauksen, koska se on huomattavasti arvokkaampi ja sisältää erittäin hyviä suomalaisia asusteita ja muita tarvikkeita, joita lapsiperhe tarvitsee.

Todellakin uudistus, joka lopultakin on mennyt läpi, maksaa yhteiskunnalle 170 000 markkaa. Olisin kyllä toivonut, kun näyttää siltä ja esityksessäkin todetaan, että syntyvien lasten määrä koko ajan vähenee, että äitiysavustuksen markkamäärää voitaisiin jossakin vaiheessa nostaa, jolloin näille adoptioperheille nimenomaan, joille tulee yli yksivuotias lapsi, tällä olisi enemmän merkitystä. Tämä on kuitenkin päänavaus sille, että ulkomaisia adoptioita vähän helpotetaan. Yhteiskunta ikään kuin tunnustaa tällä sen, että tällainenkin toiminta on mahdollista.

Olisin vielä hieman palannut lapsiperheiden asemaan tänä päivänä Suomessa. Niillä perheillä, joilla on työmahdollisuus, on huomattavasti paremmat mahdollisuudet tulla taloudellisesti toimeen kuin perheet, joilla ei ole ollut mahdollisuutta työskennellä — ja tämä on myös alueellinen kysymys. Vaikka olisi ammattitaitoakin, välttämättä ei joka puolella Suomea ole ammattitaitoisellekaan nuorelle henkilölle työmahdollisuutta, ja se käytännössä tarkoittaa sitä, niin kuin lisätalousarviota käsitellessä jo huomasimme, että yhteiskunta joutuu kustantamaan opintolainojen takausvastuita enemmänkin vielä, kuin mitä oli budjetoitu, ja työmarkkinatukea ja monta muuta asiaa, jotka ovat yksi osa niitä ongelmia, joita lapsiperheet joutuvat tänä päivänä kokemaan. Toivoisin, että tämä vähään aikaan ainut myönteinen lapsiperheitä koskettava laki, joka näyttää nyt tulevan sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, saisi siellä arvoisensa keskustelun ja laajemminkin keskustelun lapsipolitiikasta kuin rajautuen tämän asian kohdalle.

[2] **Raija Vahasalo /kok:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys äitiysavustuslain muuttamiseksi on erinomainen esitys. Nykyinen lakihan rajaa yli vuoden ikäisen ottolapsen vanhemmat äitiysavustuksen ulkopuolelle. Ikärajan muuttaminen koskemaan alle 18-vuotiasta lasta vastaa paremmin todellista tilannetta ja tarvetta. Suuri osa ja ulkomailta adoptoitujen osalta jopa 80 pro-

senttia lapseksi otetuista on yli vuoden ikäisiä. Lakiesityksen on tarkoitus astua voimaan maaliskuun alusta 2001 samanaikaisesti äitiysavustuksen korotuksen kanssa. Ottovanhemmat ovat tämän jälkeen oikeutettuja 832,40 markan äitiysavustukseen joko rahana tai äitiyspakkauksena.

Hallituksen esitys tulee todelliseen tarpeeseen. Ottovanhemmilla on adoptoinnista aiheutuvien kustannusten vuoksi paljon rahallisia menoja, joihin yhteiskunta ei ota osaa. Äitiysavustus ei ole suuren suuri, mutta jo pelkästään periaatteellisella tasolla muutos on merkityksellinen. Kuitenkin esityksessä olisi parantamisen varaakin.

Äitiysavustuslain muutos ei mitenkään poista sitä käytännön ongelmaa, että avustuksen saa vasta, kun lapsi on sijoitettu lapseksiottajan luokse. Tältä osin laki pysyy muuttumattomana, ja pidän sitä valitettavana. Lakiesityksessä todetaan, että avustusta on haettava kahden kuukauden kuluessa siitä, kun lapsi on sijoitettu lapseksiottajan luokse. Tässä ei lainsäätäjä ole ajatellut aivan loppuun asti. Odottava äitikin saa avustuksen tai pakkauksen kotiinsa jo ennen lapsen syntymää.

Adoptoinnin yhteydessä äitiyspakkauksen vaatteet ja tarvikkeet ovat usein tarpeen jo lapsenhakumatkalla. Vanhemman lapsen kohdalla äitiysavustus, vaikkakin pienehkönä summana, on tarpeen jo ennen lapsen saapumista. Joka tapauksessa lakiin ajateltu tiukka tulkinta oikeudesta avustukseen vasta kun lapsi on ottovanhemman luona, aiheuttaa ottovanhemmille turhia käytännön ongelmia ja rajaa heidän valinnanmahdollisuuksiaan. Äitiyspakkauksen sisältö on rahallisesti suurempi kuin pelkkä äitiysavustus.

Hallituksen esitystä täydentämään olen tehnyt asiasta lakialoitteen. Aloitteessani esitän äitiysavustuslain 3 §:ään sellaista tarkennusta, että ottovanhemmat saisivat äitiysavustuksen käyttöönsä joko rahana tai pakkauksena jo ennen, kuin lapsi on sijoitettu. Erityisesti pienten lasten ulkomaanadoptioissa äitiyspakkauksesta olisi paljon enemmän hyötyä jo hakumatkalla, joka voi kestää monia viikkojakin, kuin vasta kotona. Toivonkin, että asiaa käsittelevä valiokunta eli sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaisi käsittelyyn lakialoitteeni samanaikaisesti hallituksen esityksen kanssa. Jos aloitteelleni löytyy tukea, mahdollista lienee täydentää hallituksenkin esitystä niin, että lapsen nimeäminen oikeuttaisi äitiysavustukseen.

Kela jakaa äitiysavustukset, mutta kovin vaihtelevasti. Tietoon on tullut, että Kelan paikallistoimistot tulkitsevat lakia hyvinkin eri tavoin. Joissakin toimipaikoissa lakia on tulkittu väljästi, sanoisinko käytännönläheisesti, antamalla äitiyspakkaus ennen lapsen sijoittumista ottovanhempiensa luokse ottolapsitoimintaa harjoittavan palvelunantajan antamaa todistusta vastaan. Se, että ottovanhemmat saisivat äitiysavustuksen etukäteen, ei nähdäkseni aiheuta mitään lisätyötä Kelalle tai suurempia kustannuksia valtiolle. Kyseessä on vuositasolla noin 200 äitiysavustukseen oikeutettua ottovanhempaa, ja hallituksen esityksen laskelmien mukaan se tuo lisäkustannuksia 170 000 markkaa.

Arvoisa puhemies! Joka tapauksessa nyt käsittelyyn tullut hallituksen esitys on tärkeä. Lakiesityksen vaikutus kohdistuu noin 200 henkilöön per vuosi. Sitäkin tärkeämpää on saada lakimuutos voimaan. Lainsäädännössä on pyrkimys säätää lait niin, että ne ottaisivat huomioon myös vähemmistöt ja pienemmät ryhmät. Tämä on todellakin oikea suunta.

[3] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Niin kuin tässä edeltävät puhujat ovat todenneet, esitys on hyvä ja perusteltu. Ed. Huotari laajasti käsitteli perheitten ongelmia, koossa pysyttämistä ja kasvattamista, ja katson, että kaikki se, mitä perheitten hyvinvoinnin eteen ja koossapysymisen eteen on tehtävissä, mikä lasten kasvatusta on tukemassa, on kannatettavaa ja hyvää. Vaikkakin tässä tällä kertaa on kyse periaatteessa pienehköstä summasta, 760 markasta kysymys, asia on eteenpäin mennäkseen hyvä, ja valtiontaloudellisesti kyllä Suomen valtio sen kestää.

[4] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kuten täällä on todettu, on hyvä, että keskustellaan lapsista ja lapsiperheiden asioista. Tämä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi äitiysavustuslain 3 §:n muuttamisesta on varsin onnistunut ja hyvä. Tämä on todettu. Samoin edustaja Vahasalo piti erinomaisen puheen, ja haluan kannattaa täällä hänen esille tuomaansa aloitettaan, joka edesauttaa adoptiotilanteissa. Mielestäni on aivan oikein, että tämä ikäraja nyt muuttuu, koska adoptoitavia lapsia on todellakin tällä tavalla eri-ikäisiä täysi-ikäisyysrajaan saakka. Ja vaikka mainittu rahasumma on aikuisesta näkökulmasta kovin pieni, niin lapsiperheille tämä on

todella asia, jolla on merkitys. Toivon, että lasten ja lapsiperheiden asioista keskustellaan tässä hyvässä yhteydessä enemmänkin.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys laiksi työvoimapalvelulain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 119/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Kuten tämän esityksen perusteluista käy ilmi, työvoimapalvelulain mukaisesti voidaan myöntää, järjestää ja tukea ammatinvalinnan ohjauksen tukitoimenpiteitä sekä vajaakuntoisten henkilöiden työllistymisen tukitoimenpiteitä, jotka eivät tapahdu työsopimussuhteessa. Siis valtion varoista näitä toimia voidaan tukea. Näillä tarkoitetaan työkokeilua, työpaikoilla koulutuskokeilua, tutustumiskäyntejä oppilaitoksissa sekä työ- ja koulutuskokeiluja. Näistä on maksettu tähän asti ryhmätapaturmavakuutuksen mukaiset korvaukset, joissa ei ammattitautia ole korvattu lainkaan, ja vakuutuksen korvaustaso on ollut selvästi alempi kuin tapaturmavakuutuslain mukainen korvaustaso.

Hallitus esittää nyt tämän epäkohdan korjaamista, elikkä myös nämä ryhmät pääsevät, jos näissä työkokeiluissa esimerkiksi sattuu tapaturma tai tulee ammattitauti, paremman korvattavuuden piiriin.

Mielenkiintoista esityksessä on se, että vaikka korvaustaso tulee olemaan parempi, niin kokonaisuutena ehdotetusta muutoksesta arvellaan aiheutuvan valtiolle vähäistä säästöä. Miksi näin? Koska ryhmätapaturmavakuutuksesta on joutunut maksamaan suhteellisen korkeita vakuutusmaksuja. Toivoisinpa, että eri ministeriöissä tutkittaisiin, onko meillä muita vastaavanlaisia toimia, joilla voidaan saada etuudensaajien kannalta parempi korvaustaso ja valtion kannalta halvemmalla. Juuri se olisi sellaista reformipolitiikkaa, mitä valtiosihteeri Sailas käsitykseni mukaan haikaili. Tässä on kysymys hyvin pienestä asiasta, mutta ehkä näitä voisi löytyä suuremmissakin kysymyksissä.

Tietysti tämän vuoden määrärahoista ei säästöä synny, koska meillä on vielä kalliit ryhmätapaturmavakuutukset, mutta rohkenen nyt kuitenkin valiokunnalle ehdottaa tutkittavaksi, onko näitä momentin 34.06.25 määrärahoja vielä käyttämättä, niin että tänä vuonnakin voitaisiin katsoa, voitaisiinko työkokeiluihin lähettää enemmän työttömiä. Esimerkiksi Sotkamon erikoistyövoimaneuvoja kertoi kesällä, että 100 000 markkaa oli rahaa, kun edellisenä vuonna oli 300 000 markkaa. Ei näillä näitä vaikeimmin työllistettäviä syrjäytyneitä pystytä työllistämään. Meillä on monet lait ja hyvät keinot, mutta toteuttaminen ei onnistu. (Toinen varapuhemies koputtaa.)

Arvoisa puhemies! Valittelen, mutta kun ei tämä punainen vilkku täällä vilkkunut, en voinut mitenkään tietää, että olen ylittänyt aikani.

[2] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Tässä on hyvä esitys. Tästä täytyy kiittää työministeriä, jotta tämmöinen on valmisteltu. Siitä voi olla hyvillään, jotta hallitus on aika herkkäkorvainen näissä asioissa. Kun tulee jokin ongelma esille, hallitus tekee myös esityksiä joistakin asioista. Tämä on hyvin pieni asia, mutta tiedän tämän taustan hyvin tarkkaan, koska itse olen riittävästi idean isänä tätä penkonut yhden tapauksen osalta ja soittanut ihan riittävästi ministeriöön noin vuoden ajan. (Ed. Stenius-Kaukonen: Onko tämä Lex Lahtela?)

Alussa vielä virkamiehet väittivät, ettei ole olemassakaan koko juttua, että ei voi olla mahdollista, että joku tapaturman uhri voisi olla semmoisessa liskussa, että 53 markkaa päivässä eikä mistään mitään muuta. Tässähän joku viisas virkamies on aikanaan varmaan esitellyt tämän asian sillä tavalla, jotta on tehnyt viisaana ihmisenä ja kaikki yksityistämisvouhotukset mukaan lukien hyvän päätöksen ja vakuuttanut Pohjolaan osan harjoittelurahalla olevista ihmisistä ja todennäköisesti siltä on näyttänyt, että tämä on edullista toimintaa. Nyt tässä todetaan, että tämähän on ollut hirveän kallista ensinnäkin valtion kannalta, mutta niiden ihmisten osalta, jotka ovat joutuneet tähän niin kuin sijaiskärsijöiksi, tilanne on ollut onneton.

Tapaus lähtee yhdestä omalla paikkakunnallani olleesta henkilöstä, joka vammautui työharjoittelussa ollessaan. Liikennepuistossa kolmatta päivääkö mahtoi olla töissä harjoittelurahalla. Siinähän työhallinto maksaa palkan. Kuntahan siinä vain antaa osoitteen, missä olla töissä. Työhallinto maksaa harjoittelurahan nimellä. Tässä tapauksessa kun nuori poika ajoi hänen polkupyöränsä etukiekkoon, tämä ihminen kaatui ja loukkaantui. Tänäkin päivänä kuulemma on vielä siinä kunnossa, että on työkyvytön.

Sitten kävi selviämään, että tämä ihminen ei saakaan kuin 53 markkaa Pohjolasta korvausta. Hänellä ei ole oikeutta Kelan korvaukseen edes täydennyksenä. Kunta ei ole velvollinen maksamaan mitään tälle ihmiselle lisää. Nyt hän on sitten ollut hyvin pitkän ajan, toista vuotta, 53 markan päivärahalla. Toimeentulotukea hän ei saa, kun mies hankkii juuri sen verran, jotta yltää normien yläpuolelle.

Lisäksi tässä on vielä semmoinen erikoisuus, jotta on niin vajaamittainen vakuutus tehty, jotta siihen kuului kuntoutusta kuulemma 3 kuntoutuskertaa, jotka Pohjola maksaa. Loput 15 kerrasta, jotka lääkäri määräsi, piti maksaa omasta pussista. (Ed. Stenius-Kaukonen: Uskomatonta!) Kyllä minä nostan hattua sille virkamiehelle, joka tässä on tämmöisen päätöksen tehnyt, tosin siinä mielessä, jotta semmoinen virkamies voisi lähteä saman tien läppäsemään, jos tiesi tehdessään tämmöisen töpön tässä hommassa.

Nyt tätä korjataan, niin kuin ed. Stenius-Kaukonen totesi. Tämä on siitä erikoinen laki, jotta tällä vielä säästetään. Pohjola todennäköisesti tällä ei säästä, koska Pohjola menettää vakuutustuloja tästä. Ennen ei ole tarvinnut maksaa juuri korvauksia, vaan rahat ovat jääneet Pohjolan pussiin osakkeenomistajille jaettaviksi osinkoina ja voittoina. Siinä mielessä hallitusta pitää kiittää tässä hommassa. Toivon, jotta jos tämän tyyppisiä asioita löytyy lisää, kaikki oikaistaisiin ja katsottaisiin, onko tämmöisessä yksityistämisessä järkeä.

Kaikki muut, jotka ovat kahden lain perusteella harjoittelurahalla työllistettyjä taikka ovat harjoittelussa, ovat olleet vakuutettuina Valtiokonttorin piikissä, mutta tätä yhtä ihmislajia, joka joutuu olemaan työvoimapalveluista annetun asetuksen perusteella harjoittelurahalla, ei ole koskenut se sama suoja, vaan heidät on vakuutettu Pohjolassa. Muistaakseni kirjallisen kysymyksen perusteella, jonka tein aikanani ja tivasin vielä uudelleenkin, todettiin, jotta tämmöisiä henkilöitä vuosittain olisi 8 000.

Ministeriöllä ei ollut tiedossa, miten useaa henkilöä tämä koskee, mutta todennäköisesti kukaan ei ole niin pitkälle tätä vienyt, jotta se olisi tullut tänne saliin asti, mutta onneksi tämä ihminen oli sen verran rohkea. Tosin ei uskaltanut lehteen edes antaa nimeänsä, koska lehtimiehet olivat kiinnostuneet asiasta. Hän pelkäsi, jotta hän ei saa koskaan töitä, kun lähtee omia etujaan valvomaan. Tämmöinen on meidän suomalainen yhteiskuntamme. Työnantajatkin voisivat mennä peilin eteen ja katsoa. Eikö semmoinen ihminen ole rohkea? Siitähän voisi saada työssäkin paljon apua, kun hän pystyy valvomaan etujaan. Todennäköisesti hän tekee myös hyvää työtä.

[3] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. E. Lahtela vaatimattomana edustajana, vaikka kertoikin kyllä, mistä tämä on saanut alkunsa, kiitteli kauniisti monin sanoin työministeriön virkamiehiä ja hallitusta. Tässä kyllä kuuluu kiitos ed. E. Lahtelalle, joka on tuonut asian eduskunnan käsittelyyn, ja tietysti sille rohkealle, työkokeilussa tapaturmaisesti itsensä loukanneelle ihmiselle, joka on joutunut todella väliinputoajan asemaan. Kauniit kiitokset ed. E. Lahtelalle. Tällaisia innovatiivisia esityksiä me tarvitsemme enemmän, joilla turvataan kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien ihmisten toimeentulo.

[4] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Käsiteltävänä oleva asia on todellakin asia, joka ottaa yksilön huomioon. Minun on ilo liittyä ed. Stenius-Kaukosen rinnalla ed. E. Lahtelan kiittäjien joukkoon.

Ed. Esa Lahtela on yksityisen ihmisen ongelmatilanteesta löytänyt kysymyksen, jota hän on lähtenyt sitkeästi viemään virkamiesbyrokratiassa ja hallinnossa eteenpäin. Hän on ottanut selvää ja vaikuttanut niin paljon, että tässä yksityiskohdassa, joka suurelta yleisöltä on unohduksissa tai näkymättömissä, virkamiehet ovat ryhtyneet asiaa kansanedustajan sitkeän ja ahkeran työn tuloksena valmistelemaan. Näin on saatu tällainen onnistunut ja hyvä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työvoimapalvelulain muuttamisesta.

Tässä yhteydessä kiitos ed. Esa Lahtelalle ja ennen kaikkea myös tälle henkilölle, joka on kansanedustajan puoleen rohjennut kääntyä.

Tämä on eräs osoitus siitä, että kansalaisten kannattaa yksityisissä asioissa rohkeasti tulla kansanedustajille kertomaan elämän murheita, jotta niistä voidaan ajan kanssa ja pitkien vaiheitten jälkeen päästä jopa näin onnistuneeseen tulokseen, kuin minkä ed. Esa Lahtelan työ on tässä tuottanut. Tämä on ihan hyvä todeta.

Meillä on varmasti paljon muitakin vastaavan kaltaisia kysymyksiä. Tämä olkoon rohkaisuna. Samalla tämä olkoon ennen kaikkea edesauttamassa siihen, että ne ihmiset, jotka ovat tämän lain pariin kuuluvia, voivat rohkeasti ottaa eri tavoin työtä vastaan ja saada sitä kautta otetta elämään, valmistua ammatteihin ja saada työkokemusta ja päästä elämässä hankkimaan toimeentuloa ja yhteiskunnan täysivaltaista kansalaisuutta. Tässä suhteessa tämä on kaikin tavoin hyvä aloite, joka parantaa korvauksen tasoa, jos vahinko pääsee sattumaan, ja josta on yhteiskunnalle vain säästöä.

Arvoisa herra puhemies! Haluan kiittää kaikkia, jotka ovat olleet edesauttamassa, että hallituksen esitys tällaisessa yksityiskohdassa on näin myönteinen ja hyvää tarkoittava.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan.

12) Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1999

Lähetekeskustelu
Kertomus K 10/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu sopii hyvin jatkoksi edelliselle, Lex Esa Lahtelaksi nimittämälleni hallituksen esitykselle.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla tilinpäätös vuodelta 1999 kertoo, että sen pääluokan määrärahoja on käytetty 41 930 miljoonaa. Melkein 600 miljoonaa enemmän oli budjetoitu tämän pääluokan momenteille. Tiedämme, minkälaiset puutteet monissa kunnissa on siinä suhteessa, että ne voisivat järjestää sosiaali- ja terveyspalvelut kuntalaisten tarpeiden mukaisesti. Tiedämme, minkälaisia tarpeita on Kansaneläkelaitoksen järjestämässä sosiaaliturvassa ja monessa muussa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluvassa asiassa.

Kun edellisen vuoden rahoja on käyttämättä 600 miljoonaa, uskoisin, että jos eduskunta ajattelee asiaa loppuun asti, ennen kuin aikaisemmin päivällä käsittelyssä ollut lisäbudjetti lyödään lukkoon, niin vielä tämän vuoden lopussa pystyttäisiin tekemään päätöksiä, joilla nimenomaan voitaisiin parantaa työllisyyttä ja ehkäistä syrjäytymistä.

Kuuntelin juuri uutisia, joissa kerrottiin Lapin nuorten työttömyydestä, miten se on kasvanut ja miten nimenomaan Lapin nuoret ovat syrjäytymiskierteeseen joutuneet. Nämä terveiset haluaisin lähettää valtiovarainvaliokunnalle erityisesti sen käsitellessä tämän vuoden viimeistä, tai liekö tuo viimeinen, tänään valiokuntaan lähetettyä lisätalousarvioehdotusta.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 18.40.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen